

hayalet gemi **63**

KASIM - ARALIK 2001

2.000.000 TL

eşik

Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla keşiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yok olmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

seyir defteri

Değişmek için bir adım atmak yeterlidir.

Peki, ya değişmek istemiyorsak? O adımı atmaktan korkuyorsak? Her açılan kapının ötesinde bizi tehdit eden bir şey varsa? İçimizden bir ses, her eşiğin bir giyotin olduğunu söylüyorsa...

Yine de hayatlarımızı parçalayan eşiklerden korkuyla, panikle, aceleyle, şehvetle, arzuyla, heyecanla, günahla, saflıkla... geçip gidiyoruz.

Acaba bu hayali giyotinlerden ne kadarımızı koruyabiliriz?

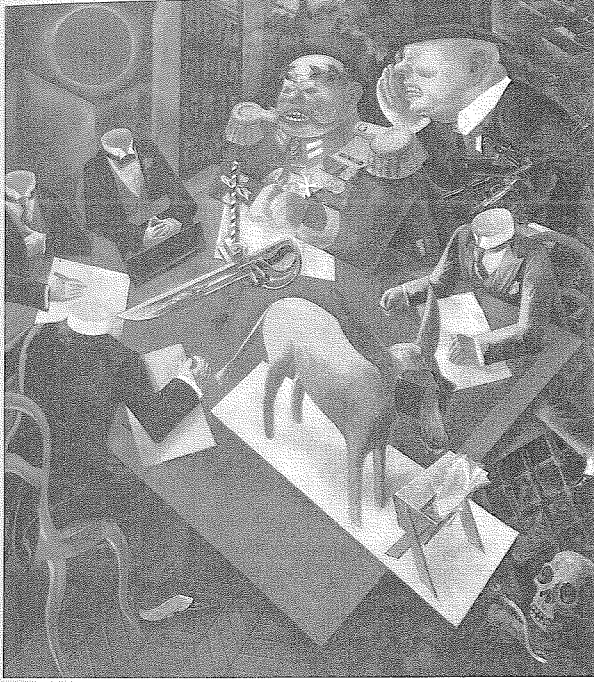
İçindekiler

- üstüçüzümlükişiler Haberler Yağıyor Nazlı Ökten 3
- ayutulması Ömür Maalesef Epitelizandır Şerif Erol 5
- karagöründü! Hayata Örümcek Ağıyla Sarılamayanlar Pinar Türen 7
- girdapnoktası Bir Toplumsal Cinsiyet Bibliyografyası Üzerine İstar B. Gözaydın 11
- şisedekimesaj "Çit" Sinan Okan Çavuş 15
- déjàvu Eşik: Sonsuz Uyum(suzluk) Ahmet Bozkurt 17
- serdümen Çarli Ayfer Tunç 19
- karagöründü! Postmodernist Olarak Hitchcock Slavoj Zizek 23
- deligömlüğü Gargoyle Onat Bahadır 27
- çıkamazsokak Meczip Geyik Müge İplikçi 29
- karakediningölgesi Uzak, Çok Uzak... Barış Viran 31
- gizli hazine Altın Eşek Apuleius 33
- şeytanminaresi Karanlıkta İçindesin Kendinin Derya Erkenci 37
- başkabirdünya Kent ve Köpekler Zeynep Aktüre Şiram 42
- kırkızpın Hep 'Araf'ta Kaldım Hande Ögüt 49
- kayıpruhlar Örümceğin Sonu Fatih Gürsu 53
- bulanıksular Eşikte Kaos Uğur Kömeçoğlu 57
- zehirligirdap İçeride Olamamak Murat Gülsoy & Refika Birgül 61
- yalnızlığınoyuncakları Giriş Cümlesi Yekta Kopan 63
- vikingsarkıları Leke Deniz Karıcı 66
- gölgelerindansı Zamanın Kapıları Ali Ergür 67
- denizkızlarınınşarkısı Raşel'in Bavulu Pinar Kayacan 73
- uçanhollandalı Gerçekliğe Bir Adım Murat Gülsoy 75

Haberler Yağıyor

Nazlı Ökten

lilacwine33@yahoo.com

Haberler yağıyor. Ağzımı açsam içimden geçip giderler mi? Nasıl olsa dünya, yarattığından beri atmosferde aynı su dolaniyormuş, hep söylerler. İnsanı tuhaf düşüncelere iter bu bilgi: yani Ganj'da yüzlerce yıl önce arınmak için yıkanan kadının medet umduğu suyu koyarsın birgün bardağına.

Haberler yağıyor ağzımı açsam içimden mi geçecekler? Sen içinden mi geçeceksin hayatın, ekrana yapışıp felç olmuş bekleyerek? Ağzını aç haber yağıyor, seni temizleyecek. Kulaklarına dolanlar, düşüncelerin olarak ağzından dökülecek.

Gebersinler artık bir şeyler olsun birileri bu dünyayı düzeltmek için bir şeyler yapsın sıkıldık beklemekten. İtalik mi istiyorsunuz, tırnak işareti mi, bunları ben söyleyiorumu ima etmemi mi bekliyorsunuz; italik yok, ne de tırnak işareti. En yumuşak yüzlü, bir kız çocuğu olarak dünyaya gelmeseydi bir babaya sahip olmaktan mutluluk duyabilecek bir kızkardeşim, savaş iyidir demişti, dünya biraz pisliğinden temizlenir. Kan dünyayı yıkayıp götürecek, kadınlar özgürleşecek, baskıcı erkekler dünya yüzünden temizlenecek.

Kutsal sular, kutsal yağlar ve kutsal topraklar, kutsal savaşlar için dökülmüş kanlar. Hiç bitmeyecekse bu salakça döngü, bari bir şeyler olsun, bu garip hiç gün yüzü görmeyecek mi iyi oldu

ettiklerini bilsunlar. Günah keçilerini elleriyle besleyip büyüyenler, onları bugüne getirenler, kıvrık güc boynuzlarını yeşil kuşaklara saranlar, kesip afiyetle yiyecekler elbette. Dünyanın dört bir yanından koşturup aman bir ucundan da bize diyen anlayışlı komşularıyla. En çok onların hakkı, onlar koydular insanlığın adını biz havaya bakıp dururken çalışıp didinerek. Onlar bir ve aynı kişi mi?

Uygarıklar çatışması koymuştu adam adını. Bu basit formül herkesin midesini bulandırarak hızla yayılırken hayatın bir kez daha sanatı taklit edeceğini ne bilsindi adam. Bir akademik hoşluktan, iddialı bir makaleden fazla bir şeydi kuşkusuz. Fight Club'ın sonundaki patlamayla değişen New York silüetini üstlenmek de yine barbarlara düşecekti. Birkaç yıl öncesinin dost barbarlarına.

Tembel entelektüelin kararsız mırıldanmaları fenalık getirmiş herkese belli; siyaseten doğru belenmiş konfeksiyon düşünce içini kıymış herkesin. Yeter bu atalet iyi kötü gelsin bir hareket; hiç olmazsa arada zorbalardan biri elenir. Söz sanatı değil, bir yarım inanıyor bu yazdıklarına. Öbür yarım nerede tahmin edebilir okuyucu, yazı derman olmuyor iktidarsızlığa. Susacak mıyim peki açık ağzımı haberlerin yağmuruna? Sadakalarla yaşayan kutsal adamlar var ya, hani şu yarı deli bilgiler, dünya ile bağlarını kopardıklarından, derde deva olur sanılan münzeviler. Kabe'nin ya da Ganj'ın kalabalığına karşı koyma cesareti onlarda mıdır? Böyle zamanlarda yazı, adamı delirtir. Ay yazık atmayın öyle tepelerine tepelerine bombaları salakça ve saf bir cümledir elbet. Vurun, kurtaralım uygarlığı ne denli gaddarsa, o denli. Sizin gibi düşünenlerin satın alacaklarını bildiğiniz gazete ve dergilere aklı başında ağıtlar yakmanın manasızlığı her taraftan saldırır. Okuyamıyorum bu aklı başında yazıları, dünya aklımı başımdan alıp gitmiş. Yazma o halde diyeceksiniz, yazdıkça bir şeyler dilime gelir sanıyorum. Dünyaya gıdım etki edecek bir doğru, bir iyi... (Sen kimsin,

üstüçizilmiş kişiler

"Hayatımda artık Ruanda'dan öncesi ve Ruanda'dan sonrası var. Bu sokun utancı bitmek bilmiyor. Gelecek kusaklar, 17 Ekim 1961'de Vel' d'hiv için olduğu gibi, Ruanda'da olup bitenler için de hesap soracaklar. Ruanda'da üç dizi röportaj yaptık: 1994 Mayıs'ı sonunda soykırım sırasında, bir yıl sonra 1995 Mayıs'ında Valentin'i ararken ve 1996 Aralık ayında Hutu mültecilerin dönüşü sırasında Madeleine Mukabano ile. Katliamlar sırasında gerçekleştirilen ilk röportaj dizisinin başlığı Ruanda Susuyor idi[...]

On aydan kısa bir süre içinde yaklaşık bir milyon Tutsi ve siyasal muhalif, Fransa'nın, bu imhanın hazırlığına dair tüm bilgilere sahip olmasına rağmen, sonuna dek desteklediği rejimin aşırı uçları tarafından çok önceden düşünülmüş dikkatli bir Nihai Çözüm planıyla katledildi. 21 Nisan'da tüm ülke mezbahaya dönerken, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, orada hazır bulunan Mavi berelilerin sayısını ve görevlerini azaltmaya karar verdi; oysa onlar, bu ölüm makinasının engellenmesine katkıda bulunabilirlerdi. Ruanda'nın televizyona haber olması ve Fransa'nın bir müdahale başlatması için kurban sayısının 500 000'i geçmesi gerekti. "Acil insani yardım" adı altında inkar edilemez bir etkililikle yapılan Turkuaz Operasyonu, bu kanlı batağa fena halde batmış olan Fransa için rahatsız edici olabilecek birçok sorunun örtbas edilmesini sağladı. Medya düzleminde iyi düzenlenen bu operasyon, soykırım ile kolera salgını, kötülük ile felaketi harmanlayan duygusal görüntüler kullanarak kamuoyunun kafasını karıştırdı. Barbar, acı sefil, bağımlı, mutsuz kaderinden kaçamayan, ama dövmeli geniş pazuları olan Fransız askerlerinin ve hayranlık uyandıran (ve beyaz) din adamlarının kocaman gözlü çocukları kurtardığı bir Afrika imgesini pekiştiren bir tür sahtekarlık. Sonuç: Turkuaz operasyonunun ardından Cumhurbaşkanı'nın popülaritesi bes puan artıyordu."

Mayıs 1994-Eylül 1999

Daniel Mermet, *Là-bas si j'y suis, La Découverte, 1999.*

doğrudan iyiden söz edecek?) Kalemin mızızlanmaktan sıkıldığı zamanlar vardır. Adamlar dünyayı bir orasından bir orasından paramparça koparıp yerken, adamlar kadınları canlı canlı gömerken, adamlar kadınları kurtaracaklarını, masumların öcünü alacaklarını iddia edip tepelerine bir bomba bir süttezu yağdırırken, adamlar inanç adına başka bir inancın kutsallarını havaya uçururken kalem size uzaktan sinsi

sinsi sırttır. Hadi yaz bakalım, neyi değiştirebilirsin görelim, küçük oyuncu? İki yıldır Afgan kadınlarının korkunç durumu hakkında internette dolaşip duran dilekçeleri imzalarsın sen ancak. Kendine yakın yerler kanarken ne yapıyordun ki?

Afganistan'da bir zamanlar Kafiristan diye bir bölge varmış, Kafiriler dize getirilip dine döndürülünce Nuristan oluvermiş oranın adı. Eski adı Tatavla olan Kurtuluş sokaklarının Baysungur, Ergenekon vb. olması gibi. Ortalama ömür erkeklerde 37 kadınlarda 38 imiş (bak yine de direniyorlar). 1960larda çıkarabilmişler kadınlar peçelerini (bak fazla uzun sürememiş). Hindistan'a şeytantesi diye bir bitkinin reçinesini satarlarmış eskiden, Latincesi ferula foetida. İşte böyle ansiklopedik zirva kadar saçma hayatlar. Bizim buraları sorma, hikayesi yazılmadı daha.

Rahatça anlatıyordun geçen gün, modernizm ile postmodernizm arasındaki gerilimlerden biri diye: insan onuru herkesin eşit hakkıdır diyen evrenselci bakış ile herkesin dahil olduğu tarihsel kültürün özgünlüğünü yaşatmasını sağlayan farkçı bakış arasındaki gerilimi. İnsanı tanımlayanlar, insanlık dışı olana da karar verirler ve kültürü değişmez bir manzara resmi sananlar, insanı da o resmin içine hapsederler diye. Bundan birkaç yıl önce CNN'de kısa saçlı, kusursuz İngilizceli genç bir kadın, Taliban'a saygı gösterin diyordu, biz Afganlar böyle istiyoruz. Birkaç gün önce BBC'de bu kez peçeli bir kadın, neden şaşırıyorsunuz ki diye soruyordu Amerikalılar'a, Filistin'de, Nagasaki'de, Hiroşima'da, Vietnam'da olanlardan sonra. İngilizler home rule diyorlardı: bir sömürge yönetiminin gücü zedelenmedikçe ve düzen bozulmadıkça yerel özgüllüklere sonsuz saygı gösterilmelidir. Fransız sömürgecileri gibi uygarlık yayacağız diye debelenmedikleri söylenir. Birkaç yıl önce Ruanda'da olup bitenlerin nedenlerinden birinin, Belçika, Almanya, Fransa gibi sömürge yönetimlerinin Tutsiler ile Hutular arasındaki gerilimi artırarak iki halkı birbirine karşı kullanmakla, kendi iktidarını pekiştirmesi olduğu söylenmişti. Böyle anlatır dururum ve hain Batı, berbat modernizm diye çıkarırız işin içinden. Saat gibi tıkr tıkr işleyen bir cennet hayatı, dışarıdan gelen şeytanın müdahalesiyle bozulmuştur. O kadar kolay mı? Çizgi roman mı hayat, kara adamlar beyaz adamlara karşı... kimin kara adamı kimin beyaz adamı? Kırmızı adamlar, pembe kadınlar, her zamanki gibi ve her zamanki kadar çılgın bir dünya kızım bu. Sadece senin sözün bitmiş. Demokrasinin beşiği dedikleri Eski Yunan'ın zihinsel efendisi Aristo'nun 'polis'ten, kentten, kamu işlerinden söz ederken kadınları hesaba bile katmaması boşuna değil: işte böyle dırdir edip dururlar. Kadınlar dırdir ederler çünkü şikayet ettikleri şeyleri değiştirecek güçleri yoktur ve sürekli tekrarlanan şikayetin adı dırdiridir. Dünya paramparça edilirken herkes biraz kadın şimdî. Oysa hayat devam ediyor, anneler bebeklerini parka götürüyor ve dostlar kavga ettikten sonra barışıyor, iyi ki. Hadi toparlan kızım, hayat ve yazı hiç bitmiyor.

Üstüçizilmişşiler

Ömür Maalesef

Şerif Erol

Epitelizandır

Maskemizi,
maskelerimizi
sıyrabilmek için, onların
altında ne olduğunu
görüp gösterebilmek
adına muhtelif
maskeleri denemeye
teşebbüs ettiğimiz için,
yüzümüze tam olarak
neyin oturduğunu
daima aradığımız için
ve belki de hiç
bulamayacağımız için
esiklere doğru
hamlemiz hiç
bitmeyecek gibi
görünüyor.

"Bir sahnedir bütün dünya" derken William Shakespeare, hayatımızın, hayat parçalarımızın, yaşantılarımızın hemen hepsinin ister trajik, ister komik, ister trajikomik, ama mutlaka dramatik diyebileceğimiz bir ehemmiyeti olduğunu vurgular.

İki organizma karşı karşıya geldiği andan itibaren karşılaşma, ilişki ve tabii ki drama başlamıştır. En küçük bir harekette dahi bulunmaksızın sabit nazarla birbirlerini süzmeleri, birbirlerinin seslerini, kokularını duymaları bile yeterlidir dramının başlaması için. Ancak bu, spektaküler olanın başlaması için ille de yeterli değildir. Bazı tatlı ya da tatsız tesadüfleri dışarda tutarsak spektaküler olanın başlayabilmesi için 'kurmak' gerekir. Zembereğin boşalacağını hissettirmesiz kimsenin ilgisini çekemezsiniz –ilgi çekmek isteriz, bunu tartışmayalım.

'Kurma' ise tercihlerde bulunmak, alternatifleri tartmak, seçim yapmaktır ve hiç şüphesiz bütün seçimlerimize bir fırsat maliyeti eşlik eder. Ekonomik ve oyuncanlığı bir varlık olarak insan elbette her tür maliyeti azaltmak isteyecek, bu nedenle nasıl 'kuracağı', kurgusunun çerçevesi içine neleri dahil edip neleri etmeyeceği, kadrajının randimanını nasıl arttıracığı gibi sorunlar karşısında bir gerginlik yaşayacaktır.

Efradına cami, ağıyarına mâni bir çerçevenin çizgilerini çekebilmek mahir ve işlek bir bilek gerektirir ki, nasıl, ne zaman derken uykuları bozular fena halde insanın. Çok (çay/kahve) içmekten, yemeği fazla kaçırmaktan, yorgunluktan zannedersiniz; değildir.

Çattığınız çerçeveye dahil edeceğiniz malzeme arasında bulunması kuvvetle muhtemel insan faktörü orada kendisi gibi, yani doğal, her zamanki gibi olacaksa işimizin daha da zorlaşmayacağını söyleyebiliriz. Ancak, sınırlarını tayin ettiğimiz görüntünün verimliliği, nüfuz kudreti adına o kişi(ler)den özel bir performans bekliyorsak ortalık karışmaya başlıyor demektir.

Çeşitli vesilelerle, çeşitli kadrajlar, çerçeveler (sahne üstü, kamera karşısı, toplantı yöneticiliği, proje demosu sunumu vs.) içinde kendisinden bir şey(ler) talep edilen insan durumuna düşmüşlüğü bulduğum için, müsaadenizle ve mevzu da hazır müsait iken, birkaç cümleyle bundan bahis açmak isterim.

Hatırlayabildiğim kadarıyla çerçevenin dışından içine geçmek, adım atmak zorunda olduğum bütün anlarda çok korktum ben. Var olduğunu kabul edersek akıl sağlığımın en çok böyle zamanlarda ciddi bir sınavdan geçtiğini düşündüm, hissettim. Çünkü benim için doğal olmayan bir bedene, kılığa geçmeden evvel benim için son derece doğal olan, alışık olduğum, tanıdığım, hergünkü bedenimin içinde bekliyor ve biraz sonra defalarca prova etmiş olduğumdan çok iyi bellediğime inandığım bir hareketler silsilesinin hatasız akması için dikkatimi toplamaya çalışıyordum. Başı sonu belli bir zaman dilimi içinde eşiğin gerisini donduracak (öldürecek?), sonra gerisini geri o dondurduğum yere dönecektim. Donduran da bendim, eşiği geçmeye cüret eden de... Kendimi sergilemekten hem korkan, hem cesaret eden ve bellediklerimi yaparken gözümün bir kenarıyla sanki onları başka biri yapıyormuşçasına hayret ve coşku içinde kendini seyreden de...

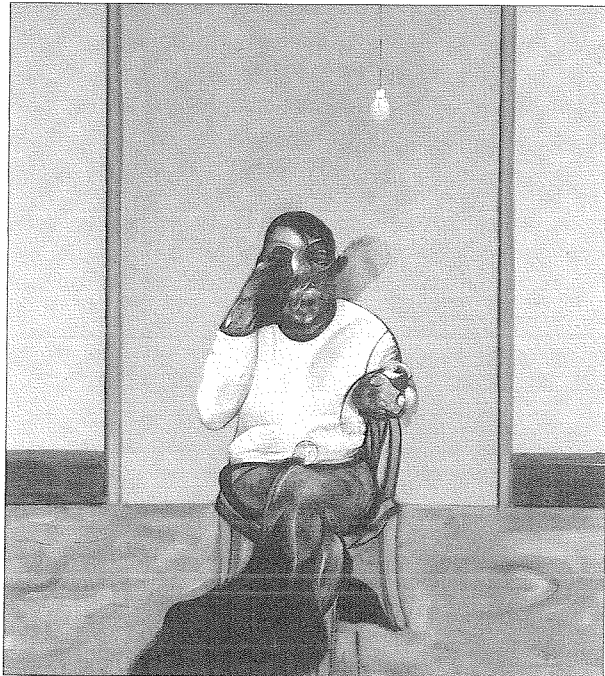
aytutulması

Her zaman öyle midir bilemem, ama ne zaman kendimi bir eşığın gerisiyle berisi civarında gezinir bulsam her iki tarafın da içimde taban tabana zit bir algı evreni oluşturduğunu hatırlıyorum: Bir taraf karanlık ya da loş ise diğer taraf ışıl ışıdı. Bir taraf kendimi köle gibi hissetmeme neden olduysa diğer taraf efendi gibi hissetmemi sağladı. Bir tarafa akıl, hesap, ölçü hâkimse, diğer tarafa telaş, heyecan ve tedirginlik hâkimdi. Bir tarafta hakiki bir gerçek varsa diğer tarafta kurulmuş bir gerçek vardı. Bir tarafta sessizlik hüküm sürüyordu, diğer tarafta dağdağa, çılgılık. Bir tarafta emniyet, diğer taraftaysa türlü çeşit risk...

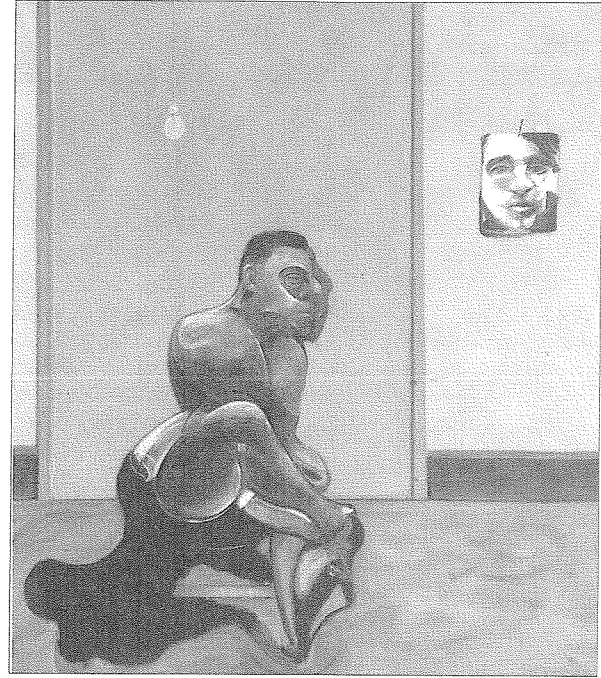
Eşiklerin çekiciliği, çağırısı diye bir şey varsa bu sayede anladım ne demek olduğunu.

Her seferinde korkuyla, arsızca, şımarıkça, kaşınırçasına ve genellikle de sevilme, beğenilmek, gıpta edilmek için dibine sokulduğum eşiklerin etrafında sesimin, hal ve etvarımın, bakışlarımın değişmeye başladığını farketmekten yılan derilerini hatırlatan, ürpertici, vazgeçilmesi müşkül ve -evet-seytani bir zevk de aldım. Kabuğumla didişirken içimde bir yerlerde denetlemekte zorlandığım başka bir kişi ortasından yarılmış ve zit yönleri doğru gitmeye çabalamıştı hep. Ne tarafa geçersen geçeyim, öbür tarafta kalmak isteyen yanıma çekebilmişim. Şimdiye kadar bir sorun çıkmamasının (çıkılmamışsa) nedeni budur.

Bu arada, siz kendinizle bu kadar meşgulken içinde yer alacağınız ve genellikle bir başkasının çizdiği çerçevenin

Resimler: Bacon

adabını bozmamak gibi bir sorumluluğunuz da vardır. Eşiğe doğru ne kadar içtenlikle ve inançla yürürseniz çerçeveyi de aslında o kadar kuvvetle vurgularsınız. Bir ateş topu gibi savrulmak yerine parlamayı yüksek bir sükûnetle hareket etmek eşiklerin tehdidini yumuşatır.

Zaman içinde bir şey daha farkettim; bütün eşiklere doğru, bilerek ya da bilmeyerek tek başına ilerliyor insan ve tek başına aşılıyor onları, aşabiliyorsa. Yardımlaşma, dayanışma, arkadaşlık, el ele verme, kader birliği... bir yere kadar. Bütün eşiklerimizin bir birim gerisinde durduğumuz o uğultulu anlarda savunmasız, çıplak ve yapayalnızız. Çıplaklık meselesi mühim: Bir hattın ötesine geçerken elbiseleriniz, aksesuarlarınız, makyajınız, saç tuvaletiniz de değişecek; o kritik geçiş anında ise hiçbir şey ifade etmeyeceklerdir.

Maskemizi, maskelerimizi sıyrabilmek için, onların altında ne olduğunu görüp gösterebilmek adına muhtelif maskeleri denemeye teşebbüs ettiğimiz için, yüzümüze tam olarak neyin oturduğunu daima aradığımız için ve belki de hiç bulamayacağımız için eşiklere doğru hamlemiz hiç bitmeyecek gibi görünüyor.

Vücudumuzu sınırlayan ve üstelik çok da dar bir deri (epitel dokumuz) ile bir tek ömür, bunca hayatı tecrübe etmeye yetmiyor -bu kalıp bana yetmiyor.

Hayata Örümcek

Pınar Türen

pturen@yahoo.com

Ağıyla Sarılamayanlar

Dr. Nursu Marmara, İstanbul Üniversitesi Psikoloji mezunu. 24 yıllık klinik psikolog ve bunun tam 18 yılını Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde geçirmiş. Bugün hâlâ aynı hastanenin en emektar ve en güzel gülen psikoloğu. Doktora tezini grafoloji üzerine vermiş ve Türkiye'nin el yazısından bilimsel anlamda kişilik ve patoloji tahlili yapabilen ender psikologlarından (hatta benim bildiğim tek). Ona içten cevapları ve bunca yıl zor şartlara dayanmış güzel düşünceleri için çok teşekkür ediyorum.

O an geldiğinde, kendinizi ne başını ne de sonrasını bilebildiğiniz bir eşiğin önünde bulursunuz. Karanlık veya aydınlık olup olmadığını anlayamadığınız ama daha önce yaşamışlara hiç ama hiç benzemeyen bir yol bulursunuz önünüzde ve nereden geldiğini asla anlayamadığınız bir kuvvetin itmesiyle geçiverirsiniz o eşikten. Bundan sonrası içinizdeki ile dışınızdaki hayatın yitlik ve kazanılması imkansız savaşıdır. Gücüne çok inandığınız egonuzun ve korunaklı bilincinizin konforlu rahatlığına çok güvenmeyin, çok derinlerinizde saklı sahipsiz parçacıklarınız tüm bu korunaklı kaleleri delirmiş bir şövalye cesaretiyle alaşağı edebilir. Cinnete açılan eşiği geçmek bir an kadar yakın ve yılan kadar sinsi olabilir.

Pınar Türen: Eşik deyince benim aklıma hep şu geliyor: HER ŞEYİN BİR EŞİĞİ VARDIR, NASIL Kİ SUYUN KAYNAMA NOKTASI 100 DERECEDİR, YANI SU BU EŞİĞİ GEÇTİKTEN SONRA BAŞKA BİR VAROLUŞ BİÇİMİNE DOĞRU YOL ALMAYA BAŞLAR, AYNI KURAL EVRENDEKİ TÜM MADDELERE UYGULANABİLİR: VAROLUŞ BİÇİMİNİ DEĞİŞTİRMEK İÇİN HER ŞEYİN BİR EŞİĞİ VARDIR. İnsanların -amiyane tabirle- delirmesinde, daha akademik tabirle ruhsal sağlıklarının bozulmasında da böyle bir eşikten söz edebilir miyiz?

Dr.Nursu Marmara: Evet. İnsan için de aynı eşik var. Bu eşik, kaliteyi değiştiriyor. Dediyiniz gibi evrende her şeyi nitel ve nicel (quality and quantity) olarak ele alabilirsiniz ve o eşiği geçtiğiniz anda niteliğiniz yani sizin tabirinize var oluş biçiminiz değişiyor. Patolojileri yani hastalık dediğimiz özellikleri ele alalım. Patolojiler bütün insanlarda vardır. Mesela benim psikiyatri öğrenmeye başlarken yaşadığım bir süreç vardır ki bunu psikiyatryi öğrenmeye başlayan çoğu öğrenci geçer: Bir vaka görürken "Bunlar bende de oluyor dersiniz" ve panik olursunuz. Hatta ilk dönemler bu panikleri ciddi terapilere çevirenler de vardır. Elbette o panik geçiyor ve siz yolunuza devam ediyorsunuz. Psikiyatride ilerlemek için en gerekli şey meraktır. Vakayı tanımlamakla yetinmemeli, neden olduğunu merak etmelisiniz. Bugün hala, yirmi yılın üstüne, klinikte bir hastaya teşhis koyarken, onca teste ve görüşmeye rağmen, kararı verirken yani hastalığına tanıyı koyarken emin olmak için gereken tüm zaman ve özeni veririm çünkü bu o insan için son derece hayati önemlidir. Tekrar eşiğe dönecek olursak, dediğim gibi patolojiler herkeste vardır ama kaliteleri farklıdır, mesela herkeste uyku bozukluğu ya da endişe olabilir ama dozları eşiği geçmedikçe kişi sıkıcı veya zor olmakla beraber hayatını normal olarak devam ettirebilir. Akıl hastası olmak bıçak sırtına çıkmak yani eşiğe gelmektir. Aslında hep bıçak sırtında yaşarsınız ama ona çıkmak başka bir boyuta geçmektir. Bir insanı ilmik örülmüş bir kumaş gibi düşünün. Bu ilmiklerin her biri ne kadar sağlam örülmüşse, kumaş da o kadar sağlam olur. Ama ilmiklerinden birinde bile hatası olan kumaş, bir gün o ilmikten sökülmeğe başlar. İlmiklerinde hata olan insanlar eşiği düşük insanlardır. Çabuk hastalanır ve geç iyileşirler, bir başka deyişle düşük eşikli insanların hastalanma olasılıkları daha yüksektir. Ama bu tüm ilmikleri sağlam kumaş asla sökülemez anlamına gelmez. Dışarıdan gelen

karagöründü!

etkenlerle en sağlam kumaş bile parçalanabilir. Ama sağlam ilimli insanlar eşiği yüksek yani hastalanması daha zor insanlardır. Bir insanı oluşturan bebekliğinden hatta anne karnından beri gelenler ve genleridir. Genetik var elbette ama her şey demek değil. Öyle olsa bunca sosyal bilimi, özellikle psikolojiyi hatta eğitimi bir kenara atmamız. Genetik özellikleri bir sarkaç gibi düşünüyorum. Bir sarkaç hareketini Gauss eğrisi olarak düşünecek olursak genetik bunun iki uç noktasındaki pozitif ve negatif değerleri temsil eder. Ortalama insan düz çizgide durur. Genetik ağır özellikler ise iki uç noktadır. Mesela pozitif uçta dehayı ya da yaratıcılığı örnek verebiliriz. Ama bunlar bile ortaya çıkabilmek için uygun ortam ararlar. Afektif (affective) bozukluklarda, mesela manik-depresif buna en uygun örnek, genellikle genetik sebepler ağır basar. Meslek hayatımda birçok şizofren gördüm, aileleri pırlı pırlı. Dikkatli yetiştirilselerdi bu hastalık gizli kalabilirdi. Özetle tüm insanlarda, ruhsal hastalıklarda gördüğümüz ve tanı koyduğumuz özellikler var ama miktarları (quantity) çok farklı. Ve miktar arttıkça veya azaldıkça nitelik (quality) değişiyor. Mesela dikkat ve endişe. Biri azaldıkça diğeri de çoğaldıkça patolojik olabilir. Endişe o kadar yükselmiş ki YAYILIYOR ve kişinin diğeri özelliklerini de kapsamaya yani etkilemeye başlıyor. Bunun en güzel örneğini birçoğumuz depremde yaşadık. Depremde birçok insanın endişe tetiği çekildi ve sizin tabirinizle eşik geçildi. Özellikle çocukluğundan beri içinde endişe taşıyanlar için geri dönüşü zor bir süreç başladı. Ancak tetik çekilmese, esas sebepler, yani çocukluğundan beri taşıdığı arka planını (background) oluşturan, kişinin dokusunu oluşturan tek tek ilimlere bir şey olmayacaktı. Tetik eşik atlatır ama esas sebep arka planda hep vardır.

P.T. Rastladığınız hastalarda, eğer şunu şunu şunu yaşamasaydı şu andaki durumunda olmazdı gibi matematiksel bir hesapla çıkartabileceğiniz bir formül var mı? Bunlar olmasaydı depresyon eşiğini geçmezdi ve kimseye zarar vermeden yaşamını devam ettirirdi diyebileceğiniz çok hastanız oldu mu?

Dr.N.M. Bu soruya bir örnekle cevap vermek istiyorum çünkü hemen aklıma geldi. 16 yaşında bir lise öğrencisi nörotik hastam vardı. Çok zeki ve okulda başarılı bir öğrenciydi ama asla kendisini yaşamıyordu. Şunu yaparsam annem üzülür, bunu yaparsam ailem kabul etmez gibi. Bir gün babası mutfakta yemek yerken kırıntı döktüğü için durdurulamaz bir şekilde babasına bağırmağa başlamış ve sonra da büyük bir kavga çıkmış. Tedavi sırasında anlaşıldı ki baba anneyi hırpalıyor ve kız annesini koruma güdüsüyle babasına saldırıyor. Baba annesini hırpalamasa belki kız nörotik olmayacak ama her annesi babası tarafından hırpalanan çocuk da nörotik olur

diye matematiksel bir formül yok. Bu kızın daha sonra erkek kardeşi gelmişti ve ona da şizofreni teşhisi konmuştu.

P.T. Beni en çok etkileyen hastalıklardan biri çok genç yaşlarda ortaya çıkan delirme vakaları. Sanki onlarda eşik teorisine aykırı bir taraf var. Gençecik bir insanda nicelik ne kadar artmış olabilir ki nitelik değişsin?

Dr.N.M. Gelişme süreci içinde olduğu için. O yaşlarda zedelenmeler daha çok görülür. Hızla tomurcuğun açıldığı dönemdir ergenlik ve çok dikkatli olunmalıdır, çünkü büyük sorunlar bu tomurcuğun meyve vermesine kesinlikle engel olabilir. Tam yerleşme, adaptasyon dönemi olduğu için psikolojik rahatsızlıkların en çok ortaya çıktığı dönemdir. Psikik bir travma yaşandığında ergen çok çabuk patlar. Onaltı yaşında aşk yüzünden intihar ediyor çünkü hiç tecrübesi yok ve her şeyi özellikle o anda ayrılmayı o kadar travmatik yaşıyor ki bunu atlatabilir. Halbuki onu atlatsa ikinci üçüncüde aynı travmayı asla yaşamayacak. Tabii burada hemen söylemeliyim; sağlıklı bebeklik ve çocukluk geçirenler, ergenliği kolay atlatır.

P.T. Sanırım bir de eşiği düşük insanlar var. Mesela her terk edilen aşık eline silah alıp kendisini veya sevgilisini öldürmez. Gazetelerin meşhur üçüncü sayfa haberlerinde bu tür o kadar korkunç hikayeler okuyoruz ve kimi zaman da şahit oluyoruz ki... Nedir bu karmaşık durumun sebebi?

Dr.N.M. Öyle görünüyordur ama değildir. O gazetelerin üçüncü sayfa haberlerinde hep orta karar hayatlardan haberler vardır ve okuyucu bu düz hayatlardan nasıl böyle hikayeler çıkar anlayamaz ama orta karar hayatlarda çok sıkıntı vardır. O sıkıntılar gazetelerin üçüncü sayfalarına yansımada atlanırlar. Elbette insanların içine patoloji tohumları atılmasında toplumsal baskılar olduğu kadar o haberleri veren medyanın da çok önemli rolü var. Sebep gelince elbette her zamanki gibi geriye gitmek ve o kişinin tüm arka planını (background) incelemek gerekir. Cinnet aslında çeşitlere ayrılır. Her cinnet psikoz mudur diye sorarsanız cevabım hayır olur. Kişi şartlarla zorlandığı zaman psikoza girer ve çıkar. Yani cinnet atağı geçirir ve o anda bilinç kaybı mutlaka vardır. Genelde polislerin bu tür atakları çok geçirdiği söylenir ama onlar silah taşıdıkları için daha vahim sonuçlanan cinnet atakları geçirdiklerinden üçüncü sayfalarda daha çok görülüyor olabilirler. Ancak polis, asker, ilkokul öğretmeni, üst kademe devlet yetkilisi, her tür toplu taşıta direksiyon başında olanlar gibi kritik görevlerdeki insanların altı ayda bir kontrolden geçmesi gerektiğini savunan psikologlar vardır. Ve aslında böyle de olmalıdır.

P.T. Bu söylediğiniz tam eşik teorisine uygun geliyor: Altı

ay gibi görece kısa bir zamanda bile nitelik değişebilir. Peki madem bu kadar bıçak sırtındayız, gündelik monoton ve ağır hayat şartlarında delirmeme eşliğini insanlar neye göre ayarlıyor sizce. Böyle bir mekanizma var mı? Yirmi yıllık tecrübeniz size nasıl bir formül kazandırdı?

Dr.N.M. Canlı doku açılan yarayı canlılığını devam ettirerek kapatır. Bunun için canlı hücreleriniz olmalı. Deliren veya psikişik atak geçiren insanlar tüm yumurtaları tek sepette toplayanlardır: Tüm umutlarını tek bir şeye bağlayan insanlar. Başka canlı doku bırakmadıkları için, yarayı kapatamazlar. İnsan ne kadar dar perspektifliyse, delirme şansı da o kadar yüksektir. Mesela bir kadının her şeyi tek çocuğu olursa, çocuğu ile yaşayacağı herhangi bir terslik, eşigi geçmesine yardımcı olur. Zaten bu durumda çocuğu ile de sağlıklı bir ilişki kuramaz. Hayata bir örümceğin ağı ile sarılmayız; esnek, şeffaf, yaygın ve dünyaya açık. Kendilerini çok sağlam sandıkları kalelerin içine hapseden insanlar, en tehlikede olanlardır çünkü kale bir yerinden yıkılırsa o deliği kapamaları çok zor olur ve kale kolayca çöker. Özellikle gelişme çağında etki veya özellikleri pozitif yapabilmek çok önemlidir. Ve her zamanki gibi yetiştirilme ortamı, çekirdek ortam -çekirdek aile değil sadece-, bebeklik, ilkokul, ve hızlı gelişmenin olduğu her dönem çok önemlidir. Ben çatışması bol bir ailenin üyesiyim; dürüst, yapıcı, entelektüel...ama şefkatsiz. Bizim aile birey yetiştirdi. Bunu en çok ihtilal dönemlerinde anladım. Ben bir birey olarak yetiştirildiğim için, istesem bile kalabalığın içinde kendimi kaybedemiyordum. Ve o dönem en çok birey olmayı bilmeyen gençler yığınlarına karıştı. Ama ilerleyen zamanla ben de başka bir şeyin yokluğunu hissettim: Aidiyet. Sağlıklı yaşam için denge çok önemli. Birey olma uğruna köksüzlük, ait olma uğruna birey olmaktan vazgeçilmemelidir. Ve renkler çok önemli, insanın hayatı asla tek renk olmamalıdır. Sevdiğimiz şeyleri yapmak için zaman ayırmalısınız. Ve nihayet, parçası olduğu doğadan ayrı düşmemeli ve "ben bir zerreyim" diyebilmeli.

P.T. Evet ama değil zaman ayırmak insanların bence en önemli sıkıntısı sevdikleri, yapmaktan zevk aldıkları bir şey bulamamaları ve kendi doğalarından kopmaları. Şimdi size bir sorum var, ben yanıtınızı gerçekten çok merak ediyorum, bu aslında herkes için çok önemli: Sizce herkes için delilik eşigi var mı?

Dr.N.M. Hayır. Kimi insan istese de deliremez. "Delirsem de kurtulsam diyemez". Refuge dans la maladie yani hastalığa kaçmakla delirmek olmaz! Ama herkes psikişik atak yaşayabilir. Hastalığa sığınıp bir süreç geçiriyor ama delirmiyor. Mesela çağımızda yumurtaları bir sepete koymayan daha ziyade hayata bir örümcek ağı atan entelektüel insanlar delirmiyor yani daha az rastlanıyor

delirme vakalarına. Çünkü onlar hep kendilerine iyi gelecek bir şey bulmayı başarabiliyor ve stresi dağıtabiliyor, dertleşiyor, terapi alıyor, farklı şeylerle uğraşiyor... Ama onlarda da daha çok kalp, ülser gibi fizyolojik hastalıklar ortaya çıkıyor. Belki de delirse daha iyiydi...

P.T. Ya cinnet sonrası? Herkes 'cinnet geçirdi ve kızını doğradı' gibi haberleri okur. Ama kızını doğrayan insan iki gün sonra kendini nasıl hisseder? Ne der, ağlar mı, yoksa numara mı yapar?

Dr.N.M. Mutlaka psikolojik ve medikal tedavi alması lazım. Böyle bir olay yaşamış insan, sonrasında devamlı deli kalsa daha iyi. Çünkü o zaman zaten bambaşka bir dünyada yaşayacaktır. Ama ataktan sonra gerçeğe dönenlerde intihar riski çok yüksek çünkü bu gerçeğe yaşaması çok zor. Ama genelde akıl hastası olarak kalır. Yani cinnetle büyük bir rahatsızlık ortaya çıkıyor ama geriye bakıldığında varolan bir akıl hastalığı bulma şansı çok yüksek.

P.T. Sizce insanda hangi eşik daha yüksek: Zarar verme mi, onarma mı veya şiddet mi yumuşaklık mı? Mesela çocuğu normal yaramazlık eşigini çoktan aşmış bir anne için genelde hangisi daha kolaydır: Dövmek mi, sevmek mi?

Dr.N.M. Mutlu annede yaşama içgüdüğü ağır basar. Sağlıklı bir insan zaafı ve eksiklikleriyle bile yapıcı bir şekilde mücadele etmeyi başarır, başarmalıdır. Peki başarıyor mu? Aslında kainatta da eşitlik yok, ama denge var. Ama büyük balık küçük balığı yutuyor genelde. Eğer insanlık tarihi bu kadar savaş ve şiddetle doluyorsa bunun nedeni, güçlü olanların HÂKİM olma eğilimleridir. Mesela iki kutuplu dünya çok daha dengeliydi. Oysa şimdi bir büyük devlet istediğini yapıyor. Freud'a göre iki önemli temel güdü vardır: Yaşam ve ölüm güdüsü. Yaşarken ve yaş alırken, bir yandan da ölüyoruz, ölümümüze yaklaştığımızı biliyoruz. Yani aslında insan hep bu çelişkili güdülerle birlikte yaşıyor. Önemli olan dengeyi sağlayabilmek. Eğer ölüm güdüsü ağır basarsa intihar, majör depresyon, şiddet başlıyor. Ne olursa olsun, ben insanlarda yaşama güdüsünün genelde ağır bastığına inanıyorum.

P.T. Ne kadar uğraşsam da negatif bir şey dedirtemedim size. Bunca yıldan sonra, insan doğasına karşı bu kadar pozitif olmanız inanın terapi gibi geliyor... Peki, sinir krizinin, depresyonun, cinnetin veya intiharın eşigindeki bir insana öğüt verseniz, ne dersiniz? Bu kişiyi bir hastanız olarak değil, sadece tanıdığınız biri veya bir arkadaşınız olarak görebilirsiniz.

Dr.N.M. O insanın mutlaka pozitif olan, henüz yitmediği,

bitmemiş bir tarafı vardır. Onda kalanı keşfetmeye çalışır ve o ilgiğe parmağımı sokup yakalamaya çalışırım. Yani sağlam kalmış ilmikten kumaşı kurtarmaya çalışırım. Onu tekrardan öremesem bile, tamamen sökülmesine ve yok olmasına engel olurdum. Ona, kendi özelliğini fark ettirmeye çalışır, tek bir sicime tutunmasına yardımcı olurum. Tek bir sicim bile kuvvetli olabilir. Örümceğin ağını düşünün, bir örümcek ağının tek bir telini bir parmak kalınlığına getirirseniz, o ağı bir uçak bile bozamazmış. Ne geliyor aklıma biliyor musunuz, bir fincan taze kahve kokusu bile bir insanı intihardan geri çevirebilir.

P.T. Aklıma Bukowski'nin bir hikayesi geldi. İntihar etmeye çalışıyor ve gaz ocağını açıp yatağa uzanıyor. Amacı uykuda ölmek. Ama bir süre sonra gaz kokusundan başı ağrıyor ve uyuyamıyor. En sonunda kalkıp pencereleri açıyor ve gülmeye başlıyor. Olup bitenler ona komik bir şaka gibi geliyor ve aslında hiç de ölmek istemediğini farkedip otomatik çakmak çalışmadığı için seviniyor... İşte

son sorum: Böylesi bir eşikteki insanı anlayabilir misiniz? Yani testlerle veya davranışlarıyla bunu görebilir misiniz? Yoksa cinnet bir anda sara krizi gibi mi vurur insanı?

Dr.N.M. Evet, anlayabilirim.

Bizler de doğanın parçasıyız ve aslında çok farkında olmasak veya farketme yeteneğimiz unutturulmaya çalışılsa da çok güçlüyüz. Bıçak sırtında yaşamamıza rağmen ayakta durmayı başarıyoruz. Ve daha da dehşet olanı, o eşiği geçtiğimizde bile aslında kendimizi sadece bize ait özel bir dünyaya atmamız. Bu da doğamızın gücünü göstermiyor mu? İntihar eden aşıklerle, kamikaze pilotlar arasında ne kadar ince bir fark var aslında. Ve hepsi ne kadar büyük güç gösterisi... Peki başarılılar mı? Bu sorunun cevabını herkes kendi içinde verebilir sadece.

Müteferrika'nın Rüyası

Elektronik Yayınevi www.alkitap.com'dan

Yeni altkitap'lar:

Enis Batur

YERYÜZÜ: CEHENNEM

Enis Batur, 1999-2000 döneminde, bir binyıl kavsığında, bu köprü üzerinde kafa yorduğu bir dizli metin üretti. Yaradılış-Tufan-Kıyamet üçgeni içinde sıkışan, sıkıştırılmak istenen Zaman'ın ademoğlunda doğduğu korku formatları hakkında bir zincirleme-kitap doğdu oradan. Ve işte "Yeryüzü: Cehennem" altkitap'ta...

Müge İplikçi & Ümran Kartal

CIMBIZIN ÇEKTİKLERİ

Cimbız, fazlasıyla kadınlara mahsus, kadınların kendilerini rahatsız eden 'seyleri' ortadan kaldırmak için kullandıkları bir alet. Müge İplikçi ve Ümran Kartal'ın cimbızına yakalananlar, elinde cimbız olup aynada kendine bakmanın dünyayı umursamanın ta kendisi olduğunu gösteriyor.

Yayındaki altkitaplar

Bir Laboratuvar Romansı **Adnan Kurt**

Konuşmayan Adam **Özge Baykan**

Belki de Gerçekten İstiyorsun **Murat Gülsoy**

Bai – Ayı **Ergun Kocabıyık**

Günümüz Basınında Kadın(lar) **Leyla Şimşek**

Kumcul **İbrahim Yıldırım**

Rüzgâra Karşı II **Ömer Madra**

Çağdaş Tiyatroda Aydın Sorunu **Handan Salta**

Cazname 1 **Tunçel Gülsoy**

Sivil Toplum **Aysenur Akpınar Gönenc**

Bir Hasta Sahibinin Hastane Günlüğü **Doğan Pazarcıklı**

www.alkitap.com

Bir Toplumsal

İştar B. Gözaydın

Cinsiyet Bibliyografyası Üzerine Çesitlemeler

Siz siz olun, bir eve
gireceğiniz zaman
eşikten ilkin sağ
ayağınızı atın.
Oturmayın da sakın
eşiğe meşiğe Neme
lazım, ya iftiraya
uğrarsanız veya
başınıza bir kötülük
gelirse ya da
çarpılırsanız; mesela
Allah korusun hele ki
toplumsal cinsiyet
rolünüz hususunda
kafanız karışverişse!

He stretched himself. He rose. He stood upright in complete nakedness before us, and while the trumpets pealed Truth! Truth! Truth! We have no choice left but confess –he was a woman. ... The change of sex, though it altered their future, did nothing whatever to alter their identity.

Virginia Woolf, Orlando, Penguin, New York 1928, 85

Eşikten adım atmak, geçmek, asmak, durmak, kalakalmak, donakalmak, ödü kopmak...

ben

"Bizim zamanlarımızdan öncekiler daha mı huzurluydu özellikle bu toplumsal cinsiyet rolleri meselesinde, yoksa haksızlık mı ediyorum" diye sordu. "Sanki daha az didik didik ediyorlardı kendilerini, yoksa bu kadar kamusallaşmamıştı da özel yaşamlar, kol kırılıyor yen içinde mi kalıyordu acaba... En azından görüntüyü kurtarıyorlardı galiba, yen içinde param parça olursa bile. Belki kendilerine de yalan söylüyorlardı, ama çiftler vardı senelerce evlilik kurumu içinde birlikte görünen. Kimse sanki pek kendine 'benim ne kadarım hangi cins / ben aslında kiminle ne yapmak istiyorum' diye sorular sormuyor, o toplumsal cinsiyet rollerini ciddiyetle oynuyorlardı. Kendileri de inanıyorlar mıydı acaba bu durumlara? İnanıyorlarsa acaba daha mı şanslıydılar sorularda boğulanlardan?" "Hadi canım" diye sözünü kestim, "birincisi özel yaşamları kamusallaşmış dediğin bir avuç insan. Üstelik aşağı yukarı aynı türden olanları neredeyse bir yüzyıl önce de benzer yaşamları sürdürüyordu – baksana yirminci yüzyıl başları İngilteresine, o Viktoryen ahlak etkisindeyken bile mesela Virginia Stephen (Woolf) ve kan akrabaları çevresindeki (Ey okur; bu takımın leziz bir tanıtımı için bkz. İskender Savaşır, "Meni mi, Mani mi?", ...vs (sayı 2/eylül 2001), 116) gibi grupların nasıl yaşadıklarına"... "Amann" dedi, "ben fani sıradan insanlardan bahsediyorum, kabul et, çok ama çok sıkıcılar üstelik pek çoğu da bir o kadar riyakar". "Modernite" dedim, "bence herşeyin suçlusunu" ve ağzını açmasına fırsat verdimen ahkam kesmeye başladım (Okur, DİKKAT : Anlatıcı ahkam keserken aslında bir "akademik hırsızlık" yapmakta ve *Social and Cultural Forms of Modernity* başlıklı derlemenin (der. Robert Bocoock –Kenneth Thompson, Polity Press, Cambridge 1992) Jeffrey Weeks tarafından kaleme alınmış "The Body and Sexuality" bölümünden fena halde yararlanmakta; bu yüzden zikrettiklerinin ne kadarı kendi kanaati, ne kadarını aşmış bilemiyoruz.)

girdapnoktası

Richard von Krafft-Ebing, İngilizceye ilk kez 1892'de çevirilen *Psychopathia Sexualis* adlı kitabında cinselliği "tatmin edilmesi gereken kuvvetli ve doğal bir içgüdü" olarak tanımlamış. Bu ne mi ifade ediyor? Öncelikle 'içgüdü' vurgusuna dikkat etmek gerek. ondokuzuncu yüzyıl sonlarının yani Darwin görmüş bir zihnin ürünü bu vurgu: insana dair her bir durumu tanımlanabilir, içten gelen biyolojik dürtüler olarak ele alan ve bu şekilde açıklayabileceğini düşünen bir zihniyetin de denebilir. Günümüzde, malum, davranışlarımızı açıklamada daha çok hormonların ve genlerin öneminden bahsediyoruz, gerçi herşeyin kökünde biyolojinin olduğu varsayımı hala mevcut ya... Sürekli 'cinsel içgüdü' ya da 'dürtü' lafları edip, gayet doğal durumlar olarak görüyoruz. Ama öyle mi bakalım? Tam aksine, bu konularda kafa yoran, yazan cizen bir yığın insana göre cinsellik aslında bir 'toplumsal yapılanma', tarihsel bir icat. Tabii ki bedeninin imkanları önemli ama anlamlar ve onlara attığımız önem somut toplumsal durumlar içinde belirleniyor.

Cinsellik üzerinde kurulan dilin erkeklğine ne demeli? Bu yüzyılın ilk yarısında pek bir etki yaratmış bir İngiliz var ya, şu Havelock Ellis. Adam, "bir adam cinselliği neyse odur" diyor. (*The Psychology of Sex*, William Heinemann, London 1946, 3). Krafft-Ebing'in de Eliss'in de, daha pek çoklarının da kullandığı metaforlar, hep erkek cinsel deneyiminden esinlenmiş belli ki. Tamam tamam o zamanlar kadının cinsel deneyimi meşru görülmemekteydi, ayrıca kadın başlı başına bir cinsel nesneymiş gibi kabul edilip bu hususta kavramsallaştırmaya gitmeye gerek görülüyordu ama son tahlilde yine dil erkek. Ne çelişki di mi, sen erkeği etkin cinsel öge olarak kabul et, kadınıysa hem cinsellikle dolu bir beden olarak gör hem de salt edilgen, erkeği karşılaması gereken öge olarak algılamayı yeğle. Peki tamam haksızlık etmeyeyim, dil de değişiyor. Yahu yine de çok emin değilim.

Modernitenin essentialist tavrı, ne deniyor buna Türkçede, hakkında veya Foucault'nun lafı konusunu geçiyorum. Adam ne mi diyor? Tam kelimeleriyle değilse bile şöyle bir şey: "Cinsellik, iktidarın denetlemeye çalıştığı bir tür bahsedilmiş doğallık veya bilginin tedricen açmaya gayret ettiği belli belirsiz bir alan olarak düşünülmemeli. Cinsellik tarihsel bir yapılanmaya verilen isimdir." (*The History of Sexuality : Volume 1, An Introduction*, Allen Lane, London 1979, 152.) İşte, biraz önce bahsettiğim essentialist tavra bir karşı çıkış. Bir kere kesin, cinselliğin 'karanlık bir kıta' olduğu kanaatinde değil Freud'un kadın cinselliği hakkındaki meşhur görüşü gibi. Öff, tamam sadede geliyorum.

Senin derdin cinsel kimlik mi? Ha bu arada, biliyor musun

homoseksüel-heteroseksüel sözcüklerini 1869'da ilk yazıya geçiren Avusturya – Macaristan İmparatorluğu topraklarında yetişmiş bir adam, adı Karl Kertbeny. Almanya'da o tarihlerde bir hukuk reformu girişimi var. Bu adam da bir kanun metni hazırlamaya yönelik bir kurul içinde görevli. O zaman yürürlükte olan sodomi karşıtı bir yasayı kaldırmak için yeni metin kaleme alırken bu sözcükleri kullanmış. Yahu tabii bu durumlar tarih boyunca hep vardı ama ondokuzuncu yüzyıla kadar kavramsallaştırılmamıştı diyorum. Kaldı ki, aile kavramı ve yaşamındaki kadının iş dünyasındaki yerindeki, üreme modellerindeki, doğum kontrol yöntemlerindeki, dahası cinsel haz hususundaki değişimleri düşün. Bunlar ne mi demek? Off, sana bu sosyal yapılanma meselesini anlatamıyorum galiba. En iyisi sana bir yazı vereyim, onu oku. (Sevgili okuyucu yine araya gireceğim, ha bu arada bu yazıyı buraya kadar okumuş okuyucuya sevgili demeyeyim de ne diyeyim, Anlatıcı burada ya sıkılmış ya da ifadede yetersiz olduğundan dolayı Carole S Vance'in *Social construction theory: problems in the history of sexuality* başlıklı makalesini vermek istemekte. Anılan yazı, A. van Kooten Niekerk ve T. van der Meer tarafından derlenmiş *Homosexuality, Which Homosexuality?* (GMP Publishers, London 1989) adlı kitapta yayınlanmış.) Kadın, heteroseksüelite de homoseksüelite de tarihsel görüngüler diyor.

Eşcinsellik meselesine bakacak olursak, eh maşallah son 20-30 senedir az buz yazılmış çizilmiş yok bu mevzuda, ama burada bir kelek var. Tamam, tarihte her cins toplumda eşcinsellik mevcuttu; adetleri ve değerleri çerçevesinde kimi toplum bunu kabul kimi reddediyordu AMA ancak ondokuzuncu yüzyıldan beri yani Batı'nın sanayileşmiş toplum yapısına sahip olduğundan bu yana ayrı bir eşcinsel kategorisi ve kimliği oluşmuş durumda. Almanya'da, çeşitli orta Avrupa ülkelerinde, İngiltere'de 1870-1880'lerde, özellikle de eşcinseller tarafından kaleme alınanlar bu önemli değişimde kritik bir rol oynuyor. Krafft Ebing, Magnus Hirschfeld, Ellis ve diğerleri, 'aksi cinsel his' kavramını tanımlayarak veya 'üçüncü' ya da 'ara' cinsin varlığından bahsederek 'heteroseksüel' olandan farklı bir türü ortaya koymaktaydılar. Ne ilginç değil mi iki kategorinin icadı da aslında aşağı yukarı aynı zamanlarda.

Tamam, bahis konusu kişiler tabii ki hayal ürünü değildi; bilakis o yazarların tıp veya hukuk gibi kendi mesleklerini icra ederken temasta oldukları kimseler, yakınları hatta bizzat kendilerinden hareket etmekteydiler; mesela, Ulrichs de Hirschfeld de eşcinseldi, Havelock Ellis de kendini lezbiyen olarak tanımlayan bir kadınla evliydi. Ancaak, ondokuzuncu yüzyıl sonlarının bu yeni

kategorileştirme ve tanımlama çabası eşcinselliğin kamusal ve özel tanımlarındaki değişim olarak A.B.D. kentlerinde 1960 sonları 1970 başlarında yükselen açık ve tanımlı 'gay ve lezbiyen' politikaları kadar manidardı. Her ikisi de cinsel olmanın ne demek olduğu hususunda önemli bir dönüşümü temsil etmekteydi ve cinsel farklılığa verilen anlamlarda çok mühim birer hamleyi simgelemekteydi.

Peki, ondokuzuncu yüzyıl öncesi nasıldı? Randolph Trumbach, onikinci yüzyıldan beri Batı'da eşcinsel ilişkilerde iki ana model olduğunu belirlemiştir. ("Gender and homosexual roles in modern western culture: the 18th and 19th centuries compared", in A. van Kooten Niekerk and T. van der Meer (eds.), Homosexuality, Which Homosexuality? GMP Publishers, London 1989), antropolojik veriler bunun dünya ölçüsünde de geçerli olduğunu ortaya koyuyor. 1100'ler toplumlarında daha öncesine nazaran farklı bir kültürel model ortaya çıkmış; evlilikler daha geç yaşlarda yapılmaya ve iyice tek eşli olunmaya başlamış. Evlilik dışı ilişki yasak, ama düzenlenmiş bir kurum olarak fahişelik icazetli. Fakat üremeye yönelmemiş her tür cinsel eylem-eyleşim fena halde günah: tekbaşına, kadın-erkek, erkek erkeğe, insan-hayvan (kadın kadına da yer yer geçmekte ama nedense diğerleri kadar alçakça olarak görülmemiş).

Ne var ki bu engellemeler erkeklerarası eşcinsel faaliyetlere pek de tesir etmemiş. Vakalar genellikle yetişkin bir erkekle ergenlikte bir genç arasında geçmekteymiş. Yetişkin erkeğin genellikle kadınlarla da ilişkisi mevcutmuş. Ergenlikte olan genç ileriki yıllardaki ilişkilerinde aktif bir rol üstlendiği sürece statüsünden ya da erkekliliğinden bir şey kaybetmemekteymiş. Aksine, aktif rol üstlenildiği sürece erkekliliğin bir göstergesi olmaktadır bu faaliyetler. Ama yetişkinliğinde de pasif rolünü sürdürenin hali harapmış... Kısacası klasik Yunan döneminden yirminci yüzyıla kadar uzanan bir hikaye.

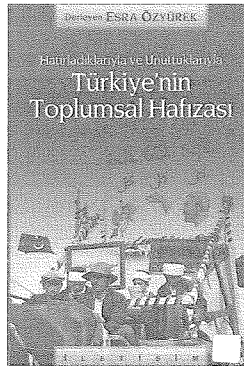
Fakat, onsekizinci yüzyıldan itibaren ikinci bir model daha belirmiş Trumbach'a göre: travestiler. Londra'da bir alt-kültür olarak ortaya çıkıp, ondokuzuncu yüzyıl ortalarında Paris, Berlin gibi şehirlerde de iyice yaygınlaşmış. İddia o ki, onsekizinci yüzyıla dönüşmeye başlayan aile yaşamı, erkek ve kadının gittikçe keskinleşen toplumsal ve cinsel rolleri özellikle kendilerinden beklenen cinsel ve toplumsal rolleri üstlenmeye hazır olmayan kimi erkekleri gittikçe aşağılanan bir konuma itti. Bu dönemde toplumsal olarak 'erkek' olma beklentilerini karşılayamayan ya da karşılamayı reddeden erkeklerin gerçek erkek olmayan şeklinde sınıflandırıldığı bu anlayış sonucu Marcel Proust'un homme-femme olarak isimlendirdikleri ortaya çıkmış olsa gerek.

Modernite, her alanda olduğu gibi cinsellikte de bir düzenleme yapmaya çalışırken 'norm' olarak belirlenmişin karşısında, norma karşı çıkanı da bir diğer sınıflandırmanın ürünü olarak kavramsallaştırılmış, lafın kısası. Yani her iki kimlik de icat edilme kimlikler. Haa, cinsel kimliğini bir kader olarak yaşamışsın, bir karşıkoyma biçimi olarak sunmuşsun, veya bir cinsel kimlik seçimi yapmışsın; o sana kalmış.....

Esneye esneye dinledi anlattıklarımı, sonunda da "kendi sorularını/korkularını bastırabilmek için beni akademik ağızla eziklemeye çalışmandan daraldım artık. Hem salak, benim derdim kimlik, kavramsallaştırma falan değil" dedi ve gitti. Kime, nereye, ne yapmaya ??????????

.....

Siz siz olun, bir eve gireceğiniz zaman eşikten ilkin sağ ayağınızı atın. Oturmayın da sakın eşiğe meşiğe Neme lazım, ya iftiraya uğrarsanız veya başınıza bir kötülük gelirse ya da çarpılırsanız; mesela Allah korusun hele ki toplumsal cinsiyet rolünüz hususunda kafanız karışverişse!!!!!!!

Türkiye'nin Toplumsal Hafızası Derleyen: Esra Özyürek

SAM KAPLAN • NERGİS CANEFE • RIFAT BALI •
CİHAN TUĞAL • ASLI İĞSİZ • ESRA ÖZYÜREK •
ASLI GÜR • HAZEL TUCKER • PENELOPE PAPAILIAS
• ELİF EKİN AKŞİT • NAZLI ÖKTEN

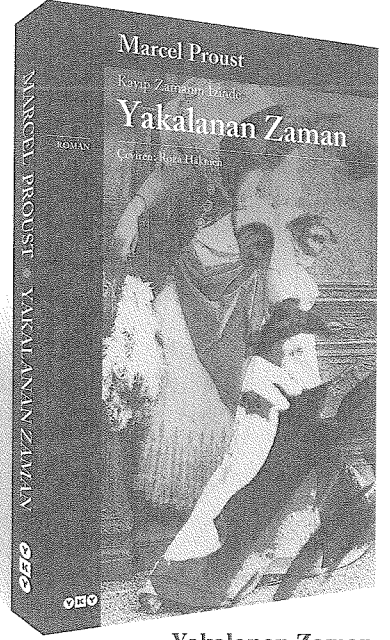
İ L E T İ Ş İ M Y A Y I N L A R I

girdapnoktası

Şimdi hepsi Türkçede

Marcel Proust'un 20. yüzyıl romanını derinden etkileyen dev yapıtı **Kayıp Zamanın İzinde**'nin Türkçedeki yayını tamamlandı. Dilimize, usta işi bir çeviriyle, Roza Hakmen'in kazandırdığı 7 ciltlik roman, zamanın tüm uçlarına yönelen, tüm kapılarını zorlayan, uzunca bir inşa sürecinin sonunda ortaya çıkmış oylumlu bir yapı.

Yedinci kitap, **Yakalanan Zaman**, Proust'un edebiyat öncesi hatıralarıyla, yazarın şimdiki zamanının ve Zaman'ın dışına taşan düşlerinin son kesişme noktası.

Yakalanan Zaman
Çeviren: Roza Hakmen,
360s.

Swann'ların Tarafı
Çeviren: Roza Hakmen
440 s.

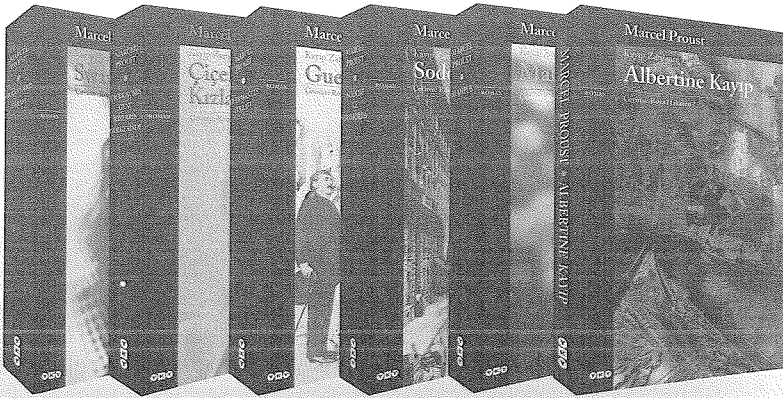
Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde
Çeviren: Roza Hakmen
468 s.

Guermantes Tarafı
Çeviren: Roza Hakmen
536 s.

Sodom ve Comorra
Çeviren: Roza Hakmen
546 s.

Mahpus
Çeviren: Roza Hakmen
416 s.

Albertine Kayıp
Çeviren: Roza Hakmen
288 s.

YAPI KREDİ YAYINLARI KİTAPÇELERİ: • İSTANBUL: 212-293 08 24 / 502 • İZMİR: 232-463 82 90 • ANKARA: 312-435 85 94
E-poste: ykkultur@ykkultur.com.tr • Web Sitesi: www.yapikrediyayinlari.com • İnternet satış: www.estore.com.tr/bulvar/yky
YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK TİC. VE SAN. A.Ş. 212-293 08 24, 252 47 00

"Çit!" Postalımın kalın tabanı altında, toprağın içine gömülü uyandırılmayı bekleyen bir mayının fünyesine basmış, varoluş nedeni bir kıvılcımla birleşerek içindeki potansiyel enerjiyi saniyenin bilmem kaçta kaçında bilmem kaç katı genişerek kinetik enerjiye dönüştürmekten ibaret barutu bu nihai amacına çok yaklaştırmış olduğumu (çok geç) farkediyorum.

"Çit!" Postalımın kalın tabanı altında, toprağın içine gömülü uyandırılmayı bekleyen bir mayının fünyesine basmış, varoluş nedeni bir kıvılcımla birleşerek içindeki potansiyel enerjiyi saniyenin bilmem kaçta kaçında bilmem kaç katı genişerek kinetik enerjiye dönüştürmekten ibaret barutu bu nihai amacına çok yaklaştırmış olduğumu (çok geç) farkediyorum. Önümde, sabahın ilk ışıklarıyla derin bir mora bürünmüş nature-vivant.

BİRİNCİ HAREKET

İlk adım.

İKİNCİ HAREKET

Yarım kalan ikinci adım. Beynimi devreden çıkarmış bedenim, kendini patlama konisinin olabildiğince dışına atmaya çalışıyor. Toprak yüzüme gittikçe daha fazla yaklaşırken, topuğuma sanki bir balyozla vuruluyormuş, veya koca bir tır tam topuğuma çarpmış, ya da, çocukken yaptığımız gibi, bir inşaatın üçüncü katından yerdeki kum yığını üzerine atlamak isterken kumu iskalamış da tam betonun üzerine ve tek topuğum üzerine düşmüş gibi bir şey hissediyorum. Tek parça kalmak için canhıraş bir hamle içine giren bedenimden bağımsız çalışmaya başlamış beynim, tuhaf teşbih oyunları yapıyor. Yüzüm yere çarpıyor. Dışlerimin arasında toprağın cıvırtısı. Derin bir sessizlik. Sağ postalım, yağmur gibi yağan toz, toprak ve parçalanmış taş kırıntıları eşliğinde pat diye düşüyor bir kaç metre öte. İçinde şekilsiz, kırmızı, ıslak bir topak. Kendi başıma ve huzur içinde ölebilmek için gözlerimi kapatıyorum.

ÜÇÜNCÜ HAREKET

Fenol kokulu hastane odaları, mebzul miktarda ağrıkesici iğneler, bol yıldızlı apoletlerin altında elimi sıkmak için gevşekçe uzanan eller, üstün hizmet belgeleri, tezkere, iki adet koltuk deyneği. Eve dönüş.

DÖRDÜNCÜ HAREKET

Bir oda. Odam. Dört duvar, evin arkasındaki küçük bahçe bozuntusuna bakan küçük bir pencere, artık genellikle kilitle duran bir kapı, askerden-yeni-gelmis-bekar-geç yatak odasının standart eşyaları.

BESİNCİ HAREKET

Babam, eve geldiğim ilk gün merdivenleri kucağında çıkarıp beni yatağıma yatırdıktan bu yana (tek bacağım sağlamdı oysa. Ama babam, merdivenin başında durup, basamağa önce sol ayağımı mı, yoksa koltuk deyneklerini mi koymam gerektiğini düşünürken beni bir çocuk gibi -onun çocuğu değil miydim zaten?- kucaklayıvermişti) kaç gün, kaç hafta, kaç ay geçti, unuttum. Her sabah aynı şekilde uyanıyor, koltuk deyneklerine dayanarak kalkıyor, teybe Skunk Anansie koyup sesi kolonlar patlamayacak kadar açıyor, sonra pencerenin önündeki koltuğa oturup, mühimmat odasında her nasılsa sayılmadan kalmış ve sıkıcı bir nöbet gecesi parkanın cebine atılarak aşırılmış el bombasını minderin altından çıkartıyor, sol elimle bombanın gövdesini ve maşayı sıkıca tutarken pimi çekiyor ve bekliyorum. Bant sonuna gelip teybin makarası tıkırdamaya başladığında pimi yerine takıyor ve dışarıda günün geceye dönmesini seyrediyorum.

FINALE CANTABİLE VE BAŞA DÖNÜŞ

Bu gün gözüme giren güneş ışığıyla uyandım. Oysa hava durumunda yağmurlu bir gün olacağı söylenmişti. Birazdan hava bozacak, diye düşünüyorum: olmayan sağ bacağım sızlıyor. Kesin yağar, diyorum. Küçük bir kuş cıvıdayarak konuyor pencerenin pervazına. Tüylerini kabartarak silkiniyor, gagasıyla kuyruğundaki telekleri tanyor, sonra pırr! diye, geldiği gibi uçup gidiyor. Aşağıdan kızarmış sucuk kokusu geliyor. Acıkışım. Karşiki evlerden birinin balkonunda küçük bir kız çocuğu seksek oynuyor. Teybin tıkırtısı: kaset bitmiş. Parmağımda asılı pimle tesbih çeker gibi oynuyorum. Pencerenin önünde güneşli bir nature-mort.

MICHEL HOUELLEBECQ

Kuşatılmış Yaşamlar

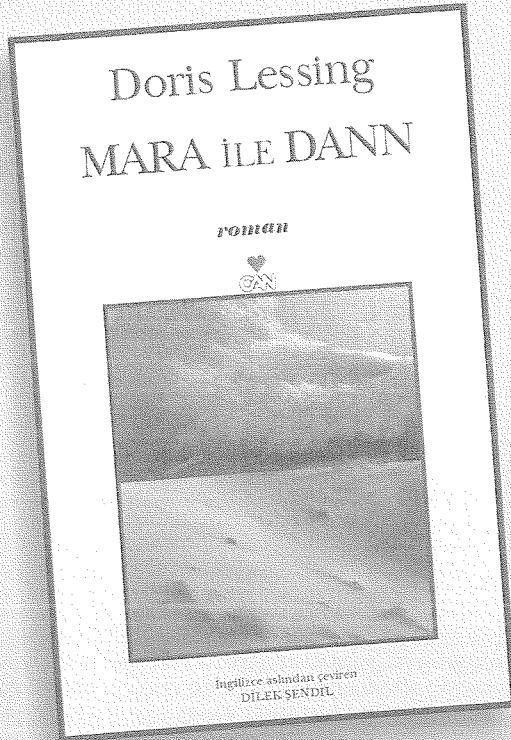
YAYINLARI

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.c

Reklamcısınız. İşletmecisiniz. Mimarsınız. Ya da başka biri. Temiz giyimli insanlarla dolu dev binalarda çalışıyorsunuz. Steril bir yaşam sürüyorsunuz. Gözde bir mesleğe sahip olmak, iyi para kazanmak, güzel yaşamak, keyifli yemekler yemek, hayatın tadını çıkarmak tek amacınız gibi görünüyor. Ancak çok çalışmak zorundasınız. Zaman zaman göğsünüze bir ağırlık biniyor, üzerinize bir karamsarlık çöküyor, tanımlı güç bir duygu boğazınızı sıkıyor ve bir gün durumunuz tek bir sözcüğün içine hapsolüyor: **DEPRESYON**. *Kuşatılmış Yaşamlar*, içimizden birinin alabildiğine sert öyküsü. Bir depresyon günlüğü. Son yıllardaki performansı ile Fransa'nın önemli yazarlarından biri olduğunu kanıtlayan *Michel Houellebecq*'in en derinlikli romanı.

Çeviren : **AYSEL BORA**

DORIS LESSING

Mara İle Dann

Mara İle Dann, günümüzden binlerce yıl sonra insan uygarlığını yeryüzünden silmekte olan yeni bir buz ve ateş çağının ortasında, hayatta kalmak için inanılmaz bir savaş veren iki kardeşin öyküsü. Savaşların ve vahşi yaşam koşullarının hüküm sürdüğü İfrık'ten, buzullar ve karlar altında kalan Yerrup'a doğru yola çıkan iki kardeşin sarsıcı serüvenini anlatan *Doris Lessing*'in romanı, hızla ekolojik bir felakete sürüklenen dünyaya, o dünyanın Yerrup'taki sorumlularına bir uyarı; açlık ve kuraklıktan 'kıtasa ölüm'ün eşğine gelen İfrık'e de bir ağıt.

Çeviren : **DİLEK ŞENDİL**

Eşik: Sonsuz

Ahmet Bozkurt

ahbozkurt@yahoo.com

Uyum(suzluk)

Bir eşik midir yüz? Her noktanın, her harfin, yazıya sinmiş her mürekkebin üzerinde kurduğu bir ara-bölge değil midir yüz? Sonsuz uyum(suzluğ)a ayak direyen bir anlamın görünmeyen dünyayı açığa çıkarmaya çalışırken maruz kaldığı dolaşıksız bir gerçeklik içerisinde hangi eşikte durur yüz?

*Eşik, bir bölgedir
Walter Benjamin*

Apaçık ki hep ara bir alandır eşikin ilk başta çağrıştırdığı şey. Sınırsal ve bir o kadar da imgesel bir sürekliliğin dayattığı, göndergesi tamamen yitmiş, eksiklik ya da adına yoksunluk denen duygunun yitirme nesnesi ne (objet petit autre) dönüştüğü bir metafor olarak eşik bu sebepten olsa gerek içeri ile dışarı arasındaki gerilimin anlamlandırdığı bir bütünselliğe sahiptir.

Hep yalınkat bir gerçeklik içerisinde sunar kendisini eşik. Açıklık ve sabit bir yerde olmanın ortaya koyduğu güvenin verdiği kendiliğindenlik hali ona, bu yüzden, bir ara-yerde olmağın nesnesini oluşturur. Onun için, içeri ile dışarı arasındaki gerilimin ne tür bir sözel ve imgesel uğrağa denk düştüğünü çok iyi bilir. Tüm anlamlardan ve dilsel oyunlardan yoksundur. Dolayısıyla varoluşa içkin bir zaman -uzam içerisinde beliriverdiği an, onun en temel özelliklerinden biri sayılmalıdır.

Şeylerin dünyasından sarıp sarmaladığı imgeleri başka bir dünyaya taşımakla yükümlüdür eşik. Öyle ya da böyle her yönüyle nicel bakışlılık haline muhtaçtır.

Hem öncesizliğin hem de sonrasızlığın imgesel bir temsili olan eşik sabit ve durağan bir mekana sahipmiş gibi görünse de gerçekte bir mekana sahip değildir. Bir sınır, bir geçittir her zaman. Çoğu zaman ise anlaksal olanın gölgesinde yiten bir oluş biçimidir.

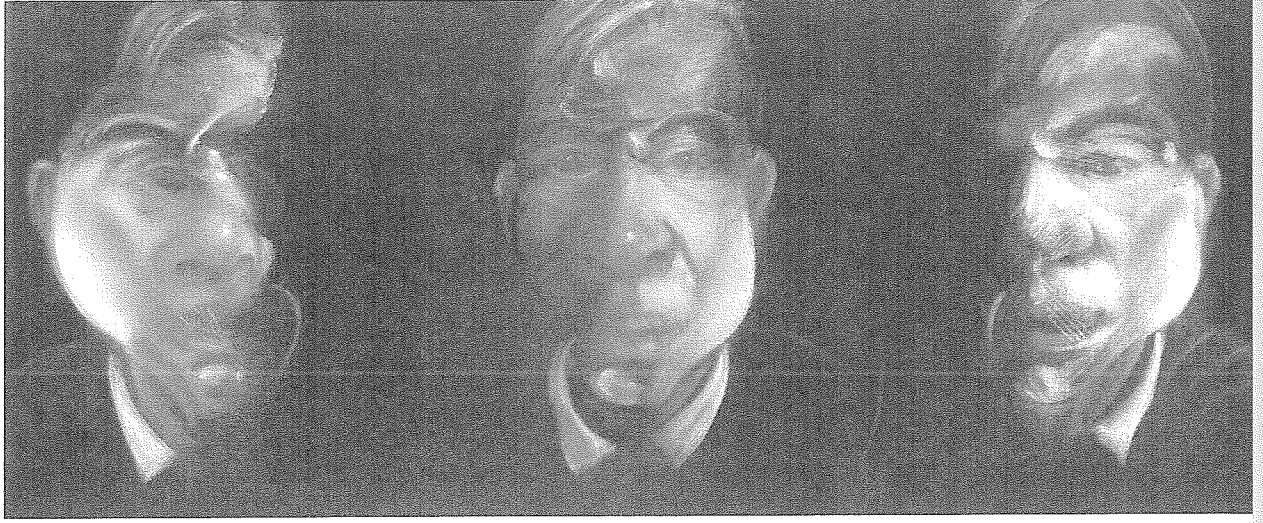
O zaman Bachelard ın hem dağınık imgeler, hem de bir imgeler bütünü sağladığını söylediği ev düşüncesi nasıl bir eşikte konaklamamıza müsaade edebilir. Bu durumda pek fazla bir şey önermez ama yine de geçişsel olana denk düşen bir zaman aralığında yurtlandırır kendisini. Mekansal bir uzama sahip olmadığı gibi, merkezless gösterenlerin içerisinde daima tersine çevrimlenmiş mekan biçimleri tarafından dışsal bir çerçeve içerisinde belirlenmiştir eşikin konumu. Bu ise ona her zaman iki ucu açık bir geçişkenlik alanı alanı oluşturmuştur.

Aynı olanın zamansallığı içerisinde eriyen bir eşik metaforu aslında tikel bir aralık (spacing) öngörür. Kendi karşıt varlığının dolayimsallığında bir özdenliğe sahip olan öteki de ancak sınırları kesen böylesi bir mekansallık içerisinde var olabilir.Varlıktan ayrı bir varolama kaygısı güden bir ben şüphesiz nesnelerin içkinliğinde kendini dünyaya sunan, bu anlamda hem içeri, hem de dışarı arasındaki gerilimi anlamdıran bir eşikte durmaktadır.

Gösterenler dünyasına ait bir bakışsızlık içerisinden dile gelen öteki de aynı gerilimi paylaşır. Örtük gösterenlerin imgesine dayalı bir yapıdan hareket eden bu durum aslında dışarıda yurtlanarak içeri sini sabitleyen bir eşik düşüncesine denk düşer.

déjàvu

17

Resimler: Bacon

II

*Bana bir eşik çizin. Orada bir an
dursam, belki onu aşmam da .*

Enis Batur

Bir eşik midir yüz? Her noktanın, her harfin, yazıya sinmiş her mürekkebin üzerinde kurduğu bir ara-bölge değil midir yüz? Sonsuz uyum(suzluğ)a ayak direyen bir anlamın görünmeyen dünyayı açığa çıkarmaya çalışırken maruz kaldığı dolaşksız bir gerçeklik içerisinde hangi eşikte durur yüz?

Görüngesel olanın bir eşik metaforu içerisinde deneyimlendiği fenomenolojik bir durum öngörür yüz. Tematik bir kurgudan yoksun olan yüz kendi dışsallığı içerisinde zaten Derrida'nın da öncelediği konukseverlik (hospitalité) deneyimi içerisinde ne orada ne de burada olan bir varoluş örgütler. Derridacı anlamda kendini eşikle sınırlayan konukseverlik düşüncesi daima kendisinin eşiğinde kalır, eşiğe buyurur ve tam da bu ölçüde geçilmesine izin verir, görüldüğü eşiğin geçilmesini bir ölçüde yasaklar. Konukseverlik eşik olur.

Diğer taraftan şu da bir gerçek ki, sürekliliği ve akışkanlığıyla yüz bir eşik olmaktan uzaktır. Zira yüz, ne ayrınlığı ne de durağanlığı yüceltir. Dilin eşiğinde durmaz hiçbir zaman. Tüm sözel imgelem gücümüze sınırlar koyan dil sahip olduğu anlamı kendi içerisinde tüketen bir yapıya sahiptir. O yüzden dolaymsal bir şekilde hayata dahil olmayan şeyleri kendi eşiğinden geçirmez çoğu zaman.

Aynı oranda bir bengi-dönüş biçimi vaz eder eşik. Zamanın uçuculuğuna ve mekansallaşan anın bilişsel bir

belirlenimine denk düşen eşik imgesi duyumsanan tüm farklılık biçimlerinin dolaymsızlığı içinde başkalaşan bir varolma biçiminin nesnesine sahiptir.

Onun için, akıyoruz durmadan / başladığımız noktadan / başladığımız noktaya doğru derken hiç de haksız değildir Enis Batur. Zira eşikten feyzini alan bir bengi-dönüş özelemdir bu dizelerde hakim olan. Sonsuz akışkanlık içerisinde hareket eden nesnel varlığımızın gerçekte nasıl bir durağan eşikte kendisini sabitlediğinin ve başlangıcı olmayan bir noktayı nasıl kendisine bir başlangıç eşiği olarak seçtiğinin en güzel göstergelerinden biridir bu dizeler. Değil mi ki, zaman akıp giderken dilin eşiğinde varolan bir sonsuz uyum düşüncesi de aynı bengisellik içerisinde törel hayata dahil olabilmektedir.

Mekansal ve zamansal belirlenimin ortaya çıkardığı eşik düşüncesi bir kırıklık alanıdır gerçekte. "Öteki ni bizden gizlemeyen, onun yüzüne doğru bir kapı aralayan (porosite) örtük bir kırıklık halidir. O yüzden hep anlksal bir hazdır eşiğin bizlere sunduğu. Eşik: ömrümüzün arakesiti. Soğuk ve ıssız; tüm basamakları birer birer yok eden yalnızlık iklimi. Daha ne kadar sürecek bu yokluk. Hala bizi bu ara-yerde tutmakta ısrarlı mısınız? İçerisi çok soğuk, peki ya dışarı?

↓

Bir ayağı kapının
eşiğini belirleyen ince
uzun mermer
parçasından taşacak
şekilde dışarıda, diğeri
hafifçe karnına çekili bir
halde içerde,
evindeydi. Çok anlamlı
bulundu bu duruş.

Anlatacağım şeyin, okunduğu zaman, "ucuz" bir hikâye olduğu görülecektir. Bu türden hikâyeler çoktur. Birazdan yazacaklarım okunurken, benzerleri pek çok kişi tarafından hatırlanacak, benimki ise çok çabuk unutulacaktır.

Hikâyemin başına gelecek olanı baştan bildiğim halde, bunu yazmakta niye bu kadar ısrarlı olduğum sorulacak olursa şöyle diyebilirim: Eli kalem tutan herkesin iyi-kötü bir cevabı varsa da, can sıkıcı bir sorudur "niye yazıyorum?" sorusu. Benim cevabım çok sık değişiyor. Artık anladım, "niye yazıyorum?" sorusuna hiçbir cevabım yok, "bunu niye yazıyorum?" sorusuna cevabım var. Elbette çok değişken cevaplar bunlar, her yazdığım şeye göre değişiyor. Kimini yazmayı eğlenceli buluyorum, kiminde heyecanlanıyorum, kiminde "okuru burnundan yakalamaya çalışıyorum" -keşke başarabilsem! Ama anlatacağım hikâyeyi, (üstelik akıbetini bildiğim bir şeyi) niye yazdığımı çok iyi biliyorum.

Çünkü bazı hikâyelerin bir sahibi vardır. O'nun hikayesini yazı'ya geçirmek istiyorum.

Anlatacağım şeyin bir "eşik" hikâyesi olmasının beni dürttüğünü gizleyecek değilim. Çünkü bu gerçek hikâyeye, "eşikteki final sonrası" sahnesine bizzat tanık olduğumda, o manzarayı hiç unutamayacağımı biliyordum. Ama doğrusu Hayalet Gemi'nin "Eşik" sayısına kadar yazmak aklımdan geçmemişti. Nedeni basit: Olanlara her ne kadar tanık olmuşsam da, başta söylediğim gibi, "ucuz" olduğunu düşünüyordum.

Yaşadıkça anlıyorum: Gerçekse ucuz değildir.

Olay Behçet Beyin başına geldi. O finale "olay" mı demeli, aslında emin değilim, galiba kader demek daha doğru. Çok tatlı bir adamdı Behçet Bey, ufak tefek biriydi, dost canlısıydı, neşeliydi. Sanki bir tür Pollyanna'ydı. Her şeyin iyi tarafını görmeye çalışırdı. Öyle hayata bağlı ve etrafı öylesine dostlarıyla dolu bir adamdı ki, iki kez ağır kalp krizi geçirip hastaneye yattığında "oh bel!" demişti karısına. "Şu hastalık da olmasa baş başa kalamayacaktık hanım!" Gün içinde içtikleri bir yana, her akşam bir ufak Yeni Rakı ile yarım paket Muratti sigarası içerdi. Muratti'nin hafif sigara olduğunu, rakının da kanı sulandırdığını iddia ederek kendini kandırıyordu.

Yıllar önce Almanya'ya gidip yerleşmiş, beş çocuğundan dördünü yanına almış, biri ise (Çarli) doğduğu şehirde kalmıştı. Çarli'nin doğduğu şehirde kalmasının acıklı bir sebebi vardı; kemik hastasıydı, cam gibi inceydi kemikleri. Yıllar boyunca kolu-bacağı öyle sık kırılmıştı ki; süzülür gibi yürümeyi, bulunduğu ortamda varla yok arası hareket etmeyi ona vücudu öğretmişti. Oysa futbola çok meraklıydı, ilkokula giderken belediye otobüsünün kapısı çarptığı için kırılan kolu alçıdayken bile, kendisine bakan halasından gizli, arkadaşlarıyla futbol oynar, koşmadığı için kaleye geçirdi. Ya sağ, ya sol kolu (ya da bir bacağı) daima alçıdaydı, bu yüzden her iki eliyle de aynı güzellikte yazabilir, babası gibi Pollyannavari bir karakter olduğu için, kolunun alçıda olmasına üzülme yerine, her iki eliyle de yazabilme marifetiyle, -yalnız bununla değil, tatlı dili ve canlılığıyla da- arkadaşlarının hayranlığını kazanırdı.

Behçet bey daha iyi bir hayat için Almanya'ya gidip işlerini yoluna koyduktan sonra karısını ve çocuklarını yanına aldırmişti. Ama o sırada beş yaşında olan Çarli'nin bacağı kırılmıştı. Kucakta bile taşınamıyordu. Doktorlar babasının Çarli'yi Almanya'ya götürmesine izin vermediler. Zaten götür deseler de götürmezdi. Kendisi de, karısı da çocuklarına iyi bir gelecek sağlamak için çalışıyorlardı, bütün gün işteydiler. Halinin püskülüne takılıp düşünce bile kolu kırılan çocuğa bakacak kimseleri yoktu. Çarli'nin küçük halası ise evlenmemişti, Çarli'yi de çok severdi. Küçük hala Çarli'nin bir süre kendi yanında kalmasını teklif etti. Çocuk düzeline ailesinin yanına gidecek, kardeşleri ve anne babasıyla birlikte yaşayacaktı. Ama bu "bir süre" hiç bitmedi. Çarli tam bacağı alçıdan çıkmışken tökezleyip düşüyor, bu defa kolu kırılıyordu. Kolu iyileşse bacağı tekrar kırılıyor, ağır ameliyatlara kemiklerine platin takılıyor, dikişler atılıyor, alçıya alınıyor, bir türlü ailesinin yanına gidemiyordu.

Behçet Beyin kardeşleri birbirlerine çok bağlıydılar. Sık sık bir araya gelirler, büyük aile yemekleri yerler, kendi aralarında kumar oynarlar, kazanan kumarda kazandığı parayı yeğenlerine dağıtırdı, -en çok Çarli'ye. Çok sık da kavga ederlerdi, ama kavgaların ve küslüklerin yarım saatten fazla sürdüğü görülmezdi. Eğlenceli, coşkulu, neşeli insanlardı.

Ailede birbirlerine isim takma huyu vardı. O yıllarda televizyonda "Çarli'nin Melekleri" oynuyor, Behçet Beyin oğlu da hep sırtından görünen Çarli'nin sesini çok güzel taklit ediyordu. Bu yüzden doğduğu şehirde kalan çocuğa Çarli demeye başlamışlardı. Çarli aşağı, Çarli yukarı... İsim takma huyu galiba genetik ailede. Çarli'nin ikiz kardeşleri konuşmayı daha yeni öğrendiklerinde birbirlerine -nedense- Ata-Pata isimlerini taktılar. Herkes gerçek isimlerini neredeyse unuttukları ikizleri Ata-Pata diye çağırır oldu. Ailede takılan isimler hep manidardı. Çarli'ye bakan küçük hala asabi bir karakterdi, bu yüzden adı Asit'ti. Büyük hala zaman zaman suratsız olduğu için ona önceleri mahkeme surat, sonraları DGM Surat dediler. Sportotoya ve at yarışına düşkün küçük amcanın adı Toto, ailenin güzel, ama soğuk ve uzak, hafif de hülyalı gelinin adı Suelin idi. Şişman büyük yenge vaktiyle filmlerden öğrendiği bir ağızla herkese cicim demek yanlışlığını yapmış, adı Cicim kalmıştı. Küçük yenge Yugoslav göçmeni olduğu için ailenin samimi büyükleri küçük yengeye muhacir derlerdi. Çarli'nin bir kuzeninin adı -çok zayıf, ince uzun olduğu için- Kılıçık, bir başka kuzenin adı Apiko idi. Bu adı kimin taktığı ve ne demek olduğu bilinmiyordu. Bir başka kuzen, Apiko'nun anlamını merak etti ve sözlüğe bakmayı akıl etti. Süslü, şık anlamına geldiği, ailece öğrenildi. Böylece fazla süslü kuzene ne kadar isabetli bir isim takılmış olduğu anlaşıldı.

Asit Halayla Çarli günün yarısını kavga ederek geçirirlerdi. Çarli huysuzdu, yemek seçerdi, halası da buna çok

sinirlenirdi. Ağız dalaşı yaparlar, birbirlerine küserler, ama yarım saat içinde birbirlerine niye küstüklerini unuturlardı. Artık hala-yeğenden öte bir şeydiler. Tıpkı (artık) Behçet Beyle Çarli'nin baba-oğul olmadıkları gibi.

Yıllar geçtikçe Behçet Bey oğlunu yanına almak konusunda daha az çaba gösterir, hatta hiç göstermez oldu. Artık ne Çarli ailesinin yanına gitmek için hevesleniyor, ne de Behçet Bey doktorlarla konuşuyordu. Büyük ailenin bölündüğü küçük ailelerin bireyleri belirlenmiş, Çarli ile küçük hala bir aile olmuşlardı.

Aradan uzun yıllar geçti. Çarli otuz yaşına geldiğinde sağlığına kavuşmuştu, artık ikide bir kemikleri kırılmıyor, yatağa bağlı kalmıyordu. Beş senedir giderek sert hareketler yaptığı halde hiçbir tarafı kırılmamıştı. Ama hayat, aile, her şey çok değişmişti. Aile büyüklerinin çoğu ölmüş, hayatta olanlar yaşlanmış, gençler evlenmiş, her biri bir yana dağılmış, çocuklar büyümüş, torunlar doğmuştu. Artık neşeli aile yemekleri nadiren yeniyor, aralarına yeni katılan ve çok az bir araya gelinen gelinlere, damatlara isim takılmıyor, takılsa da ağızdan ağıza geçmediği için kalıcı olmuyordu.

Çarli, yirmili yaşlarını bile bir tarafı kırık bir halde yatağa geçirdiği için eğitimini tamamlayamamış, iş gücü sahibi olamamıştı. Otuz yaşına geldiğinde amaçsız, mesleksiz, çok sayıda arkadaştan oluşan kalabalık bir grubun içinde aslında yalnız yaşayan genç bir adamdı. Dört çocuğunu okutmuş, iş gücü sahibi yapmış ve evlendirmiş olan Behçet Bey Çarli'yi hatırladıkça vicdan azabı duyuyor, onun için bir şeyler yapmak istiyordu. Aile apartmanındaki dairesini dayadı, döşedi, Çarli ile küçük halayı yerleştirdi. Çarli'ye birkaç defa iş kurdu. Basit, sadece gidip başında duracağı işler, sırf oyalansın, bir adresi olsun diye. Çarli hiçbirini yürütemedi, yürütmek istemedi.

Bütün bunlar olur, büyük aile yavaş yavaş dağılırken, dört çocuğu artık orali olduğu için hâlâ Almanya'da yaşayan Behçet Bey iki kez kalp krizi geçirdi. Hastalığıyla dalga geçti, ama her iki kriz de çok ağırdı. Doktorlar bir üçüncü krizden kurtulamayacağını söylüyorlardı. O, doktorların bu uyarılarını, -aklı karyolasının altında gizlice tüten Muratti sigarasında- sahte bir ciddiyetle dinliyor, sigarayı ve içkiyi bırakacağına dair yeminler ediyor, doktorlar odadan çıkar çıkmaz eğilip karyolanın altından sigarasını alıyordu.

İkinci krizin ardından bir süreliğine sözünü tutmuştu. Evinde dinleniyor, içki ve sigara içmedikçe sevinen karısıyla iyi geçiniyor, torunlarıyla şakalaşıyordu. Ama bu kararlılık fazla uzun sürmedi. Birkaç ay sonra karısının tüm muhalefetine rağmen içkiye ve sigaraya kaldığı yerden aynen devam etti.

Bir sabah, karısı torununa bakmak üzere kızına gitti. Akşamüstü döndüğünde Behçet Beyi evde bulamadı.

Behçet Beyin spor gömleği, keten pantolonu, ayakkabıları, pasaportu, cüzdanı yerinde değildi. Geri kalan her şey yerli yerindeydi. Mayosu, şapkası, oltası, valizi, son okuduğu kitap, tıraş makinesi, diş fırçası... Hatta hiç açılmamış bir karton sigara çamaşır çekmecesinin içine gizlenmişti. Karısı bunu bulunca çok kızdı. Yine arkadaşlarıyla buluşup içmeye gittiğini, bir paket sigara içeceğini, zil zurna sarhoş olacağını düşündü. Behçet Bey gelince ağır konuşmaya karar verdi.

O sırada, binlerce kilometre ötedeki Çarlı evinde müzik dinliyordu. Tam bir gece kuşuydu, bu yüzden babasının kurduğu işleri yürütememişti. Sabaha karşı yatar, öğlene doğru uyanır, ya evde saatlerce müzik dinler ya da arkadaşlarıyla buluşurdu. Çok sıcak bir yaz günüydü. Küçük hala bir üst katta, büyük halanın balkonundaydı, çay içiyorlardı.

Çarlı müziği çok yüksek sesle dinlediği için önce kapının çaldığını duymadı. Sonra fark edip açtı. "Baba!" dedi sevinçle. Sarılmak üzere kollarını uzattı. Behçet Beyin yüzünde bir gülümseme vardı. Bir ayağını eşikten içeri attı, diğeri dışarıda kaldı. Oğlunun kucağından yere yuvarlandı.

Aksam olduğunda karısı Behçet Beyi iyiden iyiye merak etmişti. Tam sağa sola telefon etmeye hazırlanıyordu ki, ikizler geldi. Birbirlerine Ata-Pata demeyi çoktan bırakmışlardı. Yüzleri kireç gibiydi.

Behçet Bey ailesinden gizli bir uçak bileti almıştı –sadece gidiş. Havaalanına gitmeden önce ikizlerin çalıştığı yere uğramış, danışmaya çocuklarına verilmek üzere bir mektup bırakmıştı. Mektubunda Çarlı'yi kardeşlerine emanet ediyor, malının mülkünün hukuken zaten yerini bulacağını belirtiyor, ama babasından kalan yüzüğü, saatini, kendince değerli bulduğu ufak tefek eşyasını çocuklarına bölüştürüyordu. Evinin eşğinde öleceğinden öylesine emindi ki, yanına hiçbir şey almamıştı; ne pijamasını, ne de evinin anahtarlarını. Cebinden, havaalanında bozdurulmuş az miktar para, küçük bir tarak, pasaportu, kullanılmış uçak bileti, yarım simitle bir çiklet çıktı. Muratti paketinin içinde üç tek sigara kalmıştı.

Bir ayağı kapının eşğini belirleyen ince uzun mermer parçasından taşacak şekilde dışarıda, diğeri hafifçe karnına çekili bir halde içerde, evindeydi. Çok anlamlı bulundu bu duruş. Ama büyük hala bir ayağını eşikten içeri atamamış olmasına çok ağladı. "Bari yarım bardak su içseydi evinde, oğlunun elinden," dedi. Küçük hala, eşikten atılmış yarım adımı başka türlü yorumladı. Behçet Beyin hayatı boyunca oğlunun hayatının eşğinde kaldığını, hiç içeri giremediğini söyledi.

↓

Pentimento'da Buluşalım...

70cmx100cm Büyük Poster

Hayalet Gemi'nin
geçmiş zaman
seferlerini ve
posterlerini
Pentimento'dan
edinebilirsiniz.

Pentimento

Istiklal Caddesi No:140/3 BEYOĞLU İSTANBUL Tel: (212) 293 39 59
(Beyoğlu Sineması Pasajı, alt kat)

17

17
BL

Postmodernist

Slavoj Zizek

Olarak Hitchcock

Bir etik felsefesi profesörü olan Slavoj Zizek, özellikle Lacan'ı popüler kültür eserleri üzerinden okumasıyla son dönemde ilgi toplayan düşünürler arasındadır. Bu metin, yazarın *Looking Awry: An Introduction to Jacques Lacan through Popular Culture* adlı eserinin 141-153 sayfalarından derlenmiştir. Filmler, kitaplar, operalar gibi çeşitli malzemelerden yola çıkarak siyaset, felsefe ve estetiğin birbirine sarmalanmasını inceleyen eserin bu bölümünde Zizek, yapısalılık-sonrası yapıbozumunun -Derrida, Foucault ve Deleuze- modernist bir yaklaşım olduğunu (hatta yapısalıcı olduğunu), araçsal aklın 'maskesini düşürme' sürecinin modernizme içkin olduğunu ve postmodernist kopuşun Lacan'la başladığını öne sürmektedir. Lacan'ın 'Sey'i, postmodernizmin müstehcen nesnesidir. Modernizmin sakladığını postmodernizm fazlasıyla yakından gösterir. Metin, bu meseleyi sinema filmleri aracılığıyla tartışıyor. [Ç.N.]

Cev: Nazlı Ökten

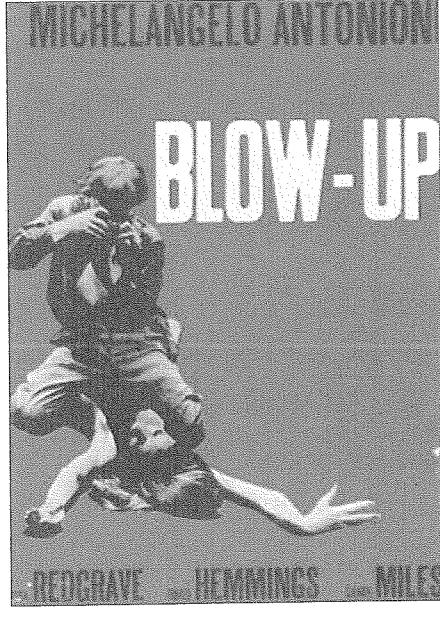
Yapıbozumcu' çevrelerde 'postmodernizm' tartışılırken, -tabiri caizse bir görgü kuralı olarak- Habermas'a olumsuz bir gönderme yaparak, bir tür mesafe olarak başlamak zorunludur. Bu adete uyarak yeni bir sapma eklemek isteriz: Habermas'ın kendisinin de, bilmeden, tuhaf bir biçimde de olsa, postmodernist olduğunu öne sürmek. Bu tezi savunmak için Habermas'ın (akıl evrenselliği iddiasıyla, geleneğin otoritesini reddiyle, kanaati savunmak için tek yol olarak akılcı savları kabul etmesiyle, karşılıklı anlaşmanın, tanınmanın ve zorlama yokluğunun yol gösterdiği ortak bir hayat idealiyle tanımlanan) modernizm ile (bu evrensellik iddiasının 'yapıbozumuyla'; bu evrensellik iddiasının zorunlu olarak, kendiliğinden 'sahte' olduğunu, belli bir iktidar ilişkileri ağını maskeleydiğini; şu haliyle evrensel aklın 'baskıcı' ve 'totaliter' olduğunu; gerçeklik iddiasının bir dizi retorik biçimin etkisi olduğunu kanıtlama çabasıyla tanımlanan)¹ postmodernizm arasında karşılık kurma biçimini sorgulayacağız. Bu karşılık basit bir biçimde yanlıştır: Çünkü Habermas'ın 'postmodernizm' olarak tanımladığı, bizatihi modernist projenin içkin, öbür yüzüdür; modernizm ile postmodernizm arasındaki gerilim olarak tanımladığı, modernizmi başlangıcından beri tanımlayan içkin gerilimdir. Bireyin hayatını bir sanat eseri gibi şekillendirmesinin evrensellik karşıtı, estetik etiği, her zaman modernist projenin parçası değil miydi? Evrensel kategorilerin ve değerlerin soyağacının ortaya konması, aklın evrenselliğinin sorgulanması, *par excellence* modernist bir usul değil midir? "Yanlış bilincin" (ideolojinin, ahlakın, egonun) arkasındaki 'etkin içerik'in açığa çıkarılması, tam da büyük üçlemenin, Marx-Nietzsche-Freud'un örneklediği kuramsal modernizmin özü değil midir? Aklın, mücadele ettiği baskı ve tahakküm gücünü kendisinde gördüğü, ironik, kendi kendini yıkıcı davranış, Nietzsche'den Adorno ve Horkheimer'in *Aydınlanmanın Diyalektiği*'ne uzanan davranış, modernizmin en yüksek edimi değil midir? Geleneğin sorgulanamaz otoritesinde çatlaklar ortaya çıkar çıkmaz, evrensel akıl ile onun dışında kalan tikel içerikler arasındaki gerilim, kaçınılmaz ve indirgenemez olmuştur.

O halde, modernizm ile postmodernizm arasındaki ayırım çizgisi, başka yerde aranmalıdır. Bu noktada Habermas'ın kendisi de ironik bir biçimde, postmodernizme aittir: Frankfurt Okulu'nun birinci ve ikinci kuşağı arasındaki kopuş -yani bir yanda Adorno, Horkheimer ve Marcuse, diğer yanda Habermas- tam olarak modernizm ile postmodernizm arasındaki kopuşa karşılık gelir. Modernist proje, Adorno ve Horkheimer'in *Aydınlanmanın Diyalektiği*'nde, Marcuse'nin *Tek Boyutlu İnsan*'ında, çağdaş dünyanın tarihsel bütünlüğünde radikal bir devrim yapmayı ve 'yabancılaşmış' hayat alanları arasındaki, sanat ve 'gerçeklik' arasındaki farkı ortadan kaldırma ütopyasını amaçlayan, 'araçsal aklın' baskıcı potansiyelinin maskesini düşürmelerinde, kendini eleştiren icranın zirvesine ulaşır. Öte yandan Habermas postmodernistdir, çünkü modernizme tam da yabancılaşmanın biçimi olarak görünen şeyde -estetik alanın özerkliği, farklı toplumsal sahaların işlevsel bölünmesi vb.- olumlu bir özgürlük ve özgürleşme koşulu görür.

Postmodernist olarak Hitchcock

Postmodernist kopuş neden ibarettir? Antonioni'nin *Blow up*'ı ile, belki de son büyük modernist filmle başlayalım. Kahraman, bir parkta çekilen fotoğrafları banyo ederken dikkati fotoğraflardan birinin kenarında beliren bir lekeye çekilir. Ayrıntıyı büyüttüğünde, cesede benzer bir şekil görür. Gecenin bir yarısı olmasına rağmen,

karagöründü!

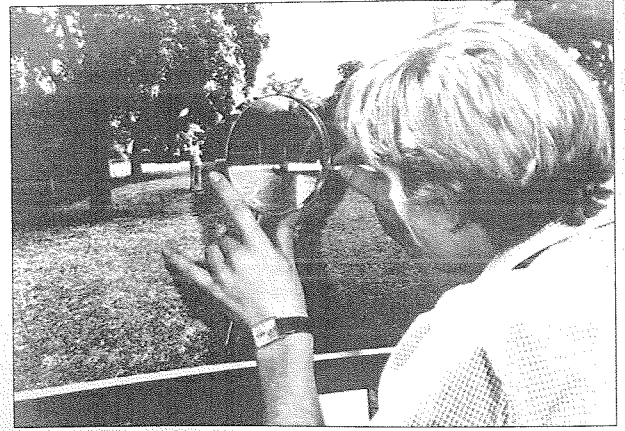
parka koşar ve sahiden de cesedi bulur. Ama ertesi gün suç mahaline döndüğünde, cesedin hiçbir iz bırakmadan yok olduğunu görür. Dedektif romanlarının yasa gereği, burada dikkat edilmesi gereken ilk şey, *par excellence* arzu nesnesinin, cesedin, dedektifin (ve okuyucunun) yorumlayıcı arzusunu başlatan neden olmasıdır: Nasıl olmuştur? Kim yapmıştır? Ancak filmin anahtarı bize, final sahnesinde verilir. Soruşturmanın sonlandığı çıkmaz sokağa çekilen kahraman, bir grup insanın –tenis topu olmadan- bir tenis maçını taklit ettikleri tenis kortunun yakınında yürüyüşe çıkar. Bu sözde oyun çerçevesinde hayali top, sahadan çıkar ve kahramanın yanına düşer. Kahraman bir an tereddüt eder ve oyuna girmeyi kabul eder: Eğilerek topu alır gibi yapar ve korta geri atar. Elbette ki bu sahne, filmin geri kalanıyla ilişkili metaforik bir işleve sahiptir. Kahramanın, "oyunun bir nesne olmadan sürdüğü" olgusuyla uzlaştığını gösterir: Taklit edilen tenis maçı, topsuz bile oynanabiliyorsa, kendi macerası da bir ceset olmadan ilerler.

'Postmodernizm', bu sürecin tam tersidir. Oyunun bir nesne olmadan oynandığını, oyunun temel bir yoklukla başlatıldığını göstermekten değil, kendi kayıtsız ve keyfi karakterini görünür kılmasına izin vererek nesneyi doğrudan göstermekten ibarettir. Aynı nesne, ardi ardına, tiksindirici bir ıskartalık olarak da iş görebilir, yüce, karizmatik bir hayalet olarak da: tamamen yapısal olan fark, nesnenin "etkin özelliklerine" değil, sadece simgesel düzendeki yerine aittir.

Modernizm ile postmodernizm arasındaki fark, Hitchcock filmlerindeki dehşet etkisi incelenilerek yakalanabilir. İlk olarak, Hitchcock, sadece korkutucu nesneyi ya da olayı sahnenin dışına ve etkilerini de sahne üstüne yerleştirmek gerektiğini söyleyen (Aeschlus'un *Oresteia*'sından beri bilinen) klasik

kurala riayet eder. Eğer nesne doğrudan görülmezse, yokluğu fantezi yansımalarıyla doldurulur (gerçekte olduğundan daha da korkunç görülür). O halde dehşet uyandırmanın temel usulü, kendinizi korkutucu nesnenin tanıklarındaki ya da kurbanlarındaki yansımalarıyla sınırlamaktır.

Bilindiği gibi, efsanevi yapımcı Val Lewton (*Cat People*, *The Seventh Victim*, vb.) tarafından 1940larda korku filmlerinde gerçekleştirilen devrimin ana eksenini budur. Korkutucu canavarı (vampir, cani canavar) doğrudan göstermek yerine, varlığı sadece perde dışından seslerle, gölgelerle belirtilir ve daha da ürkünç kılınır. Ancak tam anlamıyla Hitchcockcu yaklaşım, bu süreci tersine çevirmektir. *Lifeboat*'dan, müttefik kuvvetlerinden bir grup askerin, imha edilen denizaltıdan kurtulmuş bir Alman denizciyi filikalalarına buyur ettikleri sahneden küçük bir ayrıntıyı ele alalım: Kurtardıkları kişinin bir düşman olduğunu farkettilerindeki şaşkınlıklarını. Bu sahneyi çekmenin geleneksel yolu, bize önce imdat çılgınlıklarını duyurmak, filikanın kenarlarına tutunan bilinmeyen bir kişinin ellerini göstermek ve Alman denizciyi göstermeyerek kamerayı deniz kazasından kurtulanlara çevirmek olurdu: Böylece sudan beklenmedik bir şey çıkardıklarını bize gösteren, yüzlerindeki şaşkın ifade olurdu. Yani? Sonunda gerilim oluşturulduğunda, kamera nihayet Alman denizcinin suratını gösterirdi. Ama Hitchcock'un usulü bunun tam tersidir: Göstermediği, tam da deniz kazasından kurtulanlardır. Alman denizciyi, filikaya binerken ve dostça bir gülümsemeyle "Danke schön!" derken gösterir. Sonra filikadakilerin şaşırması yüzlerini göstermez; kamera, Alman'da kalır. Eğer ortaya kişisi korkutucu bir etkiye neden olduysa, bunu ancak filikadakilerin tepkisine verdiği tepkiden çıkarabiliriz: Gülümsemesi söner, bakışı donakalır. Bu, Pascal Bonitzer'in Hitchcock'un Proustvari tarafı dediği şeyi gösterir², çünkü bu usul, *Swann'ın Aşk'ında* Odette, Swann'a lezbiyenlik maceralarını itiraf ederken Proust'un kullandığına tipatip uyar. Proust sadece Odette'yi tanımlar; hikayesinin Swann üzerinde korkunç bir etki bıraktığı sadece, felaket sonuçlarını farkettiğinde hikayesinin tonunu değiştirmesinden bellidir. Biri, sıradan bir nesne ya da bir etkinlik gösterir, ama birdenbire çevrenin bu nesneye

karagöründü!

tepkileri yoluyla, kendilerini nesnenin kendisine yansıtmasıyla, anlatılamaz bir dehşet kaynağıyla karşı karşıya olduğunu görür. Dehşet, bu nesnenin görünümü itibarıyla tamamen sıradan olması nedeniyle daha da yoğunlaşır: bir dakika önce tamamen aşına olan bir şeyin, Kötü'nün cisimleşmiş hali olduğu ortaya çıkar.

Böylesi postmodernist bir usul, alışılmış modernist bir usulden çok daha altüst edici sayılır; çünkü modernist olan, Şey'i göstermeyerek, 'namevcut Tanrı' yaklaşımıyla, merkezi boşluğu yakalama olasılığını açık bırakır. Modernizmin dersi, yapının, öznellikler-arası makinanın, Şey orada olmasa da, makina bir boşluk etrafında dönüp dursa da, çalıştığıdır; postmodernist tersine çevirme, *bizatihi Şey'i cisimleşmiş, maddeleşmiş boşluk olarak* gösterir. Bu, dehşet veren nesneyi doğrudan göstererek ve korkutucu etkisinin, sadece yapıdaki yerinin etkisi olduğunu açığa çıkararak gerçekleştirilir. Dehşet veren nesne, şans eseri, Öteki'deki (simgesel düzendeki) deliği dolduran şey olarak işgörmeye başlamış, gündelik bir nesnedir. Modernist metin prototipi, Samuel Beckett'in *Godot'yu Beklerken*'dir. Oyunun tüm o beyhude ve anlamsız eylemi, nihayet 'birşeylerin olabileceği' Godot'nun gelişini beklerken gerçekleşir; ama 'Godot'nun hiçbir zaman gelemeceği çok iyi bilinir; çünkü o, sadece hiçliğe, merkezdeki namevcudiyete verilmiş bir addir. Aynı hikayenin 'postmodernist' bir yeniden yazımı neye benzerdi? Godot'yu sahneye getirmek gerekirdi: tıpkı bizim gibi biri olurdu; bizimle aynı beyhude, sıkıcı hayatı yaşayan, aynı aptalca zevklerden hoşlanan biri. Tek fark, kendisini, kendisi de farkında olmadan şans eseri Şey'in yerinde bulması olurdu; geliş beklenen Şey'inecessümü olurdu.

Fritz Lang'ın daha az bilinen bir filmi, *Secret Beyond the Door*, *das Ding*'in yerinde bulunan gündelik bir nesne mantığını katkısız (insan neredeyse *damıtılmış* demek istiyor) bir şekilde sahneler. Genç bir iş kadını, Celia Barret, ağabeyinin ölümünden sonra Mexico'ya seyahat eder. Orada Mark Lamphere ile tanışır, evlenir ve yanına taşınır. Çift, kısa bir süre sonra yakın arkadaşlarını ağırlar ve Mark onlara kâşanesinin yeraltı depolarında yaptırdığı tarihsel odalar galerisini gösterir. Ama kilitle olan yedi numaralı odaya girmelerini yasaklar. Bu tabunun büyüüne kapılan Celia, bir anahtar yaptırır ve kendi odasının tıpatıp bir kopyası olduğunu gördüğü odaya girer. En aşına şey, onunla başka bir yerde, 'doğru olmayan' bir yerde karşılaşıldığında tekinsiz bir boyut kazanır. Ve buradaki heyecan etkisi, tam da bu Şey'in yasak yerinde bulunan aşına, evcil özellikten gelir; burada, Freud'un *das Unheimliche* kavramının temel belirsizliğinin kusursuz bir örneği karşımızdadır.

Modernizm ile postmodernizm arasındaki karşıtlık da bu şekilde, basit bir artzamanlılığa [diachrony] indirgenemez; hatta postmodernizmin bir biçimde modernizmi öncelediğini söylemeye bile isteğimiz var. Sadece zamansal olarak değil, mantıksal olarak da Joyce'u önceleyen Kafka gibi,

postmodernist 'Ötekinin *kararsızlığı*', modernist bakış tarafından geriye dönük bir biçimde, *tamam olmayışı* olarak algılanır. Eğer Joyce *par excellence* postmodernist ise, semptomun (Lacan'ın söylediği gibi, 'Joyce semptomu'), sonsuza taşınan yorumcu hezeyanın, her sabit anın, çoğul bir gösterilme sürecinin bir 'yoğunlaşması' olarak ortaya çıktığı (yorumlayan) zamanın yazarı ise, Kafka da bir biçimde zaten postmodernisttir, Joyce'un semtikademidir [taban tabana karşıtı; antipode], fantezinin, bulantı verici atıl bir varlığın *mekanının* yazarıdır. Joyce'un metni yorumu kışkırtıyorsa, Kafka'ninki engeller.

Kafka'nın, yokluğun, eksikliğin yerini tutan erişilmez, namevcut, aşkın aracılığı (Şato, Mahkeme) vurgulayan modernist bir okumasının yanlış tanıdığı şey, tam da bu diyalektik hale getirilemez, atıl varlık boyutudur. Bu modernist açıdan bakınca, Kafka'nın sırrı, bürokratik mekanizmanın kalbinde sadece bir boşluk, hiçlik olmasıdır: bürokrasi, oyunun bir nesne-ceset olmadan oynandığı *Blow Up*'da olduğu gibi, 'kendi kendine çalışan' çılgın bi makinadır. Bu kavuşma, aynı kuramsal çerçeveyi paylaşıyorlar da birbirine karşıt olan iki yoldan okunabilir: teolojik ve içkinci [batınî]. Bir okuma, merkezin (Şatonun, mahkemenin) tutulmaz, erişilmez, aşkın özelliğini, bir 'namevcut Tanrı'nın izi olarak (Kafka'nın evrenini, tanrı tarafından terk edilmiş, kederli bir evren olarak alır; diğer okuma, bu aşkınlığın boşluğunu bir 'perspektif yanılması' olarak, arzunun içkinliğinin ortaya çıkışının tersine bir biçimi olarak alır (o halde erişilmez aşkınlık, merkezdeki eksik, arzu fazlasının, temsiller sıfatıyla nesnelere dünyasının üstündeki üretici hareketinin negatif biçimidir)³.

Bu iki okuma, birbirine karşıt olsa da, aynı noktayı gözden geçirir: bu namevcudiyetin, bu boş yerin, her zaman atıl, müstehcen, iğrenç *varlık* tarafından nasıl doldurulduğunu. *Dava*'daki mahkeme, sadece namevcut değil, aynı zamanda gece sorguları sırasında pornografik kitaplara göz atan müstehcen yargıç figürleriyle aslında mevcuttur; Şato, aslında uşak ruhlı, şehvet düşkünü ve rüşvetçi memur figürlerinde mevcuttur. Kafka'da 'namevcut Tanrı' formülü işte bu nedenle iş görmez: çünkü Kafka'nın sorunu, tam tersine, bu evrende Tanrı'nın çeşitli müstehcen, mide bulandırıcı fenomenler kılığı altında *çok fazla mevcut* olmasıdır. Kafka'nın evreni, o zamana dek kendisini güvenli bir mesafede tutan Tanrı'nın bize çok yakınlaştığı evrendir. Kafka'nın evreni bir 'kayı evreni'dir, diyebiliriz, neden olmasın? Ancak Lacan'ın kaygı tanımını göz önüne almak kaydıyla (kayı yaratan şey, ensest nesnesinin kaybı değil, tersine *yakınlığıdır*). *Das Ding*'e çok yakınız; postmodernizmin teolojik dersi budur: Kafka'nın çılgın, müstehcen Tanrı'sı, bu 'Yüce Kötülük Varlığı', Yüce lilyik olarak Tanrı'yla tamamen aynı şeydir; fark sadece ona fazla yaklaşmış olmamızda yatar. ↴

1 Habermas J., *The Philosophical Discourse of Modernity*, MIT Press, 1987

2 Bonitzer P., 'Longs Feux', *L'Arne* 16 (1984)

3 Deleuze G. ve Guattari F., *Kafka: Toward a Minor Literature*, University of Minnesota Press, 1986.

bilsak
tiyatro
atölyesi

Ludmilla Petrushevskaya

CINZANO

Sehsuvar Aktas • Serif Erol • Alp Giritli • Ayse Selen

DOĞUMGÜNÜ

Aylin Deveci • Nihal G. Koldas • Göze Saner

MAYA Sahnesi • BEYOĞLU

Gargoyle

Onat Bahadır

Aynı uğultu dışarıdaydı şimdi, sonra odanın içindeydi, her yerdeydi. Artık binada tek ayak sesi yoktu. Herkes dışarı çıkmıştı. Yatakta doğrulup ayağa kalktım, ipi fırlatıp attım boynumdan.

Titriyordum, dış kapıya doğru gittim, anahtarı çevirip kapıyı açtım. Merdivenlerden inerken kafam bomboştu. Bütün bunlara hâlâ bir anlam veremiyordum. Yavaş adımlarla binanın dışına çıktım. Herkes birbirini içine girmişti... Sonra beni gördüler.

Gece uyandığında saat gece yarısını çoktan geçmişti. İlk farkettiğim şey merdivenlerden gelen korkak ayak sesleriydi. Sürekli inip çıkan birileri dışarıya çıkıp karanlıkta kayboluyorlardı. Yaşadığım şehir yer değiştiriyordu sanki... Ayağa kalktım, her yer kıpkırmızıydı. İçten içe bunun bir rüya olabileceğini düşünüyordum, ama emin değildim. Pencereye doğru ilerledim. Perdeyi çekip pencereyi açtım, binalardan sürekli dışarıya insanlar boşalıyordu. Birşeyden korkuyorlardı fakat bu şeyin ne olduğunu bilemiyordum. Dışarıda ayısığı dahi yoktu. Karanlıkta gölge oluveriyordu herkes. Evlerinden dışarı çıkıp sağa sola bakınıyorlardı. Oturduğum binanın merdivenlerindeki sesler şimdi daha yakından geliyordu. Kapıya doğru yürüyüp birşeyler duymaya çalıştım. Biri,

"Ne zaman geleceğini biliyor musun?" diyordu. Diğeri,

"Belki şimdi, bilmiyorum, bu gece ama ne zaman bilmiyorum. Birlikte olmamız daha iyi." Sonra diğeri,

"Canavar değil mi?" dedi. Öbürü birşey söylemedi, dışarı çıkmışlardı galiba. Kendi kendime bu ne canavarı demeye başladım. Hem evin içi neden bu kadar kırmızıydı? Neden ben de dışarıya çıkmıyordum? Korkmaya başlamıştım. Dışarıdaki kalabalığın zaman ilerledikçe daha da büyüdüğünü hissediyordum. Uğultu gittikçe artıyordu. Tekrar pencereye yöneldim, bu sefer perdeyi çekmedim. Sayıları arttıkça daha çok birbirlerine sokuluyorlardı. Ben de çıkmalıyım dışarı. Hem bu gelecek şeyden benim neden haberim olmamıştı? Bütün bunlara bir anlam vermeye çalışıyordum. Tekrar geriye dönüp içeri yürüdüm. Yatağa otururken tavanda kızıl noktalar, çizgiler oluştuğunu görüyordum. Bu kesinlikle bir rüyaydı; şimdi de birşeyin içine doğru kaydığımı hissediyordum. Odam derin bir kuyu olmuş ve ben de bu kuyunun içine, ipe asılı sarkıtılmış bir sarkaç gibi karanlığa bakarak sağa sola sallanıyordum. Yukarı bakmaya çalıştım, karanlıktan ve boşluktan başka hiçbir şey görünmüyordu. Aşağı bakmaya çalıştığımdaysa elimde bir fener olduğunu fark ettim. Hemen aşağı tuttum feneri, karanlık, karanlık...

Başka hiçbir şey yoktu. Bir süre daha sallanıp durdum, çok bunalmıştım. Fener hiçbir işe yaramıyordu, geriliyordum. Karşımdaki duvara tekme attım, nereye vurduğumu da göremiyordum. Bir iki kere sertçe ipi salladım, bu lanet yere hapsolmuştum. Bu sırada çok aşağılardan yankı yapan boğuk sesler gelmeye başladı. Bir kişinin değil de birçok kişinin aynı anda çıkardığı karışık bir uğultu. İpten kurtulamıyordum, bu şeyin içinden de çıkamıyordum. Bir an dayanamayıp dişlerimi geçirdim ipe. Bu, dehşete kapıldığım için yaptığım birşeydi, parçalamaya çalışıyordum ipi. Bütün istediğim kurtulmaktı. İp kopunca nereye düşeceğim de umurumda değildi. Hırsla ısıırıyordum. Sonra birden fener kurtuldu elimden, aşağı doğru düşmeye başladı. Bunu farkedince daha bir hırsla asıldım ve ip koptu. Aşağı gidiyordum. Bunlar olurken uğultu kesilmişti, fakat aşağıdan karınca sürüsünü andıran bir ses ordusu daha geliyordu şimdi. Hızla düşüyordum ve bir an sesin siddetle bana çarptığını hissettim. Aynı anda odamda boynumda bir ip, yatağında buldum kendimi.

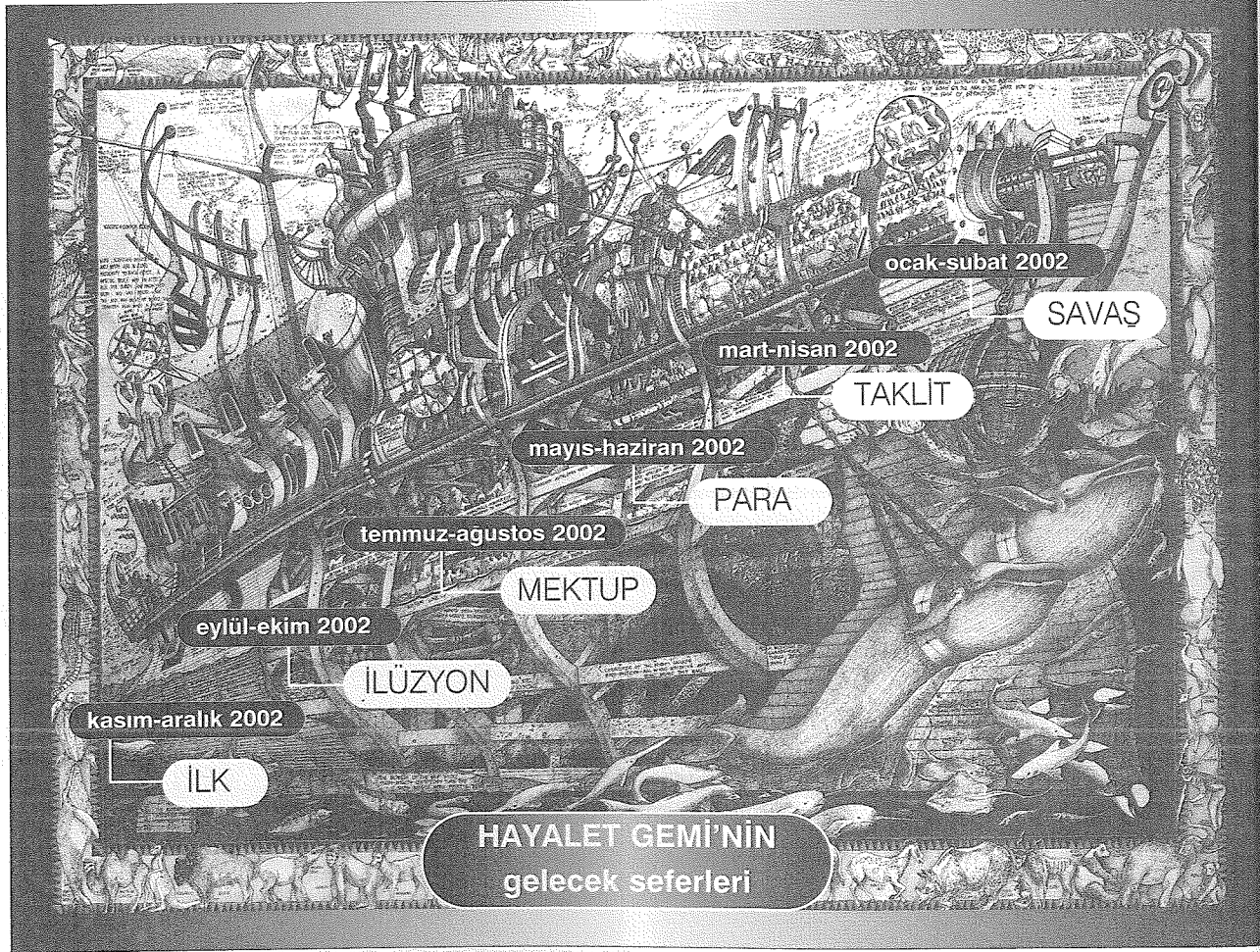
Aynı uğultu dışarıdaydı şimdi, sonra odanın içindeydi, her yerdeydi. Artık binada tek ayak sesi yoktu. Herkes dışarı çıkmıştı. Yatakta doğrulup ayağa kalktım, ipi fırlatıp attım boynumdan. Titriyordum, dış kapıya doğru gittim, anahtarı çevirip kapıyı açtım. Merdivenlerden inerken kafam bomboştu. Bütün bunlara hala bir anlam veremiyordum. Yavaş adımlarla binanın dışına çıktım. Herkes iç içe girmişti, sonra beni gördüler. Biri,

"Heey, ne yapıyorsun orada, hadi gelsene. Az sonra burada olacak." diye bağırdı. Ben birşey anlamıyordum. Adımlarıma hız vermeye çalıştım ama daha da yavaşladım. Boş gözlerle onlara doğru yürümeye çalışıyordum. Sonra hepsi çığlık atmaya başladı.

Ben herhalde bu canavar dedikleri şey geldi diye sağa sola bakındım, hiçbir şey göremiyordum. Tekrar onlara dönüp baktığımda dehşet dolu gözlerle bana baktıklarını gördüm.

"İşte oymuş!" diye bağıryorlardı. Artık yürüyemedim, neler olduğunu anlayamıyor, olduğum yere çakılı duruyordum. Çığlık çığılgaydılar..

Ne oluyor diye ellerime baktığımda hızla büyüyor olduklarını gördüm. Tırnaklarım yeşil renk alıp her saniye daha da irileşiyorlardı. Dişlerim ağızma sığmıyordu. Kafamın iki yanından bir şeylerin yukarıya doğru uzadığını hissediyordum. Nefes aldığımda havayı yutuyor gibiydim. Ayaklarım önce patlayacak gibi oluyor, sonra büyüyorlardı. Burnum sertleşip aşağı doğru sivriliyordu gaga gibi. Boğazım, yatakta uzanırken içine düştüğüm kuyuydu sanki ve ben o kuyudan dışarı çıktım. Hepsi bir yerlere kaçıyordu. Korku darmadağın etmişti tümünü. Artık şaşkınlık falan da duyduğum yoktu. İstedğim tek şey ölümün getirdiği o sonsuz uzaklaşmaydı. Ne kadar büyüdüğünü bilemediğim ayağımı kaldırıp olduğu yere bir kere vurdum. Herşey havaya uçup önüme düştü. Yapabileceğim şeyleri düşünürken bir süre onlara baktım... Hiçbir şey hatırlamıyordum. Sonra kafamı kaldırıp yüksek bir yer aradım. Gördüğüm yere doğru yürümeye başladım; ağır, ama bastığım her yeri hissettiğim adımlar atıyordum. Gözle görülen en yüksek yere çıktığımda oraya tünedim ve uykuya daldım.

Meczup Geyik

Müge İplikçi

mugeiplikci@hotmail.com

Dünyanın en budala,
en ahmak, en duygusal
Arabistan'ından
yazıyormuş geyik.
Budala geyik. Ahmak
geyik. Zaten böyle bir
yer yok, zaten böyle bir
dil de yok diyerek...
Dolayısıyla hiçbir
tercüman, bir Allah'ın
kulu yokmuş anında
cevirsin söylediklerini...

N'ayır, n'olamaz, Batı Dünyası ve medeniyeti nolmaksızın nasla, tarzında bir açıklama... Orianna Fallaci'den

Bir varmış bir yokmuş. Yeni Dünya düzeninin eşliğinde meczup bir geyik varmış.

Dünyanın en güzel, en uzak Arabistan'ından yazıyormuş geyik; çünkü Turgut Uyar geliyormuş aklına. Ha bire. Ha bire. Onun Geyikli Gece'sinde söylediği gibi bir his -ürperti- kaplıyormuş içini, dili tutuluyormuş sonra. Sadece o cümleyi söyleyebiliyormuş koca şiirde, hayatta, bu cehennemde bir tek o cümleye inanıyormuş artık galiba:

Her şey naylondandı o kadar...

Dünyanın en güzel Arabistanı geliyormuş aklına geyiğin; dolayısıyla bu yazdıklarının ihtar dolu ahu bakışlarıyla Mr. President ile camekanlı bakışlı öbür maralla en ufak bir alakası yokmuş. Özellikle alakası olmasın istiyormuş çünkü korku ve tutkunun cengaverlikle örülü halesi onların yüzünde dondurulmuş bir ekran görüntüsü veriyormuş sağa sola; rehavet ve dehşeti bir arada yaşatan. Geyikte bir sıkıntı, bir sıkıntı. İşte bu yüzden tutmuş Arabistan'a gitmiş düşlerinde.

İnatla dünyanın en güzel, en ücra Arabistan'ından yazıyormuş geyik -böyle bir yer olmadığını bilse de artık. Hadi Batı'yı anladık da, bir Doğulu Doğu'yu nasıl böler kendi içinde parçalarına; ha, ne hakla? Beyaz mı beyaz Türklerin sesini duymuyor muymuş yoksa; söyle bakalım geyik ha, bir Doğulu geyik olarak nasıl ha? Oysa kalbini dik bir çizgiyle kesen, kestiği o dik çizgiyle doksan derecelik bir açı oluşturup, bir idarî haritanın ne doğusu, hangi Arabistan'ı, sonsuza doğru giden bir çizginin peşi sıra bakıyormuş geyik. Dolayısıyla çıplak gözle baktığı yer anladığı yer oluyormuş, gördüğü yer. Çöl. Hayali bir çölde geziyormuş meczup geyiğin ruhu. Boynuzlarını kumlara batırıp batırıp çıkarıyormuş.

Çölde oturuyormuş gönlü geyiğin, metanet ve sabırla bir şeyleri sarmalamak istiyormuş. Buna karşın olaylar için bir ÇÖZÜM arayışı değilmiş bu. Çözüm her nasılsa gelecek diyormuş içi. İnsanlar ölecek, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, erkekler, binbir nebatat. Kısacası herkes, her şey ölecek, öldükleriyle kalmamacasına, öldükleriyle kalmadıkları gibi... Çöldeyse, rüzgar sert esiyormuş "şimdi".

Dünyanın en dilsiz, en kekeme Arabistan'ından yazıyormuş meczup geyik. Kullanmış olduğu bu dilin harflerine iyice yabancılaşarak, bulunduğu çöl kumuna iyice abanarak, tarih öncesi devirlere ait bir dinazor gibi -ama Spielberg'inki değil, bir zamanlar Taklamakan Çölünde gezinen tombul ve sahici bir otoburun cüssesindeki gibi- sakarlığı ve yok edilmeye mahkum bir yaratığın -gene aynı tarih bilincinden yoksun dinazor- kadersizliğiyle bir şeyler geveliyormuş durmadan. Barışın. Barışalım... Her şey naylondan, ama her şey naylondan

olsa da... Bir uçta kendi gecesi, çöle inen esmer akşam, geyikli gece, hayalindeki Arabistan. Bir uçta Gerçek. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nden yapılan açıklamaya göre, Afganistan'ı bekleyen insanî felaket öncelikle toplumun zayıf kesimleri olan yaşlı, çocuk ve kadınları vuracak... Bu Gerçeğin içinde daha neler varmış neler: Fallaciler mallaçiler, duygusallıkları, duyarlılıkları, romantizmleri, devrimleri, fantezileri bir mahalle sonrasını geçmeyen yüce bir evrensellelikle kıtalar aşan, yeri ama yalnız yeri gösteren baş parmaklarıyla güzel parfüm kokulu, ama halka da yakın ha, hümanist ve barutun patlayışı ve matbaanın bulunuşu ve medeni ve muasır ve beyaz, keskin, çekici, entelektüel, yurtiçinde ve yurtdışında, çok sıkılmış, çok bunalmış ama bir o kadar da üzülen, hadi söyleyelim, hep de bu söylenir ya artık içkilerini sek içen, çok düşünmekten pek bunalmış canlı

canlı gerçekler de varmış... Bu Gerçeğin bu gerçekleri çekecek gücüyle pek kalmamış... Bir uçta kendi gecesi, bir uçta Gerçek. Mecalsiz kalmış geyik. Kansız geyik. Süper anemik.

Dünyanın en budala, en ahmak, en duygusal Arabistan'ından yazıyormuş geyik. Budala geyik. Ahmak geyik. Zaten böyle bir yer yok, zaten böyle bir dil de yok diyerek... Dolayısıyla hiçbir tercüman, bir Allah'ın kulu yokmuş anında çevirsin söylediklerini... Uzun yılların, asırların geçmesi gerekiyormuş sadece. Amannn, ilahi geyik sen de... Fakat tüm bu yok-luklara karşın içinde öldürmeme yolunda büyük bir inat taşıyormuş umutla geyik, gözleri pırl pırl gecede, imdat ateşleri gibi ürkek telaşlı...

↓

94.9
ACIK
RADYO

KUM KİTABI
Her Cuma 14:00-14:30
Yekta Kopan & Adnan Kurt

YENİ FRANSIZ SARKISI
Her Cumartesi 13:00-14:00
Nazlı Ökten

HAYALET GEMİ'NİN SİMGELER SÖZLÜĞÜ
Her Perşembe 16:30-17:00
Murat Gülsoy, Ergun Kocabıyık & Nazlı Ökten

ve hafta içi her sabah 8:00-10:00
Ömer Madra & Şerif Erol
Acık Gazete'de

çikmazzsokak

Uzak, Çok Uzak...

Aniden yoldan bir homurtu yükseliyor. Sesin geldiği yöne baktığında bir çift göz görüyor genç; bir arabanın farları. Kaykıldığı sandalyede doğruluyor, üstüne başına çeki düzen veriyor. Tam o sırada, iki yıldız kaçırıyor karanlığın içine; belli ki yersiz şakalar yapmakla meşgul olan iki yıldız.

Ay, bir daha hiç doğmayacakmışçasına parlıyor, karayolunun kenarındaki küçük köyün göğünde. Bu gece dünyanın başka hiçbir yerini böylesine aydınlatmadığına yemin edebilirim. Tanıklığıma güvenin...

Gençten biri, yol kenarındaki evin önünde oturmuş yıldızları seyretmekte. "Keşke," diyor içinden, "ay bu kadar parlak olmayaydı da daha çok yıldız sayabileydim." Arada bir tek gözünü kırıp, parmaklarının arasına sıkıştırmak ya da sigarasının ucuyla yakmak istiyor yıldızları. Gençin neler düşündüğünü duyabiliyorum da, yıldızların sözlerini anlayamıyorum. Oysa konuşuyorlar, biliyorum...

Aniden yoldan bir homurtu yükseliyor. Sesin geldiği yöne baktığında bir çift göz görüyor genç; bir arabanın farları. Kaykıldığı sandalyede doğruluyor, üstüne başına çeki düzen veriyor. Tam o sırada, iki yıldız kaçırıyor karanlığın içine; belli ki yersiz şakalar yapmakla meşgul olan iki yıldız. "Belki", diyor genç içinden, "bu geçip gitmez." Aslında durmasından korkuyor, bu kadar aydınlık bir gecede kendisine saklanamayacağını biliyor. Birden boğazı kuruyor, öksürüyor. Bekliyor. Bekliyorum...

Yol yorgunu araba büyük bir gürültüyle yaklaşıyor. Farları gençin evini aydınlatıyor. Cama vuran gaz lambasının ışığını korkutuyor. Ay, yakınındaki yıldızlara sessiz olmalarını söylüyor; o da heyecanlı. Yaklaşıyor, yaklaşıyor... ve duruyor araba. Zaman duruyor, saatimi çıkarıp atıyorum.

Arabadan bir adam iniyor, belli ki yol yorgunu. Ne ayı görüyor, ne de yıldızları. "Merhaba!" diyor adam. Sonra da gençin her gün onlarca kez andığı, köyün hemen yakınındaki büyük şehrin adı dökülüyor dudaklarından. Şehrin adı, adamın bıyıklarına çarpıp, arabanın üstünden sektikten sonra ulaşıyor gençin kulaklarına. Heyecanlanıyor genç, avucunun içine saklamaya çalıştığı sigarasını çaktırmadan yere atıyor. Sigaraya basıp, yalnızlığın bütün delillerini yok etmek istiyorum, ulaşamıyorum...

"Nasıl gidebilirim oraya?" diyor adam. Genç, titreyen elini havaya kaldırıp, yolun öbür başını göstererek "Böyle," diyor, "böyle gideceksiniz, dümdüz." Sesi her zamanki sesi değil. Adamın da bunu anlamış olabileceğini düşünüp, utanıyor. Adam, arabasının homurtularını bir an önce geceye salmak isteği ile arabasına binecekken, geçmişini ardında bırakmaya hazırlanan günahkar edasıyla bir soru daha soruyor: "Orada bildiğin iyi bir otel var mı?" Genç yutkunuyor, yıldızlar sönüyor ve ben nefesimi tutuyorum.

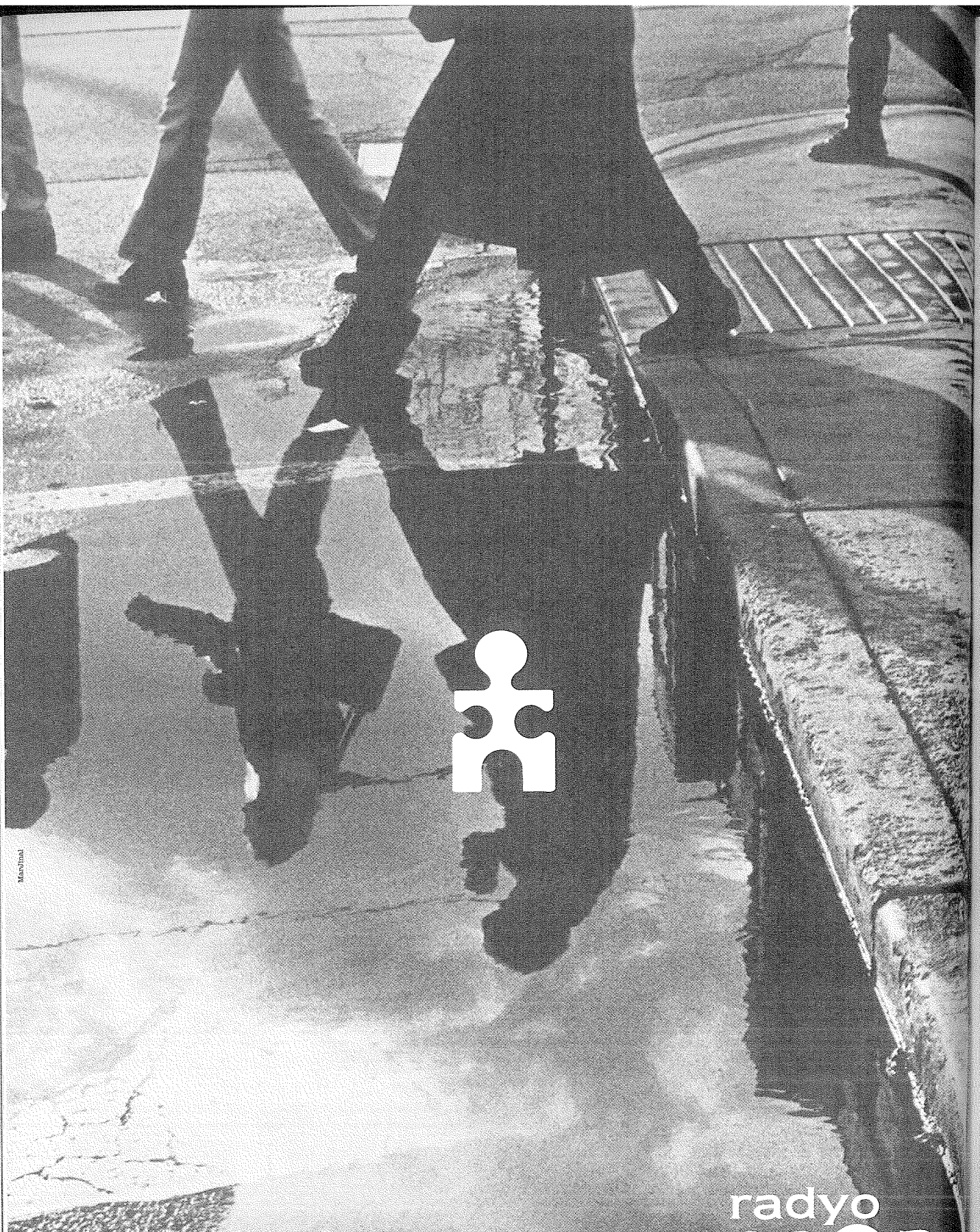
"Bilmiyorum" diyor genç, "bilmiyorum." Soğuk soğuk terleyen sırtından bir ürperti geçiyor. "Ben oraya hiç gitmedim!" Gençin sözlerini bitirmesini beklemeden arabasına binen adam, sarı ışıklarıyla geldiği yoldan, kırmızı ışıklarıyla uzaklaşıyor. Oraya doğru, o şehre doğru. Yıldızların kendisini seyredip seyretmediğini düşünürken, geceye doğru fısıldıyor genç: "Ben buradan başka bir yere hiç gitmedim."

Yere attığı sigarası sönmeden bir iki nefes daha çekmek istiyor. Eğilip alacakken, sandalyesinin ayaklarının yere biraz daha gömüldüğünü görüyor. Ay, gençin bunu görmesini engellemek için bulutları çağırmakta, geceyi karartmakta geç kalıyor. Gaz lambasına üflemek istiyorum, soluğum kesiliyor.

Bu gece dünyanın daha kaç köşesinde bu sessizliğin yaşandığını bilmiyorum.

karakediningölgesi

Mansurhan

hayata dair ne varsa...

radyo
92 nokta 3

bilginin ses dalgası

www.92nokta3.com

Altın Eşek

Apuleius

Ceviren: Semih Aközlü

Bütün gece gözlerini bir an bile cesedin üzerinden ayırmadan yanı başında oturman gerekiyor. Bu karakoncoloslar kılıktan kılığa girer. Bir bakmışsın kuş olmuş, bir bakmışsın köpek ve yahut fare. Hatta sinek olanları bile varmış. Güpegündüz adliye sarayına girip büyülerile gardiyanları uyutanlara bile rastlandı. Senin anlayacağın amaçlarına ulaşmak için bürünmeyecekleri kılık yoktur dünyada.

Su bildik davetlerden biriydi işte. Kasabanın bütün ileri gelenleri, bütün yabancılar Byrrhaena'nın evinde toplanmıştı.

Masalar turunc ağacından fildişi kakmalıydı, divanlar sırma kumaşlarla döşenmişti. Her biri farklı bir ustanın elinden çıkma şarap kupaları altın, gümüş ve sair değerli taşlardan ya da kristalden oyulmuşlardı. Sözün özü, akla gelebilecek her türlü zenginlik duruyordu gözlerimizin önünde. Koca bir hizmetkarlar ordusu konuklarını memnun edebilmek amacıyla bir oraya bir buraya koşuşturuyor, göz alıcı kumaşlar giymiş güzel oğlanlar birbirinden değerli kupaları antik bağların en güzel şaraplarıyla dolduruyorlardı.

Karanlık çökerken kandiller meşaleler getirildi, hepimiz şen şakrak bir sohbete koyulduk. Bir ara Byrrhaena bana dönüp, "Teselyamızı beğendin mi bakalım, sevgili yeğenim?" dedi. "Dört başı mamur memleketimizde tapınaklar, hamamlar ve bir sürü kamu binası var. Evlerimizin konforu herkese parmak ısırtacak cinstendir. Üstelik buraya gelen bir yabancıнын ziyaret edeceği öyle çok yer var ki. Ticaretle uğraşan biriye, buradaki binalar Roma'dakileri aratmaz. Kafasını dinlemeye gelmişse, şehir dışındaki bir kır evinin her türlü rahatını burada da bulacaktır. Doğrusunu istersen Hypata, eyaletin gözde tatil mekanlarından biri haline geldi."

Hakkı vardı, ona şöyle dedim: "Doğru söylersiniz, hiçbir yerde bu kadar rahat etmedim, evimdeymiş gibi ağırlandım burada. Ne var ki, memleketinizdeki büyücülerin ağına düşmekten ödüm kopuyor. Ellerine bir düşenin vay haline diyorlar. Toprak altındaki ölüler bile yaka silker olmuş onlardan. Büyü yapmakta kendilerine lazım olan kemikleri toplamak için mezarları, külleri talan ediyor, yanmamış cesetlerin uzuvlarını kesip çalıyorlarmış. Hatta cenaze kokusu alan büyücü kocakanlar bir koşu oraya seğirtip, daha yakınları gelmeden cesedi yağmalamaya koyuluyormuş."

Bunun üzerine yanımda oturan biri şöyle dedi: "Haklısınız, büyücülerin hismindan henüz öteki dünyaya göçmemiş insanlar da nasiplerini alıyorlar. Geçenlerde bu azılı leş toplayıcılar bir adamın burnunu koparttılar."

Bu sözler üzerine kahkahalarını koyuveren bütün konukların dikkati masanın ucuna ilmiş adama yöneldi. Sarakaya alındığını sezen adam söylene söylene masayı terk etmek üzereyken Byrrhaena onu durdurup, "Rica ederim sevgili Thelyphron," dedi. "Oturun yerinize, oturun da ağızınızdan bal damlayan o güzel sohbetinizle başınızdan geçenleri paylaşın bizimle. Öz evladım gibi sevdiğim yeğenim Lucius da bu olağanüstü hikâyeyi öğrenme şerefine nail olsun."

Thelyphron, hâlâ siniri üstünde, "Sevgili Hanımım Byrrhaena, cömert ev sahipliğinize, kadirşinaslığınıza saygım sonsuzdur, ama konuklarınızın küstahlığı beni çileden çıkarıyor," dedi. Byrrhaena da, bu arzusunu yerine getirmese, yaptığı hareketi büyük bir saygısızlık olarak göreceğini söyledi. Bunun üzerine Thelyphron minderleri altına toplayıp oturduğu yerde doğruldu. Daha sonra, hatiplerin söze başlamadan önce yaptığı gibi başparmağını havaya dikip, işaret parmağıyla orta parmağını bitistirdi. Uğur işareti sayılan öbür iki parmağını elinin kıvrıldıktan sonra hikâyesini anlatmaya koyuldu:

gizlihazine

33

3

gasi

com

'Miletos'da okurken Olimpiyat oyunlarını görmek üzere Yunanistan'a gitmiştim. Buralara kadar gelmişken kuzeydeki Teselya'yı da görmek geldi içimden. Ne var ki talihsizlikler peşimi bırakmadı. Cebimdeki paralar suyunu çekmiş bir vaziyette Larissa kentine ulaştım. Kesemi nasıl doldurur, evimin yolunu nasıl bulurum diye düşünürken pazar yerinin ortasında yüksekçe bir taşın üzerine tünemiş avaz avaz bağırarak bir ihtiyar gördüm. O gece bir cesedin başında nöbet tutacak babayiğite oldukça dolgun bir ücret ödeneceğini bildiriyordu.

'Yanımda duran adama, "Bu ne biçim iştir yahu, Larissa'da cesetler ayaklanıp kaçmaya mı kalkıyor yoksa?" diye sordum.

"Aman delikanlı sus sus, buraların yabancı olduğu belli. Teselya'daki cadıların büyülerinde kullanmak için cesetlerin yüzlerini didik didik ettiklerinden haberin yok herhalde," dedi.

"Haa şimdi anladım, peki ceset başında nöbet tutmak o kadar zor bir iş mi?"

"Hiç de bile. Bütün gece gözlerini bir an bile cesedin üzerinden ayırmadan yanı başında oturman gerekiyor. Bu karakoncoloslar kılıktan kılığa girer. Bir bakmışsın kuş olmuş, bir bakmışsın köpek ve yahut fare. Hatta sinek olanları bile varmış. Güpegündüz adliye sarayına girip büyülerini gardiyanları uyutanlara bile rastlandı. Senin anlayacağın amaçlarına ulaşmak için bürünmeyecekleri kılık yoktur dünyada. Ama bana sorarsan, bir gecede yüz-yüzelli drahmi kazanacağım diye tatlı canını boş yere tehlikeye atmaya değmez. Unutmadan şunu da söyleyeyim, ertesi sabah cesedi tek parça teslim etmediğin halde, kanunlar nezrinde, cenaze sahiplerinin kayıp olan uzvu senden koparıp alma hakkı doğar."

'Kararımı vermiştim, çığırtkanın yanına gidip bu işi kabul ettiğimi söyledim. Karşılığında ne kadar para alacağımı sordum. Bana, "Bin drahme," dedi. Karşımda şu korkunç Harpiller'den daha azılı bir rakip vardı, onun için pürdikkat olmam gerekiyordu, çünkü kent'in ileri gelenlerinden birinin cenazesiydi bu.

'Bana vız gelir bütün bunlar. Ben ki demir bir iradeye sahibim, uyku da neymiş. Hem gözlerim, Argonautlar'ın gözcüsü Lynceus'dan bile daha keskindir. Hatta Jupiter'in su perisi Io'nun başına nöbetçi diktiği dev Argos gibi dörtgöz kesilirim,' dedim.

'Ben yaranmak için kendimi böyle göklere çıkaradurayım, ihtiyar elimden tuttuğu gibi kapıları sürgülü kocaman bir evin önüne götürdü beni. Yandaki küçük bir kapıdan girip birçok dehliz geçtikten sonra kepenkleri sıkı sıkı örtülmüş bir yatak odasına ulaştık. Loş ışıkta karalar giymiş, avaz avaz ağlayan bir kadın gördüm.

'İhtiyar, kadının yanına gidip, "Bu delikanlı işi kabul etti Hanımım, bütün gece merhum kocanızın başında nöbet tutacak," dedi. Kadın, dünyalar güzeli yaşlı yüzünü örten saçlarını geriye doğru atıp naaşın başında bir an olsun dalmamam için bana yalvardı. Ben de ona, "Siz benim emeklerimin karşılığını verdikten sonra merak etmeniz için hiçbir neden yok, hanımefendi," dedim.

Dalgın dalgın başını salladı, sonra ayağa kalkıp beni yandaki odaya götürdü. Bembeyaz ketenden bir kefeneye sarılmış ceset musalla taşının üzerinde duruyordu. Kadın tekrar ağlayıp dövündükten sonra yas tutan yedi kişiyi tanık olarak çağırdı. Kâtip de elinde yazı takımıyla içeri girdikten sonra, "Beyler hepiniz tanıklısınız, cesedin burnu ve kulakları sağlamdır. Göz çukurlarındaki gözleri, diğer uzuvları da zarar görmemiştir. Çenesi yerinde durmaktadır," dedi. Bunları söylerken sırasıyla cesedin her bir uzvuna dokunuyor, kâtip de tanıkların imzalayacağı evraka bunları tek tek kayıt ediyordu.

'Odadan çıkarken kadına, "Saygıdeğer hanımefendi, rica etsem, bu geceki nöbetim için ihtiyacım olan malzemeleri temin eder misiniz?" diye sordum.

"Neymiş bu malzemeler?"

"Gündoğumuna kadar idare edecek irice bir yağ kandili, birkaç testi şarap, rahattlamam için ılık su ve bir kupa. Bir de kaldıysa bir tabak soğuk et ile sebze."

'Gel gör ki kadın sinirli sinirli başını sallayarak, "Üstüme iyilik sağlık, dört gündür ışık bile yakılmayan cenaze evinde pişmiş et ile sebze yiyecekmiş! Burada ziyafet verildiğini mi sanıyorsunuz yoksa? Siz de ev ahalisi gibi yas tutup ağlayacaksınız." dedi, daha sonra hizmetçi kıza dönerek, "Myrrhina, hemen yağ kandilini doldurup buraya getir. Kapıları sürgüle, nöbetçiyi odada yalnız bırak," dedi.

'Cesetle baş başa kalmıştım. Ağırlaşan gözlerimi ovalayıp uykumu kaçırmak için bir uzun hava tutturdum. Alacakaranlık iyice çöktü, zift karası bir karanlık bastı. Uyku saatim çoktan geçmiş, vakit geceyarısına yaklaşıyordu. Önce içimde bir huzursuzluk peydah oldu, ama aniden kapının yanındaki delikten çıkan bir gelinciği fark edince korkuyla ürperdim. Hayvan gözlerini faltaşı gibi açmış, bilmiş bir ifadeyle bana bakıyordu. Bu ne kendini bilmez bir mahluku böyle, şaşkınlığım geçer geçmez var gücümle bağırdım: "Defol git buradan pis yaratık, yoksa boynunu kırveririm! Git farelerle saklambaç oyna. Ne dediğimi duydun mu? Tepemi atırma benim."

'Kuyruğunu kısıp odadan çıktı, ama mahluk odadan çıkarken üzerime bir mahmurluk çöküverdi, dipsiz bir düş anaforuna doğru sürüklendim. Ölü gibi yere uzandım, Delphili Apollon bile yerde yatan adamla taşın üzerindeki cesedi görse,

hangimizin canlı hangimizin ölü olduğunu anlayamazdı. Sahiden ölmüştüm de, cesedimin başında bir bekleyen bile yoktu.

"Nihayet gün ağarmaya yüz tutup horozlar bir bir öterek gecenin saltanatının bittiğini muştuladığında uyandım. Yağ kandilini kaptığım gibi dehşet içinde musalla taşına seğirttim. Kefeni sıyırp cesedin yüzüne iyice baktım. Bereket versin, yüzü sapasağlamdı, hiçbir yeri didiklenmemişti. Derken peşinde yedi tanığıyla ağlaya dövüne dul kadın giriverdi içeri. Üzerine kapaklanıp cesedin yüzüne sayısız öpücük kondurduktan sonra yağ kandilini eline alıp her yerini inceledi. Arkasına dönüp, "Philodespotus, çabuk buraya gel," diye seslendi.

'Kahya odaya girince, "Philodespotus, delikanlıya parasını ver. Görevini başarıyla ifa etmiş," dedi.

'Kahya paraları sayadursun, kadın bana dönüp, "Sadık hizmetlerin için çok teşekkür ederiz delikanlı, bundan sonra bu evin kapıları sonsuza dek açıktır sana," dedi.

Talih yüzüme gülmeye başlamıştı. Elimdeki çil çil altınların birini atıp öbürünü tutarken, "Asıl ben size teşekkür ederim hanımefendi. Ne zaman arzu ederseniz, sadık bendeniz emrinize amade olacaktır," diye karşılık verdim.

'Ne var ki daha sözlerimi bitirmeme kalmadan ev ahalisi üzerime cullandı. Bir yumruklarını yüzüme savuruyor, öbürü böğrüne dirsek atıyor, bir başkası sağımı solumu tekmiyordu. Bir anda kaburgalarım kırık, saçlarım yolunmuş, üstüm başım lime lime beni kapı önüne koyuverdiler. Yaban domuzunun önüne atılmış bir Adonis'ten, ya da Trakyalı kadınlar tarafından paramparça edilmiş Orpheus'tan farkım kalmamıştı.

Toparlanmak için yandaki sokakta durduğumda, kendi kendime bu işten ucuz kurtuldun doğrusu dedim. Herkesin önünde aptalca laflar edip kendimi küçük düşürmüştüm.

Nihayet ağıtlar yakılıp son veda sözleri de söylendikten sonra cenazenin son işlemleri de mutat bir şekilde yerine getirilmiş oldu. Şaşaalı bir cenaze alayı düzenlendi sokaklarda, daha sonra kortej pazar yerine doğru ilerlerken, gözleri yaşlı bir ihtiyar koşa koşa alaya yetişti. Kahırla kırılmış saçlarını yoldu, iki eliyle tabutu kavrayıp bu cinayetin kanı yerde kalmasın diye haykırdı.

"Ey Hypatalı yurttaşlar," dedi, konuşması ara ara hıçkırıklarla kesiliyordu. "Yurttaşlık bilincinize ve sağduyunuza sesleniyorum! Şu kadersiz yeğenime sahip çıkın yurttaşlar. Karısı olacak şu meşum kadının elinden oldu ölümü. Herkesten gizlediği âşığına kavuşmak, mallarına mülklerine el koymak için her gün azar azar yemeğine koyduğu zehirle yeğenimi zehirledi."

'Bu minval üzere sızlana sızlana içini döktü ihtiyar, sonunda ahali vicdana geldi, böyle konuşuyorsa bir bildiği vardı herhalde. Aralarından biri çıkıp, "Yakın şu kadını, diri diri yakın!" diye haykırdı. Onun ardından başkaları çıkıp, "Taşa tutun öldürün şu zalimi!" diye bağırarak işi linç etmeye kadar götürdüler.

'Dul kadın ne kadar ağlayıp sızlandıysa, gökyüzündeki tanrılarla tanrıçalar şahidimdir, ben böyle bir alçaklık yapabilecek biri değilimdir, diye yeminler ettiyse de nafîle, kimse oralı olmadı.

'Sonunda ihtiyar, "O zaman ben de bu işi tanrılara havale ederim. Yanımda Mısırlı Zatchlas duruyor, kendisi ülkesinin ileri gelen kâhinlerinden biridir. Teklifimi kabul edip sevgili yeğenimin ruhunu bir süreliğine yeraltı âleminden çıkarmaya ve onun şahadetine başvurmaya razı oldu," dedi.

'Bunun üzerine beyaz ketenden bir urba giymiş, palmiye yapraklarından sandaletleriyle, kafası kazılı bir adam çıktı ortaya. İhtiyar kâhinin elini öptü, ellerini niyaz eder gibi saygıyla bitiştirerek ona, "Yüce haşmetmeap," diye seslendi. "Merhametinize sığınıyorum. Gökteki yıldızlar, Yeraltının tüm tanrıları, doğanın beş elementi, gecenin sessizliği, İsis şerefine Kipti adaların çevresine yapılmış setler, Nil'in selleri, Memphis'in gizemleri ve Pharos'un kutsal çalparaları adına, bütün mukaddes bildiğim şeyleri sıralayarak yalvarıyorum sana. Kısacık bir an da olsa yeğenimi güneşin sıcaklığına kavuştur, Ölüler Diyarında kaybettiği gözlerinin ferî yerine gelsin. Kadere karşı gelmiyorum, biliyorum ki herkesin akibeti mezardır. Senden kısa bir süre izin istiyorum yalnızca, inayetinizle, zavallı ölü kendi cinayetinin intikamını almaya hak kazansın. Şu yaşlı günümde ruhum ancak o zaman teselli bulacak."

'Bunun üzerine kâhin marifetini icra etmeye koyuldu. Yanında getirdiği otları üç kez cesedin ağzında dolaştırdı. Sonra doğuya dönüp mırıldana mırıldana doğmakta olan güneşe bir dua okudu. Pazar yerindeki ahali nefesini tutmuş merakla bu ayını izliyor, dahası bir mucizeye tanıklık etmeye hazırlanıyordu. Kalabalığı yarararak tabutun arkasındaki bir taşın üzerine çıktım ve büyük bir merakla olan biteni izlemeye koyuldum.

'Bir anda cesedin göğsü inip kalkmaya, damarlarına tekrar kan yürümeye başladı. Artık burun deliklerinden nefes alıp veriyordu. Daha sonra yattığı yerde doğrulup şikayet eder gibi bir edayla konuştu: "Lethe nehrinin sularından içmiş Styx'in çamurlu sularında yüzerken neden beni bu geçici hayatın dertlerine döndürdünüz? Rahat bırakın beni, duydunuz mu, ilişmeyin artık bana! Bırakın şurada huzurlu huzurlu uyuyayım."

'Kâhin heyecan dolu sesini yükseltti: "Bu da ne demek

oluyor? Yurttaşlarına seslenip ölümünün ardındaki esrar perdesini aralamayı ret mi ediyorsun? Bilmez misin ki, en ufak bir ayrıntıyı atlayacak olursan Öfke perilerinin önüne atarım seni, o fani bedenini askıya asıp paramparça ederler sonra."

'Bu sözleri duyan ceset tekrar doğrulup ahaliye doğru boğuk bir sesle inledi: "Daha dün yattığım döşeğim boş kalmamış, şu anda rakibim yatıyor orada. Yeni evlendiğim karım büyü yapıp zehirledi beni."

'Dul kadın bu durum karşısında cesurca davrandı. Yeminler ederek her şeyi yalanladı, ölümlere saygı göstermek şöyle dursun, merhum kocasına atıp tutmaya başladı. Ahali kime inanacağını şaşırmişti. Kimileri kurbanın yanına atın, diri diri gömün bu kadını diyordu. Ama bir kısım ruhu bedeninden çıkmış bir cesedin sözlerine güven olmayacağına kanaat getirmişti.

'Nihayet son sözü söyleyen ceset oldu. O içi boş, tok sesiyle şöyle dedi: "Benden başka kimsenin bilmediği bir şeyi burada ifşa ederek, sizlere yadsınamaz bir kanıt sunacağım."

Daha sonra beni göstererek sözlerini sürdürdü: "Şu gördüğünüz tahsilli delikanlı dün gece gözünü kırpmadan cesedimin başında nöbet tutarken, netameli büyücüler yakınlarda bekleyip cesedimden bir parça çalabilmek için fırsat kolluyorlardı. Kılık değiştirerek oğlanı kandırmak için ellerinden geleni yaptılar, ama delikanlı bunların hiçbirini yutmadı. Yatak odasının kapıları sıkı sıkı sürgülendiği halde oradaki bir küçük bir delikten fare ve gelincik kılıfına girerek sonunda içeri sızmayı başardılar. Gözbağcılıkla oğlanı uyutup aradan çıkardıktan sonra defalarca adımı ünleyerek beni çağırdılar. Buyruklarına boyun eğmemi istiyorlardı benden. Bütün çabalarımın rağmen zayıf düşmüş eklemelerim, soğumaya yüz tutmuş uzuvlarım bu çağrıya hemen karşılık veremedi. Gelin görün ki, ölümü andıran bir şekilde kendinden geçmiş olan oğlan benimkiyle aynı adı taşıyormuş. Cadılar, "Thelyphron, eyy Thelyphron gel buraya!" diye seslendiklerinde, delikanlı gayri ihtiyari kendini çağırdıklarını zannetti. Uyuşuk bir hortlak gibi ayağa kalkarak, büyücülerin koparıp didikleyecekleri yüzünü onlara teslim etti. Bilmeden benim yerime o kurban oldu. Önce burnunu sonra kulaklarını kopardılar. Yaptıkları iş çakılmasın diye de tıpatıp kendininkine benzeyen balmumundan bir burunla, bir çift kulak koydular yerine. Zavallı görevini başarıyla tamamladığını, dolgun bir ücretle ödüllendirildiğini sanıyor, ama bunun bedelini korkunç bir biçimde ödedi."

'Hikayeyi tüylerim ürpererek dinledim, acaba anlattıklarında doğruluk payı var mı diyerek yüzümü yokladığımda burnum elime geliverdi. Kulaklarıma dokunmamla düşmeleri bir oldu.

Bütün kalabalık beni gösterip kahkahalarla gülmeye başladı. Soğuk terler döktüm, taşın üzerinden hızla inip kuyruğunu kısıp kaçan bir köpek gibi aralarından uzaklaştım. Burnumdan kulaklarımdan olduğum yetmiyormuş gibi bir de el alemin maskarası olmuştum. Bir daha asla memleketim Miletos'a dönmedim. Saçlarımı iyice uzatarak olmayan kulaklarımı sakladım, tekrar insan yüzüne çıkabilmek için de yelken bezinden bu gördüğümüz takma burnu yapıştırdım yüzüme.'

Altın Eşek Üzerine

Apuleius 2. yüzyılda yaşamış ve yazdığı eseriyle antik dünyada bir halk kahramanı haline gelmiş. Altın Eşek, arabesk öyküleri ve kurgusuyla *Decameron* ve *1001 Gece Masalları*'nın bir prototipi. 'Cupid ve Psyche' hikayesi psikanalistlere ve pek çok yazara esin kaynağı olmuş. Sokaklarda dilenen pespaye kılıklı Sokrat'ın başından geçen serüvenler ise tam anlamıyla nefes kesici...

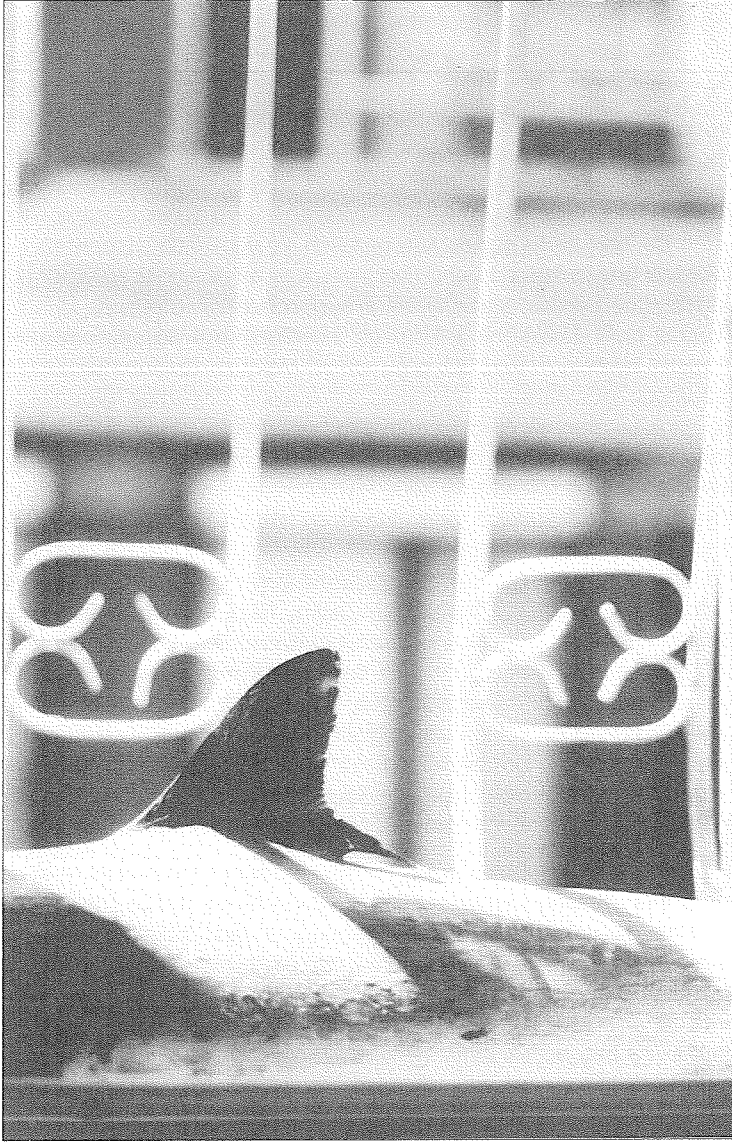
Türkçeleştiren Semih Aközü.

İçindesin Kendinin

Muayenehanenin steril
akustiğinden
faydalanan, favori radyo
istasyonunda
Black, "Wonderful Life"
şarkısını söylüyor.
Şarkının nakarat
bölümüne eşlik ediyor.
"Acı eşliğiniz çok yüksek
beyefendi!" diyor.
"Bakın, sinirinize
dokunuyorum,
hissetmiyor musunuz?"
Memnuniyet ifadesiyle
kafamı sallıyorum.

İnsanlar, üzerinde bir tür tüze doku teşekkül edememiş kıvrıkcık dalgalı geniş sıyrık yaralarının üzerinde, tıpkı zeytin ezmesi kavanzunun dış yüzeyinde yaşayan mesut aile bloğuna benzer gruplar halinde, kendi kanlarının pıhtılı lav denizinde ağır ve hantal çakıltaşları kaydırıyorlar. Sahilde, çay bahçelerinin ayçiçeği tohumu cıvırtılarıyla sallanan direklerinin çapraz profil demirlerine tutturulmuş, inceltilmiş yağlı boyayla boyanmış renk renk floresan lambalar, Prens adalarına doğru Marmara üzerinde yalpalayan geleceği televizyon görüntüleri oluştururken, aromasına doyulmaz gazozumun içindeki kalın yağlı kağıttan yuvarlatılmış kamışımı, süt dişlerimin arasında tatlı tatlı ezıyorum. Yetmişlerin hülyalı loşluğundan yararlanarak fosforlanan cin-tonik kadehleri, içlerindeki bakımsız çilek taneleri kadar sade hayatların, ayak üstü nişan törenlerini ihtiyatla süslüyor. Körler orkestrası, insanlık tarihinin en içtenlikli halka açık suaresinde "Söyleyemem derdimi kimseye" şarkısını çalıyor. Elemanlardan hiç biri, sahneye masaları birbirinden ayıran ince uzun beton eşige takılıp düşmüyor. Soluk vişne çürüğü çuha kaplı masalar, melamin kütblaları; gün batımı, bitmiş taze bira şişelerinde birleşmiş köpüklerin altıgen prizmalarında kırılıyor. Kamışı ön dişlerim arasında ezıyorum; bu, ön dişlerimle birlikte geçirdiğim son gün, anımsıyorum. Neonları hep eksik yanan sarmaşıklı bahçe kapısından çıkıp, gizemli ve büyük fıstık çamlarıyla korunaklı sağır-dilsiz okulunun olağan sessizliğinin yanından geçerek, horoz dövüşü kahvehanesinin, samanlı kuş boku kokan sessiz duvarına oturuyorum. Bütününüyle yanlış öngörülerle, tahmin edilemez akıbetlerle dolu bir gelecek hayaletinin peşinden, asla gerçekleştiremeyeceğimi henüz bilemeyeceğim düşlere dalıyorum.

Beni nedensiz yere, zehir zemberek beton rıhtıma sürükleyen, bırak adını koymayı gezinmek için bile zihnimi seçmeyecek ifrit düşüncelerin, burun deliklerime bahsedilmiş nefes alabilme zorunluluğunun, ruhuma en rezil biçimde ödetilmesi olduğunu, avare dolaştığını gördüğüm bütün insanlara söyleyemeden. Gizleyecek hiç bir şey kalmamasını isteyen birinin günahkar aceleciliğiyle, bir sırı açık edemeden herkese, biraz da artık saat taşımakla uzlaşmış birinin karaktersizliğiyle, zamanım doldu. Başkalarının yaptığı bayağı jestler ve mimikler, beni onların yerine utandırdıkça duyduğum sürekli panikten gizlenerek dilediğim, yok olup sırlara karışma dürtüsü, geçmişe değen yerlerim bir bir kayboldukça nefret denen duygudan ebediyen uzaklaşıyor. Bir panik anında, düzensiz uçan tatarcıklar gibi ezilerek ölecek, güvensiz yığınlarla doldurulmuş iskele fuayesinde kapıların açılmasını bekleyenler, Yeşilay propaganda panosuna yaslanarak kuşkuyla onları izlediğimi artık farkedemezler. Gömleğime sintine kokusu sinmez. Şefkat, kesinlikle dış dünyalıdır; düşmüş, kendi kendini tahrip etmiş bir medeniyet gibi, şakağınız koridorun soğuk çinileri üzerinde sizi yaralı bırakır. Kimsenin nedensiz ağlamayacağı gerçeği ve insanın kaderinin aslında karakteri olduğu, televizyonlardaki dramatisasyonu pekiştiren hoşluklardır şimdi. Özgür kadınların çamaşır odalarında ütü masasının üzerinde unutulmuş, burusuk parlak kumaştan dikilmiş bir kader. Sebepsiz bir yaşama isteği, fazlaca duman yutmak suretiyle bertaraf edilmiş bir hayatta kalma isteği, ekini biçilmiş yıldızlı ıssız tarlalarda, yumuşak topuklu doğurganlık duygularıyla meydan muharebelerine girer. Farketmeden, kuşkulu bir mübadil bakışı ya da cüretkar bir muhacir duruşuyla, ağırbaşlı babacanlık silsileleriyle karşıladığın, sınıf atlama kızların dişlerine özgü habis beyazlık! Ağzılarda yaşanan bir ferahlıktan çok, kötü planlanmış ama şansları şaşılacak derecede yaver gitmiş ihanetlerin nedenlerini örten bilmececektir. Keskin bir bilinçle

görevini yapmış, beyaz sayfalardaki yerini almış, bir gün cayır cayır yanmayı ya da metruk bir binanın akrep imparatorluğu bodrumunda, üzerine kafa bulma mağduru berduşların ve köpeklerin işemesini huzurla bekleyen bir mürekkep damlası kadar değersiz hissedener ve kaç gündür aynaya bakmadığını bir anda farkederek en yakın aynaya doğru seğırtirken başka birinin yüzüyle karşılaşacakmışcasına ürperenler için elimden hiç bir şey gelmez. Çünkü, ilk öpüşmem olarak milat aldığım tarih, ancak üzerinde taze börülce ayıklanmış siyah naylon bir poşet kadar Akdenizlidir. Ve, yaşamı anlama kılavuzumdakiler kadar hatalı anatomi bilgileriyle resmedilmiştir.

Etme bulma dünyası; modernizm sonrası günler, arabeskin safir kaftanına kılınc vuramıyor. Ney sesi günlük bir sorumluluk. Yirmi parça yaylının aynı anda aynı notayı basmasından çıkan

tını zaruret. Saklambaçta, en fazla biz sobelenmişiz. Beni öyle bir yere sakla ki, istemeden yanlışlıkla burnunu kanattığım o günü düşünmekten kendimi kurtarabileyim. Engellenemeyen zavallılık ve isyankar bir tecrübesizlik, en hayırlı günlerimin, iştah açıcı meyve salatası kaselerine bile kan bulaştırmış. Bir grup acemi cerrah, açık kalp ameliyatı adlı belirtili isim tamlamasını yanlış anlamlandırmış, en işlek meydanların orta yerinde, halkın ibret yüklü sessizliği önünde, kalbim enine boyuna aleni kesilip biçiliyor. Anestezi yalnızca dilimde, duyduğum ızdırabı yükselerek uzayan bulvara doğru haykıramıyorum. Önce hasmının kafasını hiddetle kesip, sonra da cesedinin başında vicdan azabıyla ağlayan, hem vandal hem de romantik bir Arnavutun harman kalmışlık asabiyeti gibi; yanık balata kokulu İstanbul akşamları, camileri ve külliyelerini aydınlatan halojenler yanarken, aniden gırtlığımdan aşağıya iç organlarımı yırtıp yırtıp erbezlerime doğru, simsiyah ve ağır bir örs düşüyor. Limon sandığı ipine biber dizmek ya da pencere demirlerine köpek balığı dekorlu adaçayı demetleri asmak, eşiğe ne zaman takıldığımı ve gerçeklik kumpanyasının hangi kente çekip gittiğini açıklamaya yetmiyor. İyice eskimiş ve süngerimsi yumuşak lastik hammaddesi dökülmeye başlamış banyo paspaslarına karşı beslediğim iğrenti duygusu, her oyunda mütemadiyen yenildikçe ve artık vitrinlere bakarken bile parlak camdan akseden kafa derimi gördükçe, ağır ağır cerahat toplayan gereksiz bir inceliğe dönüşüyor. Kaçtır izliyorum, demirciler sokağında mukavva kutuda yaşayan ayyaş, temiz giyimli öğle yemeği koşturmalarından sonra kaldırırma takılıp kalan ince narın bilek görüntülerini ve en alttakilerin çokça özlemediği bayındır kokuları şeker çuvalına toplarken karşılaştığı 'başarı' kelimesiyle hiç ilgilenmiyor. Haddini bilmenin rahatlığını, feleğin çemberinden geçmiş renk cümbüşü bir rütbeymişcesine göğsüne ilştirerek,

akşam yemeği için balık pazarından çingene palamutu kafaları topluyor. Birdenbire moda olan, baz istasyonu bağımlı sayısal aşklarda otokontrol sisteminin kurulumu, birbirimize bakışlarımızdaki güveni ve samimiyeti engelledikçe, gereksiz yere idrar tutmaktan mütevellit hastalıkların sonuçlarına benzer nedenlerle bilinçlerimiz, verimli okyanuslar ortasında bile cehennemini kışkırtıyor. Her geçmiş, bir zamanlar saf olunduğu duygusuna yabancılaşmamak için anımsanır. Daha fazla çuvallanır, kaygıların bodur gölgeler sanıldığı günlerden kötü kopyalar çekildikçe. Döllenmiş gerçek, erginleştikten sonra suratına sertçe vurulmuş bir tüp bebek gibi dudaklarını patlatır. Eşiği görmeyi düşünme, bu bir tünel değil, karanlıkta içindesin kendinin. Herkese benziyorsun, bir özelliğin yok, yaya trafiği içersinde ne kadar hızlı düşünürsen düşün ayırt edemezsin

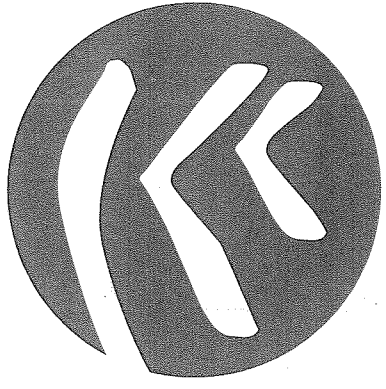

zihnini. Mantıklı insanlarız; sakın gülmeyin! Azerbaycan televizyası, yalnızca dilde sadeleşmeden yana olanlar için hazırlanmış, soğuk bir şakadır belki de?

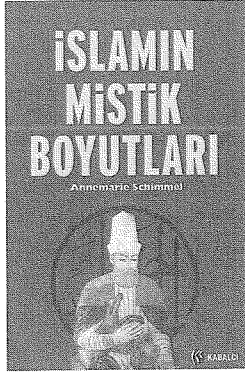
Minyatür matkap cihazlarına karşı duyulan alışılmış korkulardan dolayı değil, manasız bir hiçlik duygusu yüzünden yarım bırakılmış, diş tedavilerimi biriktiriyorum. Sırf, zaman bindokuzyüzyetmişdörtde dondurulmuş gibi görüldüğü için, Mağusa'da, zindanların ve o garip pastahanenin önünde bize fotoğraflar çekirtiren ruh hastalığı, hayat akıp giderken insana garip hobiler edindiriyor. Artık, zimba oynarken verilen molalarda, aralarından tükürebileceğim ön dişlerim yok. Zor bela edindiğim, afili sokak çocuğu sıfatımın üzerine asfalt dökülmüş. Yürüyorum; insanlar kendi mahallelerindeki gizleri ölene dek keşfetseler de bitiremezler. İleride, atmışından sonra araba sevdasına tutularak bu ihtirasından çabuk vazgeçen ve kendi günlük kıyafetleriyle aynı renk bir brandayla gizlediği kaplumbağa arabasını, çocukların anlayamadıkları bir harislikle hurma ağaçları altında ölüme terkeden Sabiha Bakkalın, sonucunda mutlaka kemik kıran oyunlar oynanan bahçesinin yerinde yükselen, beyaz klinik binasının önünde duruyorum. Basamakları çıkıyorum; sadık olduğum tek randevu biçimi, alçalıp yükselebilen, tarifsiz rahatlıktaki deri koltuklarla buluşmak! Diş doktoru kız, hasta kabul aralarında okuduğu Teksas cildinin sayfasını kaybetmemek için, alçıdan yontulmuş bir çene kemiği modelini kitabın üzerine bırakıyor. Biliyorum, bu işte ondan daha tecrübeliyim. Tarifsiz bir neşe içersindeyim. Tek kullanımlık kağıt önlüğümü boynuma taktım, oynar başlıklı işi

tam ağızma denk gelecek şekilde ayarladım, salya çeken minik elektrik süpürgesini sol dudağıma astım, plastik bardağı suyla doldurdum. Artık hazırım, ön dişlerimin hazin öyküsünü, karşılaştığım her diş hekimine yaptığım gibi ona da anlattım. Yerdeki pedala basarak, koltuğun yüksekliğine karar veriyor. Morfin, çenem hariç bütün kafamı uyuşturdu. İşte! sonunda çalışıyor makine, oral geçmişimi emanet ettiğim kırılğan elleriyle, doktorum beni bütün hoyratlığıyla bızır bızır ouyor! Muayenehanenin steril akustiğinden faydalanan, favori radyo istasyonunda Black, "Wonderful Life" şarkısını söylüyor. Şarkının nakarat bölümüne eşlik ediyor. "Acı eşliğiniz çok yüksek beyefendi!" diyor. "Bakın, sinirinize dokunuyorum, hissetmiyor musunuz?" Memnuniyet ifadesiyle kafamı sallıyorum. Doktorumun, bir hipnoz aparatı gibi kendi içine doğru halkalanan gözlerine takılıp kalıyorum. Mavinin bütün tonlarındaki bu iki dipsiz kuyu, ne kadar ilerlersem ilerleyeyim eşğin benden hep bir adım önde olacağı gerçeğinden, belleğimi yavaş yavaş kurtarıyor. Ön dişlerimin sağlam olduğunu anımsadığım o son gün, bugünleri düşlediğimi anımsıyorum. Bugünkü kendimi, eskinin mavi uçurumuna doğru düşürerek, sahilde, horoz dövüşü kahvehanesinin duvarının üzerinde bıraktığım, taze bedenime yeniden kavuşmak ümidiyle, sessizce yuvarlanıyorum.

KABALC

İSLAMIN MİSTİK BOYUTLARI

Annemarie Schimmel

Çeviren: Ergun Kocabıyık

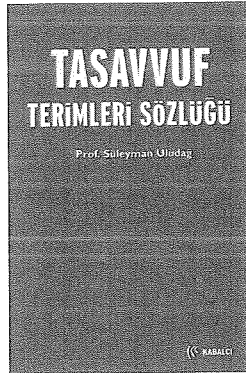
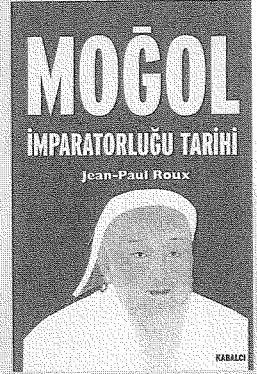
Schimmel okuyucunun tasavvuf hakkındaki merakını gidermekle kalmıyor, aynı zamanda benliklerini büyük sıkıntılara ve acılara katlanarak dönüştürmeye çalışan ve böylece yollarını kendi iç ışıklarıyla aydınlatan Hakikat yolcusu süfilerin kimi zaman hüzünlü, kimi zaman düşündürücü, kimi zaman tuhaf hikâyesini de anlatıyor.

MOĞOL İMPARATORLUĞU TARİHİ

Jean-Paul Roux

Çevirenler: Prof. Dr. Aykut Kazancıgil-Ayşe Bereket

Roux, Moğol İmparatorluğu üzerine yapılan çalışmalarda din, âdetler, gelenekler gibi üvey evlat muamelesi görmüş tüm kültür konularını gözler önüne seriyor. Köpeklerden korkan küçük bir çocuğun dünyanın en büyük fatihlerinden Cengiz Han oluşunu ve evrensel monarşiyi hedefleyen bir imparatorluğun serüvenini renkli bir dille anlatıyor. Gizli Tarih'in başarılı bir devamı olan bu kitap Orta Asya'nın Batı tarafından nasıl algılandığını göstermesi açısından da dikkat çekici.

TASAVVUF TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

Süleyman Uludağ

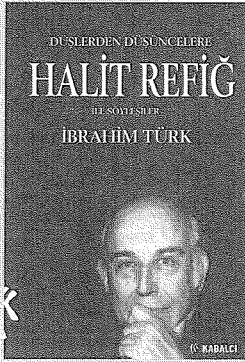
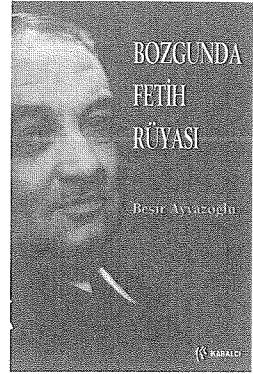
Tasavvuf terminolojisi tasavvufla birlikte ortaya çıktı ve belirli dönemlerde kimi süfilerin sözlü ya da yazılı ifadelerinde kısmen ya da köklü değişikliklere uğradı. Prof. Uludağ'ın klasik metinleri tarayarak hazırladığı bu sözlük, İslam gizemciliğini ve tasavvuf edebiyatını daha iyi anlayabilmek için vazgeçilmez bir kılavuz.

CI YAYINEVİ

BOZGUNDA FETİH RÜYASI

Beşir Ayvazoğlu

Bu otobiyografik-roman Yahya Kemal'i anlatıyor. Doğduğu Üsküp'te yaşadığı karşılıksız aşk, ailevi sorunlar, İstanbul'a gelişi, Paris'e gidişi, Prens Sabahaddin, Abdullah Cevdet gibi isimlerle tanışması, 1912'de İstanbul'a dönüşü, tek bir şiiri bile yayımlanmadan şiirlerinin kulaktan kulağa yayılması, dergiciliği, Refik Halit, Yakup Kadri, Ziya Gökalp, Halide Edip'le ilişkileri, çökmekte olan Osmanlıyla birlikte yıkılan hayalleri, Mustafa Kemal önderliğinde verilen Kurtuluş Savaşı gerçekliği... Beşir Ayvazoğlu'nun usta kaleminden.

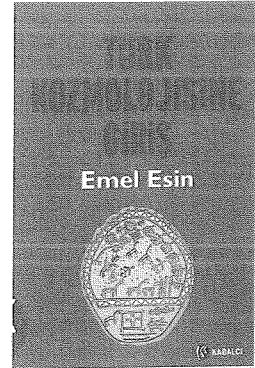
DÜŞLERDEN DÜŞÜNCELERE HALİT REFIĞ İLE SÖYLEŞİLER İbrahim Türk

Korede çekilen siyah beyaz belgesellerle başlayan ve önce eleştirmenlik ardından asistanlıkla profesyonelleşen sinemacılık. "Halk sineması" ile "ulusal sinema" kavramları, edebiyatta Kemal Tahir, müzikte Adnan Saygun ve mimarlıkta Sedat Hakkı Eldem'le olan ilişkisi, uluslararası ortak yapımlar, festivaller, Aşk-ı Memnu, Yorgun Savaşçı ve henüz çekimine başlanamayan Devlet Ana ... Halit Refik kendi sinemasını ve bu sinemayı yapma koşullarını değerlendiriyor.

TÜRK KOZMOLOJİSİNE GİRİŞ

Emel Esin

Eski Türkler evreni nasıl tasarlıyordu? Evrenle ilgili düşünceleriyle gök, yer ve atalar tapımı gibi dinsel inançları arasında ne tür ilişkiler vardı? Emel Esin, kitapta yer alan makalelerde bu ve benzeri soruların yanıtını arıyor. Eski Türk toplumu üzerine çok sayıda çalışmaya imza atmış bir araştırmacı olan yazar uzun yıllar sonra toplu eserlerinin ilk cildiyle okurla buluşuyor.

Kent ve Köpekler

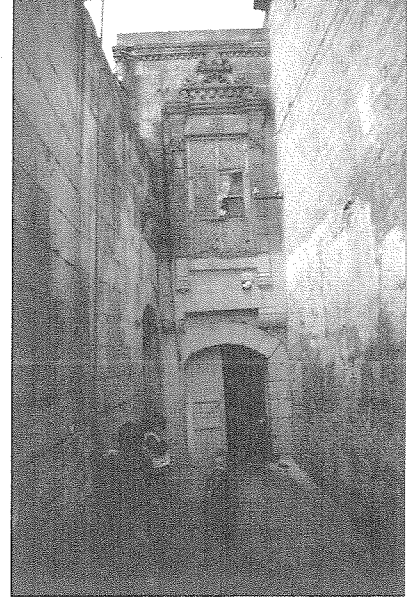
Büyük kentlerimizde standart dairelerin yatak odalarına giden yolu bir düşünün: Önce mahalleye, mahalleden ya siteye ya apartman bahçesine, oradan apartmanın giriş holüne, holden merdivenlere, merdiven sahanlığının birinden dairenin (adı üstünde) antresine, oradan odalara giden koridora ve, nihayet, yatak odasına uzanan uzun bir parkurdur bu ve her aşamasında ibre kamusal olandan özel olana yaklaşır.

Bazı şehirler ve insanlar aklımda kokuları ile yer eder. Sözlük anlamı ile alındığında doğru olduğu gibi, mecazi anlamlara da açık bir durumdur bu benim için. Bir keresinde hastaneye giderken kendisine eşlik etmemi istemeyen annemi Hacettepe'nin daha önce hiç görmediğim binalarının yanından geçerken bulmaya karar verdiğimde yanımdaki arkadaşım "Nerede olduğunu bilmeden, koklayarak mı bulacaksın anneni?" diye sormuş, bulunca da adımı kediye çıkarmıştı. 1990 yılı sonbaharında yaptığım ziyaretlerden sonra, annemi Hacettepe'de bulan o aynı burun Urfa'yı beynimin bir köşesine çürümeye yüz tutmuş ekşi domates kokusu ile kaydetti.

On üç saat süren yolculuktan sonra, altısı erkek yedi kişilik arazi ekibimizle, henüz 'Şanlı' olmamış Urfa'nın tozlu otogarına indiğimizde, mürekkebi kurumamış üniversite diplomamla nasıl olup da hayallerimin işini bulduğuma hâlâ inanamamış durumdaydım. Arkeolojik alanların korunması üzerine çalışmak hevesiyle başladığım mimarlık eğitimini tamamlarken, bir Budapeşte'yi bir de Urfa'yı görmeye pek heves etmişim gerçi ama okulu bitirir bitirmez Budapeşte'ye gidip döner dönmez de Urfa'nın koruma imar planını hazırlayan büroda iş bulacağımı rüyamda görsem, inanmazdım doğrusu.

Hakkında okuduğumuz onca şehir içinden neden öncelikle bu ikisini görmek istediğimi hiçbir zaman bilemedim. Ailemizin sıcaktan en nefret eden üyesi olarak Türkiye'nin en sıcak yerinde çalışmaya bu kadar istekli olmam bizimkiler için başlı başına bir muammaydı zaten. Sıcak bahaneli itirazlarına karşı geliştirdiğim sonbaharın 'çoktaaan' gelmiş olduğu bahanesini askerliğini Urfa'da yapmış olan babam bıyık altından gülererek karşılamıştı: "Aman paltonu unutma da bir de oralarda hastalık çıkarma başımıza." Otobüs sabahın yedisinde kahvaltı molası verdiğinde bizi karşılayan ılık havadan anlaşıldığı üzere, 'oraları' sonbaharda gerçekten de pek serin olmuyordu; ya da belki ilkokulda sonbahar ayları olarak okuduğumuz aylarda sonbahar olmuyordu oralarda. Tozlu otogara indiğimizde anlaşılın oydu ki, bizim kendi aramızda kısaca 'yaz' dediğimiz mevsim Güneydoğu'da Ekim ayında hâlâ sürmekteydi ve bizler için en doğru olan, Güneydoğu'da kısaca 'yaz' dedikleri mevsimde hâlâ oralarda olmamak için bir an önce işe koyulmaktı.

Konaklayacağımız misafirhane ile birlikte arazi çalışması için muhatabımız kurumların tümü, kentin yeni inşa edilen kuzey kesiminde, çalışmayı yürüteceğimiz tarihi doku ise güneydeydi. Kuzeyden başladık ve Güneydoğu Anadolu Projesi'nin kente etkisini "Ben, lojmanım!" diye bağırarak tabanlarımızın altında eriyen asfalta güdük gölgesini düşüren çok katlı bloklarda gördük ilk önce. Asker lojmanlarının burada da, Türkiye'nin tüm diğer köşelerinde olduğu gibi, beş kilometre öteden ayırt edilebilir olmasının iyi mi yoksa kötü mü olduğu tartışmasıyla eğlenerek güneye doğru yürürken hafif hafif buruma gelmeye başlamıştı o koku. Günler boyu arşınlayacağımız bomboş sokaklara ulaştığımızda bir de fark ettik ki bazı kapıların önünde yığılı duran domates kabuklarından süzülen o ekşi sıvı sokağın tozuyla çorba kıvamına gelip, kokusu bir daha çıkmamak üzere tabanlarımıza yapıyor.

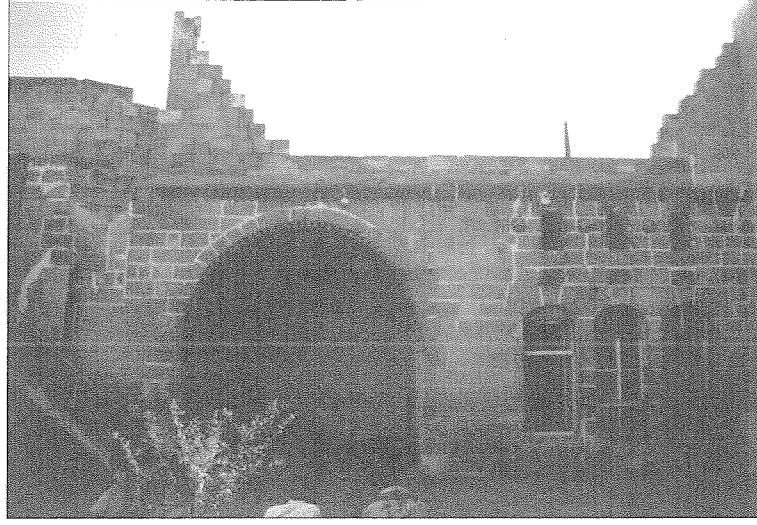
Eşikten İçeri: Mahremiyet

Tahmin edebileceğiniz üzere, salça mevsimiydi ve kimi yerde 'hane' kavramını alt üst edecek kadar çok sayıda kadın ve çocuğun aynı evde yaşadığı bu mahallelerin sakinlerinin bir de salça ve ekmeklerini birlikte yapma alışkanlığı bulunması kafalarımızı daha ilk günden iyice karıştırmıştı. Kimi işte ama çoğu kahvede olduğundan, gezdiğimiz yüzlerce evin parmakla sayılacak kadar azında 'evin erkeği' evindeydi. Çalışmaya başladığımız ilk sokakta, arazi çalışması boyunca karşılaştığımız önemli bir güçlük bu sebepten ortaya çıktı: Yedi kişilik arazi ekibimiz içinde cinsiyetimin tek temsilcisi bendim ve evin erkeği evde olmadan eve başka erkek almaya hiç niyetli olmayan hatunlarla ilk diyaloglarımız da bu yüzden iki tarafı da bayıltacak kadar uzun sürdü ve buna rağmen de sonuçsuz kaldı. Bizler eş anlı çalınan üç kapının önünde, içeriden gelen "Kimsin?" sorusuna yanıt olarak uzun uzun Urfa'nın koruma imar planının hazırlanabilmesi için tarihi dokuda araştırma yapmakta olduğumuzu anlatıyor, ama neticede hep benim muhabbet ettiğim kapı açılıyor, diğer iki kapı duvar olmayı sürdürüyordu. Ben kapalı kapıların ardında avluya yayılmış domates ezerken bulduğum sekiz kadından hangilerinin o evde yaşadığını anlamaya çalışırken arkamda bıraktığım sokaktan kulağıma sürekli 'koruma imar planı' lafı çalınmayı sürdürüyordu. Dış kapının eşliğini bir kere aşınca, işler kolaydı. "Ben sizlerle biraz sohbet ederken, bizim arkadaş da sizin eve bakacak" deyip, hatunların yeşil gözlerine bakakaldığı ekip arkadaşımı da eve davet ediyor, isimiz

bittiğinde kimi evden akşam yemeği davetleriyle uğurlanıyorduk. Yorgunluğun ve ilk gün sersemliğinin etkisiyle çaldığım kapıların birine uzun uzun koruma imar planından bahsetmeye üşenip, içeriden gelen "Kimsin?"i "Aç, Teyze, aç! Benim ben!" diye yanıtlayıp Teyze de kapıyı açınca, izleyen günlerdeki program belli olmuştu: diğer arkadaşlarımızın kendi bölgelerinde giremedikleri evler de biz bakacaktık. Bu sayede, koruma imar planına konu olan alanın hemen tüm sokaklarından geçmiş ve bir sürü ev görmüş oldum.

Geçtiğimiz aylarda Dr. Lale Özgenel'in eski Yunan'da konut mimarisi üzerine yaptığı sunuş¹ sayesinde, Urfa'da incelediğimiz yapı ve yaşam geleneği ile eski Yunan örnekleri arasında temel bazı benzerlikler bulunduğunu fark ederek Urfa'daki durumumuzu daha iyi kavradığımızı söylesem, şaşırır mısınız bilmem. Islak hacimler ve mutfak dışında pek de işleve özelleşmiş olduğu söylenemeyecek odaları bir araya getiren avlu, bu benzerliklerin en asal olanlarından biriydi ancak Urfa konutlarında ekmek ve salça yaparken, Yunan konutlarında da cenaze, düğün gibi özel günlerde kullanılmakla birlikte, güneşin altında faaliyet göstermenin güç olduğu her iki örnekte de avlu, haliyle, gündelik yaşamın geçtiği yer değildi. Urfa'da gündelik yaşamın adresinin, Güneydoğu'nun tarihi konut dokusunun en özgün mimari elemanlarından biri olan eyvan olduğunu daha Urfa'ya gitmeden öğrenmiştim ama kazısı tamamlanmış Yunan konutlarında da benzer bir hacim bulunduğunu okul yıllarında öğrendiysem bile unutmuştum doğrusu. Her iki

¹Dr. Lale Özgenel, 'Space, Gender and Privacy in Houses of the Classical and Hellenistic Periods at Priene', 3 Mayıs 2001, Türk Amerikan Derneği, Ankara.

örnekte de kısa cephelerinden biri tümüyle avluya açılan bu hacmin içinden ulaşılan odaların, daha soğuk günlerde gündüz oturma gece yatak odası işlevini üstlendiği düşünülüyordu ve yapılarda, iklim verilerinden kaynaklanır görünen bu tür ayrımlar dışında, mekan kullanımında 'haremlik-selamlık' türünden, cinsiyete göre bir ayrışma gözlenmiyordu. Zenginlere ait bazı Yunan konutlarında, yalnızca erkeklerin katıldığı yemekli büyük davetler için ayrılmış, girişin hemen yanından, avluya geçmeden girilen bir oda bulunduğu saptanmıştı. Ancak sıradan Yunan vatandaşları konuklarını, evlerindeki ayrı bir odaya değil, evlerine kabul ediyorlardı ve plan şemalarının çoğunda eyvan benzeri yarı açık mekanda veya ona açılan odaların birinde gerçekleşen bu kabuller sırasında 'evin erkeği' dışında kalan hane halkının konuklara gözükmeden çekilebileceği yeterince konforlu bir başka oda saptanmadığından, konukların konumu bizimkiyle aynı gözüküyordu. Bütün mesele eşiği aşmış, avluya adım atmaktaydı. Bunu başaranlardan hane halkını sakınmak gerekmiyordu.

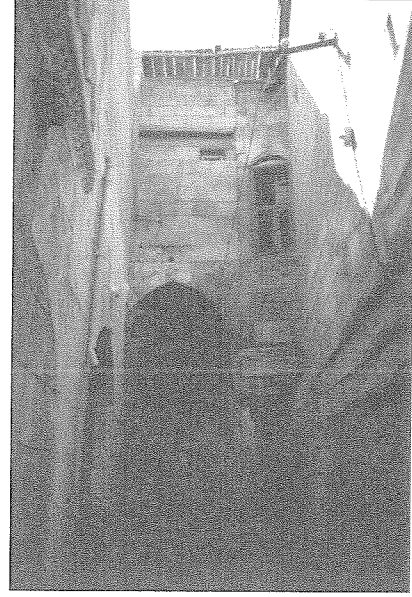
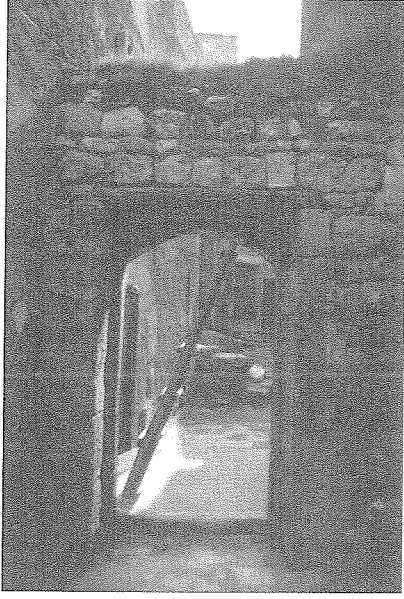
Belli ki üniversitede aldığımız meslek eğitiminin ve kendi yaşadığımız konutların da etkisiyle, mekanda özel ve mahrem olandan kamusal olana kademeli bir geçiş bulunduğunu varsaymaya ve çözümlerimizi genellikle bu terimlerle yapmaya alışık olan bizlere, Urfa'nın tarihsel konutlarında gözlenen, siyah ile beyazın bir eşikle birbirinden ayrıldığı bu durum oldukça yabancı gelmişti aslında. Büyük kentlerimizde standart dairelerin yatak odalarına giden yolu bir düşünün: Önce mahalleye, mahalleden ya siteye ya apartman bahçesine, oradan apartmanın giriş holüne,

holden merdivenlere, merdiven sahanlığının birinden dairenin (adı üstünde) antresine, oradan odalara giden koridora ve, nihayet, yatak odasına uzanan uzun bir parkurdur bu ve her aşamasında ibre kamusal olandan özel olana yaklaşır. Mekanla kurduğumuz ilişki ve mekanı sahiplenişimiz de, kuramsal olarak, aynı kademelenmeyi izler. Aslanın yattığı yerden belli olduğunu bilen ama bir türlü bu doğrultuda icraata geçemeyen bizler, birey olarak bize ait olan yatak odamızdan başlayarak ailemizin diğer fertleri ya da arkadaşlarımızla paylaştığımız evimizden, komşularımızla paylaştığımız apartman ve bahçemizden, semt sakinleriyle paylaştığımız mahallemizden, nihayet, tüm kentlilerle paylaştığımız şehrimizden sorumluyuzdur aslında. Tıpkı, Yerasimos'un tanımladığı şekliyle, İslam kentinde olduğu gibi.

Eşikten Dışarı: Kamusalılık

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Dr. Stefanos Yerasimos, 1997 yılı Mayıs ayında, ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nde düzenlenen 'Sanat ve Çevre' konulu semineri, 'İslam Kentinde Sınır ve Geçiş' başlıklı konuşmasıyla açmıştı². Konuşma, Roma Hukukuna dayalı Batı kenti ile İslam hukukuna dayalı İslam kenti arasındaki iki ana farklılık üzerine kurulu: İslam kentinde kamu mekanının ve sınırın bulunmaması. Bu nedenle, İslam kentinde bireysel olarak sahip olunan özel mekandan kolektif olarak sahip olunan, yani tüm Müslümanların ortak malı sayılan mekana geçildiğini belirten Yerasimos, cemaatin ortak mekanlar üzerindeki tasarrufunun iktidarın tasarrufu ve denetiminde bulunan bir kamu mekanından farklı olduğunu vurgulayarak,

²Yerasimos, S., 1997. 'İslam Kentinde Sınır ve Geçiş', Sanat ve Çevre – Sanat Üçüncü Dönem Sempozyum ve Etkinliklerine Hazırlık Toplantıları – Metinler, derleyen: Zeynep Aktüre. Ankara: Sanat Görsel Sanatları Destekleme Derneği, s. 67-70.

İslam hukukuna göre kamu mekanını bir geçiş ya da geçici kullanım alanı olarak tanımlamış ve bu tanımın Roma Hukukundaki 'soyut' kamusal alan tanımdan farkını sokak ölçeğindeki mülkiyet ilişkileri örneği ile açıklamıştı:

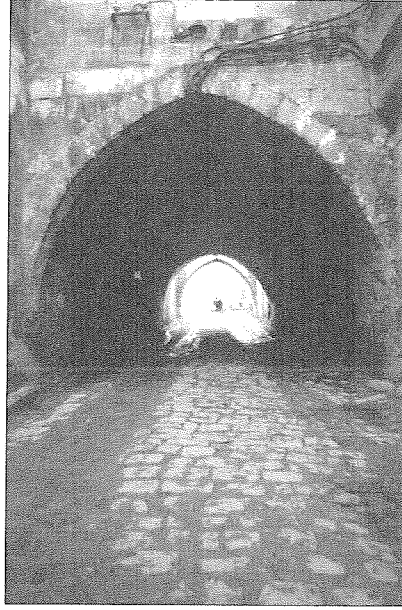
İslam kent mekanında sokaklar iki kategoriye ayrılır: açık sokaklar (tarik-i 'amm - ortak sokak) ve çıkmaz sokaklar (tarik-i has - özel sokak). Bunlardan birincisi, tüm Müslümanların ortak mülküdür; ikincisi ise yalnızca sokağa açılan mülk sahiplerinin ortak tasarrufundadır, çünkü bu durumda buradan başka hiç kimsenin geçmesi beklenmez. (Yerasimos, 1997: 67)

Bu durumda, çıkmaz üzerinde mülkü olanların giriş kapılarını çıkmazın dışına doğru alıp kullanım alanlarını genişletmeleri mümkündür ancak bunun için aynı çıkmaz üzerinde giriş kapıları kendilerinininkine göre daha içeride kalan tüm diğer mülk sahiplerinin onayını almak zorundadırlar çünkü çıkmaz üzerinde mülkü bulunan herkesin sokağın girişinden kendi kapısına kadar olan kısmı üzerinde tasarruf hakkı vardır. Buna göre, giriş kapısı çıkmazın sonunda bulunan kişinin sokağın girişinden sonuna kadar, tümü üzerinde tasarruf hakkı bulunurken, çıkmaza açılan mülk sahiplerinin ortak bir kararla çıkmazı kapı ile sokaktan ayırıp kapatma hakları da bulunmaktadır. Sokağa açılan mülklerin sahipleri, tüm Müslümanların ortak mülkü olan açık sokaklarda da sokak üzerindeki tasarruf haklarını korurlar, yani sokak üzerinde cemaatin diğer üyelerinden daha fazla kullanım hakları vardır. Bu nedenle de, ortak mekanın o mekan çevresinde mülkü bulunan bir kişi tarafından işgali durumunda yetkililer

ancak komşu mülk sahiplerinin başvuruları ile rahatsızlıklarını beyan etmeleri durumunda devreye girerler; duruma *ex officio* müdahale etmeleri söz konusu değildir. Şikayet beyanı yapılmadığı durumda, diğer hak sahiplerinin işgalden herhangi bir rahatsızlığı bulunmadığı varsayılır ve ortak mekanın işgali kesinleşerek zaman içinde kişinin kazanılmış hakkına dönüşür. İşgal üzerinden yirmi-otuz yıl gibi uzun bir süre geçtikten sonra yapılan şikayetler dikkate alınmaz. (Yerasimos, 1997: 67)

Yerasimos, uygulamada, geçişin engellenmemesi koşuluyla, sokak çevresinde mülkü bulunanların genellikle, ileride kendileri de yapabilmek için, komşularının işgallerine göz yumduklarını ve bu uygulamanın, cemaatin karşı koymasının muhtemel olduğu ana yollarda olmasa bile ikincil sokaklarda, sokak üzerinde mülkleri bulunanların uzlaşması ile sokağın işgalinin sokağın ikiye bölünmesine ve iki çıkmaz sokağa dönüşmesine kadar varabildiğini aktarıyor. "Bu durumda sokak çevresindeki mülk sahipleri yeni çıkmaz sokağın ortak sahipleri durumuna gelirken, girişimde bulunan kişiler genelde çıkmaz sokağın en sonunda bulunan en ayrıcalıklı mülk sahipleri olurlar" (Yerasimos, 1997: 68). Bu örneklerin de gösterdiği gibi:

Roma Hukukuna dayalı kentte, kamu mekanının tüm kentsel alanda değişmeyen eşit bir statüsü vardır. Burada bulunan her bireyin eşit hakları ve uyması gerekli yükümlülükler vardır. Buna karşılık, özel mülkü kamu mekanından ayıran sınır ya da kapı eşiği aşıldığında, tümüyle karşıt bir statü olan özel mülk statüsüne geçilir.

İslam hukukunun egemen olduğu kent mekanında ise, kentte dolaşan bir birey, her adımda farklılaşan bir statü ile karşı karşıya gelir, burada her bir kaldırım taşı, ortak mülk ile özel mülk arasında farklılaşan bir durumdan etkilenmektedir. Roma hukukunun belirlediği kentte dolaşan bir kişi statüsü değişmeyen bir kamu mekanında hareket ederken, İslam kentinde dolaşan kişi kendisini bir durumdan diğerine sürekli geçiş halinde bulur. (Yerasimos, 1997: 68)

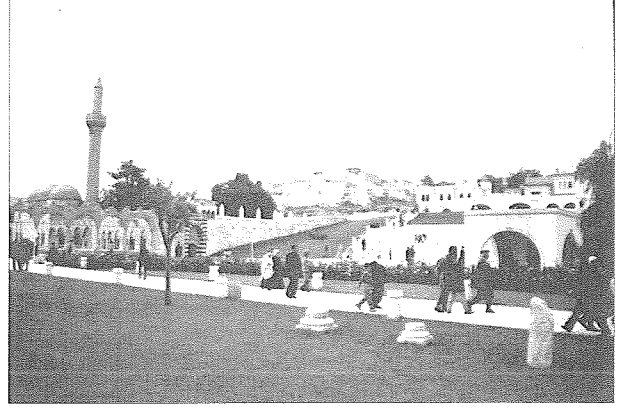
İslam kent mekanına ilişkin bu saptamadan sonra Yerasimos bu durumu İslam toplumunda kamu mekanının kurumlaşmamış olmasıyla açıklıyor. Bireyler kendi çıkarları doğrultusunda cemaatin ortak kullanımındaki alanlar üzerinde hak edebilirler çünkü kamusal mekan kavramının gelişemediği İslam toplumunda cemaatten yeterince soyutlanmış bir devlet gücü bulunmamaktadır. Yerasimos'a göre İslam toplumunun tarihi, İslam Yasası varken uzlaşma dayalı kendi yasasını yapamayan devlet ile cemaat arasındaki sonuçsuz mücadele ile özetlenebilir. Mücadelenin geçtiği yer, kenttir. Kent, İslam cemaatinin kalesidir ve devlet, görünürdeki gücüne karşın, kentten dışlanmıştır. Bir çıkmaz sokaklar sistemi etrafında, salkımlar halinde biçimleşen mahallelerin sokaklarla birbirine bağlanarak ana yollara eklemelendiği petek şemayı devletin denetiminin eksikliğinin resmi olarak yorumlayan Yerasimos, cemaatin bu dokuda, mahallelerin içlerinde, çıkmazların derinliklerinde kendisini iktidarın öfkesinden koruduğunu

söyler. [İstanbul'da da olduğu gibi] kent suruna eklemelenmiş bir duvar içine çekilmiş olan iktidar ile cemaat arasında herhangi bir diyalog bulunmadığının mimari ifadesi olarak, duvar kente açıklıklı bir cephe vermez; "kişilerin adalet istemek için ancak tek başlarına olmak koşuluyla girebildikleri bir kapısı vardır. Osmanlıların Bab-ı Alisinde, Safeviler'in Ali Kapusunda olduğu gibi, iktidar, kapıyla özdeşleşmiştir. Kapı, bireyleri tek tek ve silahsız olarak içeri alır; cemaatin ise topluca ancak isyana hakkı vardır" (Yerasimos, 1997: 69-70).

Eşikten Eşiğe: Köpeklerin Kenti

Apartman Yöneticisi'nin Elkitabı'nda³ verilen bilgiler ışığında, mal sahipliği arsa payı ve kat mülkiyeti esasına dayalı apartmanları üçüncü boyutta biçimleşmiş çıkmazlar olarak düşünebiliriz belki. Çıkmazlarda olduğu gibi apartmanlarda da bütün kat maliklerinin rızası olmadıkça gayrimenkulün ortak yerlerinde inşaat, onarım ve tesisler ile değişik renkte dış badana veya boya yaptırılmaz; yani bütün kat maliklerinin rızasını almak kaydıyla panjur boyalarını ve bağımsız bölümünüzün kapısının rengini ve şeklini değiştirebilir, kapının açıldığı sahanlığı başka renge boyayabilir, deponuzu lokantaya çevirebilir, kendi bağımsız bölümünüzün dışına tabela asabilir, hatta mutfak balkonunuzu mutfaka katabilirsiniz. Kat maliklerinin oybirliği ile apartmanın dış duvarlarını, çatı veya damını reklam amacıyla kiraya verebildiğiniz gibi, yeni imar hakları doğması durumunda tüm kat maliklerinin rızası ile apartmanınızın

³ Yalçın, A., 1995. Apartman Yöneticisi'nin Elkitabı. İstanbul: Geçit Kitabevi.

üzerine kat ilave edebilir ve mevcut çekme kat yerine tam kat yapabilir, inşaatın tamamlanmasından sonra da arsa paylarını usulüne göre yeniden tespit edebilirsiniz. Tüm kat maliklerinin oy birliği ile rıza göstermesi durumunda apartmanın bodrum katlarını, arsanın boş kısmını ve hatta tapuda 'mesken' olarak kayıtlı bir bağımsız bölümünü sinema, tiyatro, kahvehane, gazino, pavyon, bar, kulüp, dans salonu ve benzeri eğlence ve toplantı yerleri; fırın, lokanta, pastane gibi gıda ve beslenme yerleri ile imalathane, boyahane, basımevi, dükkan, galeri ya da çarşıya dönüştürebildiğiniz gibi, kat maliklerinin onayını almaksızın tahlil laboratuvarı, dişçi muayenehanesi, avukat yazıhanesi, mühendislik bürosu, kültür ve sanat vakfı bürosu, basın-yayın temsilciliği açabilirsiniz. Aynı şekilde, kat maliklerine danışmadan 'iş yeri' olarak kayıtlı bağımsız bölümünüzü kahvehane, 'dükkan' olarak kayıtlı bağımsız bölümünüzü de içkili bar yapabilir, ancak arabanızı bahçeye giriş yolu üzerine park edemez ve balkonunuzda balık kızartamazsınız. Balık tavasının bir adım ötesinde, Medeni Kanunda yer alan ve komşu gayrimenkul sahiplerinin tasarruf ve hareket serbestisini bazı konularda kayıt ve şarta bağlayan 'komşuluk hakkı' vardır. Buna göre komşular arasında hoş görülebilecek dereceyi geçen şiddette gürültü yapmak ve rahatsızlık verecek duman, kurum, toz, buğu ve fena koku yaymak yasaktır. "Hoşgörülebilecek derece" ise gayrimenkulün yeri, niteliği, mahiyeti, mahalli alışkanlıklar ve mahalli örf göz önünde tutularak belirlenir. Ayrıca, kendi arazinizde kazı ve inşaat yaparken komşu arsadaki yapılara, bitkilere, ağaçlara veya tesisata zarar vererseniz tazminat öder, maddi bir zarara uğradığınızı kanıtlamadığınız sürece komşu gayrimenkuldaki ağaç dallarının ve köklerinin kendi arazinize geçmesine katlanmak durumunda kalırsınız.

Tüm bu esaslar özünde Yerasimos'un İslam kentinde tüm Müslümanların ortak malı sayılan alanda bireysel ve kolektif mülk statüsünü belirlediğini söylediği fayda ve zarar/rahatsızlık ya da, bir başka deyişle, 'pozitif yararlanma'

(*jouissance positive*) ve 'negatif yararlanma' (*jouissance négative*) ile büyük koşutluk gösterir. Yerasimos'un aktardığına göre, tapulu mülkiyet bulunmadığından, İslam kentinde bir mülke değer kazandırabilen, ondan fayda sağlayabilen kişi, o mülkün tasarruf hakkına sahip olur ve bu hak, bir başkasına verilen zarar/rahatsızlık ile sınırlanır. Bu tanımlar dahilinde sokağa açılan mülklerin sahiplerinden biri, duvarını yapabilmek için karşı komşusunun onayını almak kaydıyla, sokağın üzerine inşaat yapabilir. "Kamuya karşı tek yükümlülüğü, inşa ettiği binanın altındaki geçidin bir atlının geçmesine izin verecek yükseklikte olmasıdır. Aynı şekilde, bir mülk sahibi, kaldırımı yeniden onarmak kaydıyla, sokağın altında bir çukur kazabilir" (Yerasimos, 1997: 67). Aslında Güneydoğu Anadolu'nun tarihsel konut mimarisinin eyvan kadar özgün elemanlarından olan kabaltıların bu şekilde inşa edildiğini düşünebilir, Urfa'daki çıkmazlarla dolu petekvari konut dokusunu Yerasimos'un anlattığı İslam kenti dokusunun canlı bir örneği gibi yorumlamaya heveslenebiliriz, ta ki kapıların önünde yığılı domates kabuklarının o ekşi kokusu tekrar burnumuzu tırmalayana kadar.

Kabuklar adeta, bir zamanlar işler durumda olsa bile, cemaat düzeninin artık çözüldüğünün çürümekte olan kanıtı gibidir. Mal sahiplerinin sıcaktan asfalta yapışma pahasına kentin kuzeyindeki yeni inşa edilen daha prestijli apartman bloklarına taşınmasından sonra kırsal alandan göçen ve birbirini tanımayan aileleri konuk eden evler, komşularımızı tanımaya hiç niyetlenmeden yaşayıp gittiğimiz apartman daireleri gibi birer hücredir artık ve kapalı kapılar önünde dil dökerek aşmaya çalıştığımız eşik, Yerasimos'un anlattığı Roma Hukukuna göre özel mekan ile kamu mekanını birbirinden ayıran o sınırdan başka bir şey değildir. Eşiğin dışında kalan alanın artık tüm kentsel alanda değişmeyen eşit bir statüsü vardır: Çöplerinizi günün herhangi bir saatinde bu alanın herhangi bir yerine bırakabilir, arabanızı boş bulduğunuz herhangi bir yere park edebilir ve bu amaçla

dilediğiniz ağacı kimseye sormadan kesebilir, canınız isterse motorunuzun egzozunu sökebilir, herhangi bir yeri sebepsiz yere bile kazıp öylece bırakabilir, ticari faaliyetlerinizi sınırsızca kaldırıma genişletebilirsiniz. Kamu mekanı hâlâ Yerasimos'un saptadığı gibi kurumlaşmamış olduğundan, onun anlattığı İslam kentinde olduğu gibi her an farklılaşan bir statüyle karşılaşmaksızın yürüdüğünüz sokaklarda karşınıza her an bir it sürüsü çıkabilir. Son yıllarda büyük kentlerimizde özellikle anne babaları korkutacak kadar çoğalan köpekleri kamu mekanının sahipsizliğinin bir göstergesi olarak okumalıyız bence.

Kenti köpeklere terk etmemek için Yerasimos'un anlattığı gibi bir cemaat düzenine geri dönmek ve tek yol olarak topluca isyan etmek gerekmiyor kuşkusuz. Mülkiyet durumu, diğer illerimizde olduğu gibi, Cumhuriyetin ilanından sonra 1930larda hazırlanmaya başlanan kadastral paftalar için ölçümler yapıldığı sıradaki halihazır duruma göre saptanan Urfa'nın tarihi konut dokusunun ortaya çıkış süreci gerçekten de Yerasimos'un 'İslam kenti' olarak adlandırdığı oluşumu örnekliyor olsa bile, yaklaşık on yıl sonra kenti tekrar ziyaretimde gördüğüm, ünlü Balıklı Göl çevresinde yeni tamamlanan kentsel ölçekli düzenleme, Roma Hukukundaki anonim kamu mekanı ile dış kapının eşliğinden içerideki özel alan tanımı arasına yerel yönetimleri sokarak, bugün adımladığımız sokaklarda devlet ile cemaat arasında sonuçsuz bir mücadeleye sürmekte olduğunu düşünmemizi engelliyor. İsteyen herkesin kullanımı için yeşillendirilen, çiçeklendirilen, ağaçlandırılan bu alanda çöplerinizi yalnızca çöp kutularına atabilir, arabanızı çok katlı otoparka bırakabilirsiniz. Üstelik, Urfa'nın bu en özel noktasında dinlenmeniz için banklar yerleştirilmesine, ağaçların gölgesinde çayınızı yudumlamanız için çay bahçeleri açılmasına olanak sağlayan aynı yasal çerçeve, değil sizi, devlet erkanını bile Balıklı Göl'e nazır manzarasını beğenerek Urfa Kalesi'ne ev yapma olanağından mahrum bırakmakla kalmaz, yatak odasına kadar takip eder.

Ne kadar istesenez de, proje değişikliği yapıp Belediye onayını almadan yatak odanıza baca yapıp soba ya da havalandırma tesisatı kuramazsınız. Apartmanınızın içinde 'ortak yer' sayılan temeller ve ana duvarlar, bağımsız bölümleri ayıran ortak duvarlar, tavan ve tabanlar, avlular (bahçeler), genel giriş kapıları, antreler, merdivenler, asansörler, sahanlıklar, koridorlar ve buralardaki genel tuvalet ve lavabolar, kapıcı daire veya odaları, genel çamaşırılık ve çamaşır kurutma yerleri, genel kömürlük ve ortak garajlar, elektrik, su ve havagazı saatlerinin konulmasına mahsus olup bağımsız bölüm dışında bulunan yuvalar ve kapalı kısımlar, kalorifer daireleri, kuyu ve sarnıçlar, yapının genel su depoları ve sığınaklar; her kat malikinin kendi bölümü dışındaki kanalizasyon tesisleri ve

çöp kanalları ile kalorifer, su, havagazı ve elektrik tesisleri, telefon, radyo ve televizyon için ortak şebeke ve antenler, sıcak ve soğuk hava tesisleri, çatılar, bacalar, genel dam terasları, yağmur olukları, yangın emniyet merdivenlerinin kullanım şeklini, tüm kat maliklerinin rızası olsa bile "hiçbir şekilde" değiştiremezsiniz. Ayrıca, kat maliklerinin tümü gönülden desteklese bile tapu kaydında 'mesken', 'işyeri' ya da 'ticaret yeri' olarak gösterilen bağımsız bir bölümde hastane, dispanser, klinik, ecza laboratuvarı gibi müesseseler kuramazsınız. Tapu kaydında 'mesken' olarak kayıtlı bir bağımsız bölümde sinema, tiyatro, kahvehane, gazino, pavyon, bar, kulüp, dans salonu ve benzeri eğlence ve toplantı yerleri; fırın, lokanta, pastane gibi gıda ve beslenme yerleri ile imalathane, boyahane, basımevi, dükkan, galeri ya da çarşıya dönüştürme onayını kat maliklerinden koparsanız bile, mutfak ya da mutfaktan doğrudan dışarı açılan müstakil bir havalandırma sistemi olmadan lokanta, ayrı bir yangın çıkışı olmadan sinema ruhsatı alamazsınız.

'Siz' alamazsınız; 'biz' de alamıyoruz ama, bildiğiniz gibi, 'onlar' alıyorlar. Çünkü Balıklı Göl çevresindeki kamusal alan tanımı da gidip proje alanı sınırına tosluyor ve aşmadığı bu eşikten dış kapımıza kadar uzanan statüsü belli olmayan alan hâlâ cürümeye yüz tutmuş domates kabuğu kokuyor. Öyle görünüyor ki ancak bu eşikleri kaldırıp da o kokuyu belleklerimizden silmeyi başardığımız zaman köpekler sahipsiz sokaklarda çöplere basmadan ve otomobillere ezilmeden oynamaya çalışan çocuklar için bir başka tehdit unsuru olmaktan çıkıp yeniden binyıllar boyu uğraşa uğraşa evcilleştirip çeşitli boy ve türlerini ürettiğimiz en sadık dostlarımıza dönüşecek.

Hep 'Araf'ta

Hande Ögüt

aksoyhale@hotmail.com

Kaldım

Hele o cadı haminne
yok muydu? Bu
çocuğun rüyalarını
bağlamış cinler der,
kötü güçlerden ibrâ
olunsun hane içi diye,
domuz yağıyla silinen o
eşikten üç kez atlatırdı.
İçeriden dışarıya,
dışarıdan içeriye,
içeriden dışarıya... Hep
dışarıda kalır, Allah'ın
hakkı şeytana
geçmesin diye bahçe
kapısından alınırdı
odaya.

Bunları kimseye anlatmamalıydın.

Ey eşik cini!

Senin ve birçoğumuzun sonu geldi.

Ve elbet gelecekti...

Ama bundan daha görkemli bir başlangıç olabilir mi?

Hulki Aktunç / Bir Çağ Yangını

"Olmak ile olmamak arasında, üçüncü (ve hatta dördüncü) bir seçenek sunulur düşleyebilen imgelemlere: Olabil/eme/mek! Bir başlangıç ile bir son arasındaki bu ara durak, bir çağ yangınının orta yeridir. Kimileri içinse sonu..."

Dakikalardır bir kitaba bakarak doldurduğu parşömen kâğıdının en altına bu notu düştüktan sonra partal kilimin üzerine, yanı başına bıraktı. Aslında en alta "Son" yazmak isterdi. Tefrika, nihayetlenecekti. Kendi sonunu hazırlayan birisinin, arkasından mektup bırakıp bir de altına 'Son' yazması biraz ahmakça değil miydi? Hem zaten "son" bir eylemle gösterileceği için (ama o zaman eylemsizlik olmayacak mıydı? Yoo, bu saatte dilemmalarıyla uğraşamazdı), yazıya ne gerek var. Söz, yazı, eylem bir potada eriyecek, sonra da hızla donacaktı.

Acının son kez hissedilecek olmasının bir önceki aşamasıydı, ağırlığın bu denli yoğun duyumsanması.

Büyük ümitsizlikleri, sabaha karşı kendi küçük hakikatine doğru yol alacaktı. Mevsim sonu, seyahat hazırlığı... Saatleri de ayarlamak zorunda kalmayacaktı ya, yalnızca bunun için bile ölünürdü.

Saatler!

Yedi sülalesinin bıraktığıydı, ruhundaki arıza. Nücum-perestlerin armağanı. Adı bile!

Her işi, saatlere, ay takvimine, günlere, ayın ve yıldızların durumuna göre ayarlayan bu kavram kölesi cemaatte, genlerle geçen şifreler gibi babadan oğula geçerdi kara kitap. Kökeni İlm-i Nücûm'a dayanan bu bilim dedikleri zirvayı, şeyhlerin şeyhi Muhyiddin-i Arabi vasıtasıyla sardırılmışlardı başlarına. Yatma, kalkma, hastalanma, icma etme, namaz kılma, işe başlama, hatta elbise diktirmekten odun kesmeye kadarki eylemlerin hangi günün hangi saatinde yapılacağına kitap karar verirdi. Deri kaplı cildin sayfaları açılmadan gün hayırlanmaz, sokağa adım atılmazdı. İlme uygun davranmayanlar, dışarı çıkamadan, şeytanın gazabına uğrayacak, ol dem kapının eşiginde tas kesilecek!

Süleledeki her çocuk bunu bilerek büyürdü; hikmetinden sual olunmaz bir otoritenin gölgesinde titreyerek.

.....

"Ay uydusunun günü olan pazartesi gününün birinci saatında, hastalananlardan erkek ise ölecek, kadın ise şifa bulacak."

Hayatı boyunca hep pazartesi sabahları hastalandı, Necmi. İmam okuluna gitmeyi günahı kadar istemediği için haftanın ilk günü tan yeri ağarmadan soğuk terler içinde eriyip küçüldü. Günlerce muskalar yazılır, odlar yakılır, kurşunlar dökülürdü. "Hiç değilse ya Rab akşamüstü hastalansın!" O saatlerde kurtulma mucizesi muştuluyordu hükümler.

Amma velakin iyi olmadı. İnancı yoktu.

Cigaralığın kenarını tükürüğüyle yapıştırıp kibriti çakarken "Sizi gidi nüceymler sizi," diye tıksırdı. Aksıra tıksıra söylenirken teninden içeri sızan keyf lâvlarının tatlı tatlı ısırışını tüm hücrelerinde hissetti. Damarlarına oluk oluk zevk zerk olunuyordu. Bulûğ çağından bu yana, böylesi bir esrime tekrarlanmamıştı.

Her çarşamba sabahı, annesi çarşafını hiddetle çekip alır, kızgın sularla doldurduğu leğene tekrar tekrar bastırırken, lâ havle çeker anlamadığı dualar üflerdi. O da mı günahı?

Utarit kevkebine nisbeti ve aidiyeti olduğu söylenen bu günün birinci saatinin, sevgi ve muhabbet ile "bağlılık" işlerine elverişli bir saat olmasının hükmü sadece yetişkinler için mi geçerliydi? Sünnet olmuş, çoktan erkekliğin dergâhına adımını atmış, ilk eşiği geçmişti ya, vız gelir tırıs giderdi.

Hele o cadı haminne yok muydu? Bu çocuğun rüyalarını bağlamış cinler der, kötü güçlerden ibrâ olunsun hane içi diye, domuz yağıyla silinen o eşikten üç kez atlatırdı. İçeriden dışarıya, dışarıdan içeriye, içeriden dışarıya... Hep dışarıda kalır, Allah'ın hakkı şeytana geçmesin diye bahçe kapısından alınırdı odaya.

Bir dairenin içine girmek ile dışına atılmak arasındaki yol hiç bitmeyecek bir çileydi.

Afyonu emercesine içine çekerken "Üç damla kan akıtmaktan çekinmiyorum artık", dedi alacakaranlıkta. "Diri diri gömüldüğüm bu hayatta aylak bir köpek olmaktansa kör baykuş olmayı yeğlerim."

Hoş; baykuş gibi geceleri açabilirdi gözlerini sadece: Uğursuz baykuş

İlim fıkıh sahibi uzak bir ahabbin verdiği kitap sayesinde tanışmıştı Sadık Hidayet'le. Çok sevdi onu, belledi, geceler boyu yastığının altından çıkartıp cansız suretiyle konuştu, dertleşti.

"Yaralar vardı hayatta, ruhu cüzam gibi yavaş yavaş ve yalnızlıkta yiyen, kemiren yaralar", derdi Hidayet her gece ve sorardı sabaha karşı: "Acaba bir gün bu metafizik olguların, ruhtaki bu kendinden geçme halinde ve uykuyla uyanıklık arasında beliren gölgeler yansımasının sırrı anlaşılacak mıydı?"

Uykuyla uyanıklık arasında beliren bu gölgeler yansıması, kendi gölgesini bile perdeleyip kopkoyu bir kuyunun içine çekiyordu onu. O karanlık kuytuda taş kesiliyor, parmağının ucunu bile oynatamıyordu.

Haminninenin bedduası dese, o kör inanca kaptırmış olacaktı kendini ama durduk yerde bayılıyor, ağzından köpük köpük salgılar geliyordu her gecenin sabahında.

.....

Geceler döndü, sabahlar soldu, günler aylara, aylar yıllara eklendi. Kara kuru bir adam oldu: yoksul, yoksun. Kiyafetsiz, beceriksiz, cibilliyetsiz, basiretsiz. Her tuttuğu iş elinde kaldı, her girdiği yol çıkmaza sardı, gönlü çamurlara saplandı, kapıların tümü arkasından kapandı.

Siparişleri teslim ettikten sonra, "Sağolasın Necmi Efendi" deyip kaparları kapıları ardından tam da bir şey söyleyecekken. Kapı eşiklerinde öylece kalakalırdı dakikalarca. Necmi ve efendi haaa, Necmi Efendi haaa! Şeyh efendi, hoca efendi gibi! Keşke bir adı olmasaydı da şu lanet olasıca sıfat, yakasını bırakmayan zelil kaderi gibi takip etmeseydi onu peşi sıra. Mesela sadece bir zamir olsaydı: Sağ o/la/sın O!

Adını silselerdi yeryüzünden. Adresi sadece bir ısıklık olsaydı, yersiz yurtsuz, kitapsız, efendisiz olsaydı; ezelden ebediyete dek.

Dün gece garsonlardan topladığı parayı denkleştirip bir havagazı alabilmişti sonunda. Hiç değilse hayran olduğu Sadık Hidayet gibi bir son hazırlamalıydı kendine.

Hava aydınlanmak üzereydi, saatler ne çabuk geçiyordu böyle? Akrep ile yelkovanın kovalamacası ne zaman bitecekti? Rakamların üzerine gölge gibi düşmeden önce akrebin uğrayacağı başka bir yer var gibi gelmişti ona hep. İki gar arası bir durak, ilerlemek ile olduğu yerde kalmak arasında bir soluklanma anı: bir mola. Bir saat ölüp diğer saat doğarken arada dakikalar, saniye ve saliselerin milimetrik kıpırdanışları dışında da bir şeyler olmalıydı. Yoktu işte. Ya akrebin canına tak eder ve bir ara durakta inmek isterse ne olacaktı?

Saatleri Ayarlama Enstitüsü devreye girecek ve hastalanan mekanizmayı, düzenin işleyişine yeniden tâbi kılacaktı. Peki bu enstitüyü kurgulayan yazar, aslında durmak istemiyor muydu?

"Niyeti, kapının eşigine oturup beklemektir." Kahramanına böyle bir niyet biçerken kendisi ile arasına ne kadar bir mesafe koyabilirdi? Yazar ile kahramanının zamanları arasında, o anlık gel-gitler esnasında neler olup bitiyordu? Enstitüde, eski bir zamandan yeni bir zamana ve böylece aynı zamanda eski hayattan yeni hayata geçişi sorgulayan o "muhafazakâr-modern" yazar, Türk düşünce serüveninin "âraftakiler" rafında alıyorsa yerini, "huzur"a ulaşmak için bir eşikte mi beklenmeliydi?

Nerede almalıydı yerini?

Dışarıya çıkabilirdi, kapıyı açtı. Durdu, durdu, durdu... Binbir köklü bir yaratık yerleşivermişti içine, içe doğru kıvrık tırnaklarını etine batırarak kuralları ihlal edenin halinin ne olacağını hatırlatıyordu. Ama kapı hâlâ aralıktı. Topluca Elif ba'yi ünedikleri günlerdeki gibi öne arkaya sallanırken, emekli apartman kedisi Niyaz canhıraş bir çığlık koparınca, topuklarının üzerine doğru düşüp kapıyı kapattı. İşte cinlenmişti yine. Cinler en çok kedi kılığında dolanırdı yeryüzünde haminneye göre. "Seni gidi eşik cini Niyaz!" diyerek kahkahalar atarak aile yadigârı sandığın dibinde küflenmeye terk ettiği kitapların kitabını çıkardı, bir kâğıda bazı notlar aldıktan sonra havagazını açtı.

.....

Günler sonra buldular ölüsünü, kapısının önünden ayrılmak bilmeyen Niyaz sayesinde.

Ölümüne bir anlam veremediler. Anlamsız olan ölmesi değil, ölme biçimiydi. Hem havagazını açmış, hem de boynunu doğramıştı. Dehşet verici olansa kafasının yerinde olmayıştı. Zaten kafasının tekiydi kapıcı Necmi. Bir parça aklı olsaydı, televizyonun sesini biraz kısardı hiç değilse gitmeden önce. Dış kapıdan duyuluyordu spikerin çatlak sesi.

Polisi aradılar, hiçbir şeye dokunmadılar, tiksindiler bu pisliğe değmekten, korktular hastalık kapmaktan, zira cenabet adamın tekiydi bu Necmi. Tuhaf bakış ve duruşlarıyla sır gibiydi, sonunda sırra kadem bastı ya, ohh! Belediyeden bir adam çağırıp iyi bir temizletmek gerekirdi bu kokuşmuş daireyi.

.....

Polisler geldiğinde, odadaki herkes donmuştu, televizyon dahil. Ekran jöleleşmiş, görüntüler çürüyen meyve parçalarına dönüşmüştü. Gerçek ile aralarına koydukları ekran mesafesi, televizyonun sözü ikincilleştiren cürmüyle birlikte ortadan kalkmış, somut ve soyut olan ne varsa kulelerle birlikte toz olup uçmuştu. Dipsiz bir garaib alemine düşmüş gibi umarsızca birbirlerine baktılar sonra. An'dan kopmuş, kendilerinden koparılmışlardı. Baktıkları

yüzlerde kendilerini gördüler ve gördüklerinden korktular. Kendi ikizleri tarafından yinelendiklerinde anlamlarını yitirdiler. Ve nihayet, toz bulutuna karışarak yok oldular. O günden bu güne sadece Necmi'nin yazdıkları kaldı:

Merih kevkebinin gün ve saatlarının canlılar üzerindeki etkisi ve bunlar hakkında bilgiler

Bu gök yıldızı besinci gök katının yıldızlarındandır, kırmızımtrak renkte olup başı kesik gibidir.

Bu günün ilk saati uğursuz, aksi bir saattir, ancak savaş, dövüş, fesad ve kargaşalıklara elverişlidir.

Bu günün ilk saatinde yapılacak işler şunlardır: Vücuttan kan almak, yaraları deşip temizlemek, savaş araç ve gereçlerini kullanmak, demircilerle ilişki kurmak, ava çıkmak....

Şayet biri sana, bu saatte içinde ne gibi bir düşünce beslediğini soracak olursa ona: - Bir şeyi men etmeyi, kırmızı bir madeni elde etmeyi, dövüsmeyi, vurusmayı yani şer işlerini bunlardan başka bir şey düşünmediğini söylersin.

İzkâr adlı kitaba göre bu kevkeb, beşinci gök katından çıkar. Her burçta kırk gün kalır, yirmi ay içinde bütün gök katlarına uğrayarak geçer, her durak veya menzilde oniki gün kalır. Bu kevkebe atfedilen sıfatlar ise şecaat, kabalık, zahmet ve yorgunluk, hiddet, hainlik, alçaklık, başarı, yenmek ve güçtür.

Şayet biri bulunduğu bir şehrin durumunu sana soracak olursa ona: - Bu şehir savaş içindedir, orada açlık, sefalet, hırsızlık, hile, yalan, kin ve yağma vardır; bu şehrin başkanı da şası gözlü, kötü ahlaklı bir kimsedir, dersin...

↓

"Amma Hikâye!"

Öykü Denizinde Büyülü Fener

Kısa öykü, radyonun sesler evreninde

"Amma Hikâye!"
Hafta içi her gün
17:00 ve 01:00'de
Açık Radyo'da

Başlıyor...4 Ocak 2002'de...Yazdığınız öyküler "Amma Hikâye!"de...

"İlk Öyküsü"...Bekleniyor...

Bilgi: ammahikaye@yahoo.com

Açık Radyo: İstanbul- 94.9 MHz; İnternet canlı yayın- www.acikradyo.com.tr; Digiturk-Kanal 406

Örümceğin

Fatih Gürsu

Sonu

Kapıyı zorla açtım, her adımında daha da kötü oluyor, dayanma sınırimi çoktan aşan zonklamayla oturacak bir yer arıyordum. Ve ben o halde içeri düşmüş, koltuğa doğru yuvarlanırken, ikisini gördüğümü çok iyi anımsıyorum. Ve kesinlikle HİÇBİR ŞEY yapmadılar. Şunu da belirtmeliyim ki hiçbir şey yapmamaları türdeş değildi. Sevgili karım hiçbir şey yapmıyordu, geldiğimin bile farkında değil duvara ya da o lanet televizyona bakıyordu. Ama sevgili oğlum bana bakıyor ve hiçbir şey yapmıyor, beni izliyordu.

Garip şeyler oluyor. Ve ben hiç bir şey yapamadan sadece izliyorum. Kontrolümü tamamen yitirdim. Bu yüzden de sana geliyorum. Şayet başarabilirsem..

En başından başlamalıyım, nasıl başladığının ben de farkında değilim ya, yine de bir yerden başlamalıyım. Örümcek adamın hikayesini bilirsin. Özel bir örümcek özel bir adamı ısırır ve daha özel bir adam doğar. Benim bahsedeceğim bu daha özel adamın tek bir özelliği: hisleri. Ben de o hislere kavuştum, ve o acı verici rahatsızlığı tattım. En başı burası olmalı.

Neden ya da nasıl, bilemem, ama bir gün isten eve döndüğümde tam kapıdan içeri girecekken başım zonklamaya başladı, dayanılmayacak kadar yoğundu, ve de rahatsız edici. En belirgin özelliği bu, rahatsız edici. Kapıyı zorla açtım, her adımında daha da kötü oluyor, dayanma sınırimi çoktan aşan zonklamayla oturacak bir yer arıyordum. Ve ben o halde içeri düşmüş, koltuğa doğru yuvarlanırken, ikisini gördüğümü çok iyi anımsıyorum. Ve kesinlikle HİÇBİR ŞEY yapmadılar. Şunu da belirtmeliyim ki hiçbir şey yapmamaları türdeş değildi. Sevgili karım hiçbir şey yapmıyordu, geldiğimin bile farkında değil duvara ya da o lanet televizyona bakıyordu. Ama sevgili oğlum bana bakıyor ve hiçbir şey yapmıyor, beni izliyordu. Sürünerek bir koltuğa ulaştım ve bağırma ya da daha doğrusu inlemeye başladım. Ama sesim benden öteye gitmiyordu. Ve sonra birden geçti, koltuğa yığıldım.

Ve kendimde o gücü bulur bulmaz tüm gücümle bağırardım, "Ayteen." Gözümü açtığımda yanı başımdaydı, bana "Hoş geldin," dedi. "İki saattir ne yapıyorsun, ölmek üzeyim burada," dedim. O da bana baktı ve ağzından kelimeleri çıktığı anda karşıdakinin benim sevgili Ayten'im olmadığını anladım, o gitmişti. "Gayet iyi gözüküyorsun." Ona durumu anlatmaya çalıştım, dakikalarca kıvrandığımı, ve nasıl kılını bile kıpırdatmadan orada öylece oturabildiğini sorup durdum. Ama ondan daha önce hiç duymadığım cevaplar aldım, "Neyin var senin, bugün işte birine mi kızdın? Televizyon izliyordum, kapını gözetleyecek değilim ya?" Ne yapabiliirdim ki, ona değil vurmayı, bağırma ya da düşünmemiştim. Elim ayağım bağlanmıştı. Çaresiz derdimi anlatmak için çabalarırken içeri o girdi, elinde bir su tabancası vardı. "Noldu baba, niye bağırıp duruyorsun?" Daha önce hiç bakmadığı, bakamayacağı kadar soğuk bakıyordu bir şeye, bana. "Oğlum, sen beni gördün, sen televizyona bakmıyordun, niye yardım etmedin bana?" "Ben daha şimdi gördüm seni." "Hayır oğlum, hani kapıdan girmiştin?" Beni duymazlıktan geldi. Oğlum beni duymazlıktan geldi. Daha altı yaşında, okula bile gitmemiş sevgili oğlum söylediklerimi duymamış gibi yaptı ve annesinin eteğini çekip ona "mavi" arabasının nerede olduğunu sordu. O da nerede olduğunu söyledi.

Evet, her şey tam böyle başladı. Varlığını umursamayan iki kişi evde tamamen ben yokmuşum gibi davranmaya başladılar. Benimle tek kelime etmeden birbirleri ile konuşarak yanı başımda artık başka bir hayat yaşıyorlardı. Bazen söylediklerimi duyuyorlar, ama çoğu zaman alakasız cevaplar veriyorlardı. Ve tabi ilk gece Ayten oğlum İhsan'ın yanında yattı. Bir cuma gecesi. İlk günün

şokuyla bunun bir oyun bile olabileceğini düşündüm, onlara sulanmaya çalıştım. Olmadı.

Sabah yıllardan sonra ilk kez kahvaltısız işe gittim. İkisi de uyuyorlardı. Neden yaptığımı bilmeden gidip ikisinin de kollarına dokunduğumu hatırlıyorum. İşte ise her şey aynıydı. Her zamanki gibi, herkes aynıydı, olması gerektiği gibi. Ve derdimi anlatabileceğim kimsem yoktu. Akşam eve geldiğimde kapıyı umutla açtım, eski ile karşılaşma umudu ile. Ama eskisinden de soğuk baktılar bana. Ve sadece baktılar. Bir çocuk gibi onlardan uzaklaştım, odamda ağlamaya başladım, debelendim. Ve utanıyorum bunu yazarken ama, beni duymaları için daha da sesli ağlamaya çalıştım. Benden ve televizyondan başka hiç ses yoktu. Yalnızlığa alışkın değilimdir, bilirsin, gidip onları izlemeye karar verdim, belki de onların konuşmalarına aradan bir yerden karışabilirim umuduyla. Yan yana oturmuşlar bir magazin programı izliyorlardı. Boş koltuğa oturmamla o ağır yeniden başladı. Ama kalkmadım, nereye gidecektim ki? Neredeyse yarım saat televizyona baktılar, benimle hiç ilgilenmeden. Sonra İhsan konuştu, "Aa, adam yalan söyledi, az önce diğer kanalda iskender sevmediğini söylemişti, yalancı orospu çocuğu." Ağzım açık kaldı, ben bu yaşında küfür etmezken oğlum, ah oğlum. Ve ağır git gide arttı. Kafamı iki elimle tuttum, galiba gözümünden yaşlar akıyordu. Gözlerimi açınca İhsan'ın o artık alışmakta olduğum buzdan bakışlarıyla karşılaştım, sanki benimle konuşacakmış gibi bakıyordu. Ve konuştu da, "Gidip uyusana sen." Artık oynamak istemiyordum, sinirle ayağa kalktım, İhsan'ı tutup bir yere fırlatacaktım ki, ağrının şiddeti artınca halının üstüne kapaklandım. Yerde dönüp duruyordum ki, karımın sesini duydum, "Boşver, biz gidelim," dedi ve gittiler.

Sabaha kadar bir iki saat uyuyabildim, ağır dayamayacağım kadar şiddetli ve sürekliydi artık. Sabah aceleyle çıktım evden ve doğru doktoruma gittim. Bütün tahlil ve kontrollerden sonra hiçbir şeyimin olmadığına karar verdi. Belki biraz sinüzit. Hepsi buymuş. Vitamin almama bile gerek olmayacak kadar da sağlıklı olduğumu ekledi. Ne yapabiliirdim? Kimsem olmadığından konuyu ona açmaya karar verdim, "Doktor bey, bir sorunum daha var." Garip garip baktı o da bana, "Evet, nedir?" Kimsenin -özellikle dışarıda sırada bekleyen o şık adamın duymaması için biraz daha sokuldum doktora, kapının hemen yanındaydık. "Ailem, onlara bir şeyler oldu." "Evet, ne oldu?" "Ben yokmuşum gibi hareket etmeye başladılar, benimle konuşmuyorlar, hatta eşim artık oğlumla yatıyor." "Bu benim ilgi alanım değil beyefendi. Ama size tavsiyem bir ara biraz dinlenin, vitamin kullanın. Ve de eve biraz çiçek ve oyuncaklarla filan gidin. Hepsi düzelecektir."

Doktorun söylediklerini yapmadım, hiçbir şey de düzelmedi.

Ayten daha da değişti. Yanında olmadığım zamanlarda tamamen hareketsiz kaldığından aslında oldum olası şüpheleniyordum ya, bunun da aslında gerçeğin ta kendisi olduğunu anlamış bulunuyorum. İhsan sürekli televizyon izliyor, kanalları kendi değiştiriyor, kendi kendine konuşuyordu. Yanlarına geldiğimde ikisi de o malum bakışlarıyla beni süzüyorlar, sonra televizyona bakmaya devam ediyorlardı. Ayten yalnızca arada bir ayağa kalkıyor, uydurmaca bir iş buluyordu kendisine, gidip bir yerin örtüsünü düzeltmek gibi. Sonra yine yerine oturuyor, televizyona bakıyordu. Ve bir akşam odadan çıktım, ama sonra sessizce gelip içeriye baktım, İhsan arabasıyla oynuyor, Ayten oturuyordu. Ve gözünü bile kırpmıyordu. Tamamen hareketsizdi, bir ölü gibi. Uzun uzun izledim ve bir kez bile kırpmadı gözünü. Sonra İhsan'ın bana baktığını görünce koşarak uzaklaştım, artık yalnızca benim olan yatak odasına girip kapıyı kapattım. Ondan korkuyordum, çünkü tehlikenin kaynağı, bana acı çektiren oydu. Şu bahsettiğim ağrılar ona yaklaştıkça artıyordu. O tehlikeliydi. Ve bu hisler kesinlikle beni ondan koruyor, örümcek adamda olduğu gibi beni haberdar ediyorlardı. Sorun şuydu, ben onların ağırlığını kaldıracak örümcek adam gücüne sahip değildim. Ve o acıyla hemen yere yığılıyor, o tehlike habercisi hislerim benim hem yararına hem de zararına çalışıyorlardı. Ve hep çalışıyorlardı.

Bir akşam kapımız çaldı. Ve ben zili duyunca yerimde zıpladım, ne kadar olmuştı bu sesi duymayalı? Pek gelen gidenimiz yoktu ya, bir tek alt komşular, onlar da sürekli kendilerini dinleyip karşılarında susacak birilerini arıyorlardı ve bizi bulmuşlardı. Eski bizi. Kapı çaldığında mutfakta kendime bir şeyler hazırlıyordum. Onları artık hiç yemek yerken görmüyor, hatta mutfakta yediklerine dair bir ize de rastlamıyordum. Yemek de yemiyorlardı. Ve ben bu yaşımdan sonra evde kendime atıştırma bir şeyler hazırlamayı öğrendim. İşte kapı çaldığında ocakta soğanların kızarmalarını bekliyordum, hemen altını kısıp kapıya koştum, onlar yine artık hep olduğu gibi televizyonun karşısında, bir şey duymamışlardı. İçeride olanlar sanki gizlemem gereken en mahrem sırrımmış gibi korkuya kapıldım, acaba açmamalı, gitmelerini mi beklemeliyim derken birden açverdim. Gülen yüzleriyle karşılaştım. "Oo, ne güzel kokular geliyor böyle evinizden Hasan bey, misafir kabul eder misiniz?" Niye açmıştım ki kapıyı? Bıyıklı ve durmadan gülen şişko bir adam, yanında yine göğüslerini açıp bize gelen azgın karısı. Ah güzel Aytenciğim, ne güzel dalgamızı geçerdik seninle onlar gittikten sonra. "Sormayın, Ayten bir haftadır rahatsız, iyice

dinlenmesi gerekiyormuş, kusura bakmayın," dedim. Gülmeleri kesilmedi, "Geçmiş olsun, geçmiş olsun. Bir şifa dileseydik kendisine." O sırada İhsan çıkageldi, sanki yardımına gelmiş gibiydi. Ona hatırını sordular, "Hemen gidin buradan," dedi. Buz gibiydi ve biraz büyümüş gözükte gözüme ilk kez. Zaten onlar da gitme pozisyonlarını aldıklarından ona aldırmadılar, benimle vedalaşıp gittiler. İhsan da yeniden televizyonun karşısına geçti.

Sonrası mı? Bilmiyorum, buradayım işte. Sen son çaremsin. Beni ve onlara ne olduğunu bir tek sen anlayabilirsin. O zaman niye bunu yazdığımı soracaksın. Haklısın. Yazıyorum, çünkü sana ulaşmadan onlara yakanmaktan korkuyorum. Evet, sonunda beni öldürmeye karar verdiler. Dün akşam, yine her şey aynı şekilde devam etmiş ve ben artık hep yaptığım gibi erkenden yatağıma yatmış, sanırım bunu da yazmalıyım, sessizce mastürbasyon yapıyordum. Bana hak vereceğini umarım. Sessizce yapmamın nedeni olan korkum birden karşıma çıktı: İhsan. Son günlerde özellikle nefretle bakıyordu bana. Ve ondan kaçmak zorunda kalıyordum. Yolda görüp görebileceğin en belalı serserilerin havası vardı o bakışlarında. Tam ben işimi bitirmek üzereydim ki elinde koca bir bıçakla içeri girdi. Boyu uzamış gibiydi birkaç gündür. Girmesiyle de başıma o ağrının saplanması bir oldu. Yataktan aşağı düştüm. Bıçağı bana doğru sallıyordu. Ama gücü yetmiyordu ve bıçak da fazla keskin değildi. Bu yüzden ufak yaralar açılar. Kötü olan benim halimdi, sürüne sürüne odadan çıkıp kapıya ağırlığımı verdim. Açamadı. Ağrım git gide artıyordu, ama bir şeyler yapmalıyım. Cüzdanim paltomun cebindeydi Allahtan, hemen onu kapıp evden dışarı çıktım. Aslında rahatlamam gerekirdi, ikisinden de uzaklaşmıştım, istediğim yere gidebilirdim. Onlar adına korkmama gerek yoktu, yemek bile yemiyorlardı. Ayrıca İhsan'ı gören onun her şeye kadir olduğunu düşünürdü. Annesine, şayet annesi hala yaşıyorsa rahatlıkla bakabilirdi. Evdeki sorun, düzeni bozan bendim. Gittiğimde de ben varken olduğu gibi yaşamaya devam etmeleri gerekirdi. Ama öyle olmadı.

Evden dışarı çıkmamla ağrım da azaldı, attığım her adımda biraz daha azaldı. Gidecek hiçbir yerim yoktu. Sabaha kadar bir kahvede çay içip durdum. Biraz birikmiş param hep vardır, sabah kendime giyecek bir şeyler alıp işe doğru yola koyuldum. Tam bizim binanın önüne geldiğimde onu orada beni beklerken buldum. Ve o ağrı en dayanılmaz haliyle geri geldi. Ve İhsan bana doğru koşmaya başladı, elinde başka bir bıçak vardı. Biraz daha uzamış gözüküyordu. Yirmi metre vardı aramızda, ve ben yere yığılmak üzereydim. Tam yanımda müşterisini indiren taksiyi atlardım ve oradan uzaklaştım. İşe bir daha

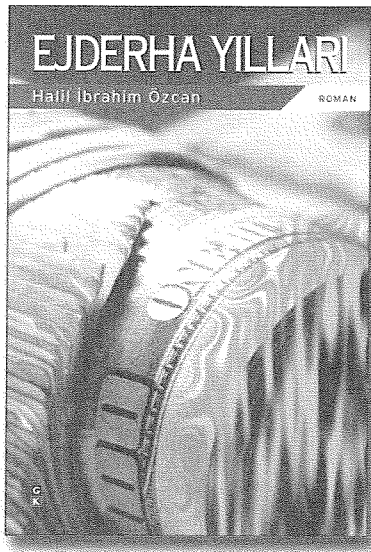
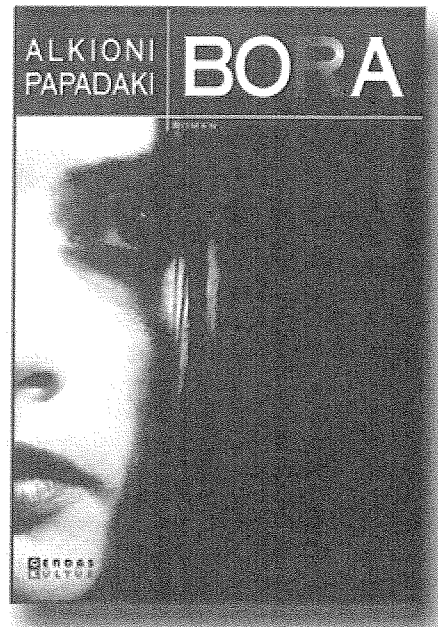
gidemedim. O an aklıma sen geldin, sana gelmeliydim. Ama terminale geldiğim anda onu yine orada gördüm. Bu Haremde, Haydarpaşada, ve birkaç yerde daha tekrarlandı, ve hep son anda kaçabildim. Ve artık öyle bir hal aldı ki bu ağrılar, alışmak denilebilirse buna, artık alışmak üzereyim. Bitmiyorlar. Sanki tehlike her yerde, kaçamıyorum. Ölüm gibi, her tarafımı sarmış durumda. Her adımda beynimin yerinde zıpladığını hissediyorum, birkaç ilaç da denedim, ama bir işe yaramadı. Ağrıların git gide artmasına da kendimce bir açıklama buldum. Vaktim tükeniyor. Ve tükenmeden bir şeyler yapmak zorundayım. Yoksa sonunda artık bir dev olmuş İhsan karşıma çıktığında bana sonumun nasıl bir şey olduğunu dilediği gibi tattırarak. Oğlum İhsan bana bunu yapacak, eminim. Birazdan bu internet kafe kapanacak. Sürekli arkama ve etrafa bakıp durduğumdan saatlerdir bunu yazmakla uğraşıyorum. Bu maille sana söylemek istediğim şu Sinan: Otostopla gelmeye karar verdim. Bu durumda bana bir cevap yazsan da okuyamayabilirim. Ama sana geliyorum, şimdilik kabul etsen de, etmesen de. Bu beladan seni uzak tutma gibi yüce bir amacım da yok, hiçbir zaman o kadar iyi biri olamadım. Sen de biliyorsun. Ama başıma gelen bu şey her neyse bunun senle ve senin o garip ilaçlarınla, kitaplarınla bir alakası olabileceğini düşünüyorum. Ya da Ayten'e olan eski bağınla. Eğer otostop yapacağım arabaların içinden İhsan çıkmazsa yarın orada olabilirim. Senden ricam, yolda saldırıya uğramış bir otostopçudan bahsederler, ve onun hayatta olduğunu da eklerlerse yanıma, yardımına gelmen. Böyle bir şey olmazsa da zaten ben senin yanına geleceğim. Git gide artan şu lanet ağrının bu şehirden uzaklaştıkça biraz daha azalacağını umuyorum. Ama yine de o ağrı kesen şuruplarından da getirirsen sevinirim. En kısa zamanda görüşebilmek umuduyla. Eski dostun, Hasan.

↓

Gendaş Kültür'den BEŞ YENİ KİTAP

ÇOK KEYİFLİ VE RAHAT
OKUNABİLECEK BİR
KİTAP OLAN BORA,
BÜTÜNLEŞMİŞ İÇERİĞİ,
RUHU BESLEYEN,
DÜŞÜNCELERİ
BİLEYEN, İNSANLARIN
YAŞADIĞI HAYATTA
TEMEL FARKLILIKLARI
GÖSTEREN, DUYGUSAL
BİR ROMAN...

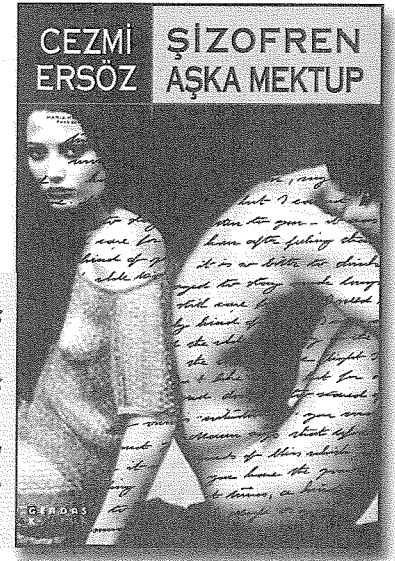
ROMAN / 200 SYF. /
4.800.000 TL

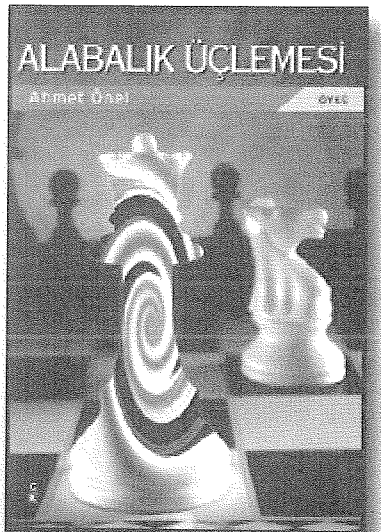
ATEŞİN ÇOCUKLARININ
TÜRKİYE, SURIYE VE LÜBNAN
DAĞLARINDAKİ MACERALARINDAN
KIRILGAN KESİTLERİ VE
ORTADOĞULU İNSANLARIN KIZGIN
RUH HALLERİNİ İÇEREN
ANLA SINIRLANDIRILMAMIŞ
BİR ROMAN...

PARÇALANMIŞ
BİR AŞK...
PARÇALANMIŞ
KALPLER...
CEZMİ ERSÖZ'DEN
ÇARPICI BİR
AŞK HİKÂYESİ...

ROMAN / 168 SYF. /
3.750.000 TL

MEKTUPLAR / 158 SYF. /
4.000.000 TL

ÖYKÜ / 168 SYF. /
3.750.000 TL

"...KİTABINA BAKIYORSUN.
ONUN DA SENİ İZLEMekte
OLDUĞUNU HİSSEDİYORSUN
BİRDEN. BİR KEZ DAHA, BİR KEZ
DAHA SENİN ONU ASIL ADIYLA
BULUŞTURMANI BEKLİYOR..."

20. YÜZYILIN EN ÖNEMLİ
VE EN GÜÇLÜ KADININI
MAHVEDEN OKYANUS ÖTESİ
AŞKIN MEKTUPLARI!

MEKTUPLAR / 662 SYF. /
12.000.000 TL

Kapınızın eşiğinin ne olduğuna da siz karar vermelisiniz. Depremde bu eşik kurtulacağınız ilk sınır çizgisini temsil eder. Ya kimyasal bir savaşta? Kapınızın eşiği, evin başladığı yer mi bittiği yer mi? Kilit açık mı kapalı mı?

Eşik, içten dışa açılan bir yön belirliyor mu? Dıştan içe taşıyan bir eşik de denilebilir pekala. Ama neden herhangi bir açılma fiili öncelikle içten dışaymış gibi düşünülür. Bir arkadaşın bilgisayarındaki ekran koruyucusu aklıma geliyor: Koşmaya başlamak üzere olan ve trafik levhalarındakine benzeyen siyah bir silüet şeklinde bir insan figürünü kırmızı bir fon üzerinde hayal edin. Büyük harflerle "evlerinizi terk edin" yazılmış. İç mekanların baskısından kaçıp dışarıya açılmayı, özgürlüğe uzanmayı ima ediyor olabilir. Bu özgürlük için ilk adım eşikten geçip dışarı çıkmak. Geceleri gezmeyi, dansetmeyi seven bir arkadaşın bilgisayarında gördüğümünden ve bu garip çağda insanların çoğu gündüzleri hanede olmadığından, cümleyi güneş çekildikten sonra evde oturmayın diye okuyorum. Tezini bitirmeye çalışan ve çıldırtıcı sıcaklığın baskısı altında sürekli evde oturan birisi için, bahsedilen kelimeler zaten yorgun düşen bir zihne iyice dokunmaya başlıyor. Bir tür slogana dönüşebilecek bu ifade, sadece özgürlüğü mü ima ediyor? Adeta bir şey yapmalı der gibi, o yapılacak şeyin evde yapılamayacağını söylüyor belki.

Yapılacak şey ne? Ataletin karşısına konulan bir tür eylemlilik daha doğrusu hareketlilik halinden bahsedildiği kesin. Eylem, hareket, ne için, kim için, kiminle, kime karşı? Her şeyden önemlisi, vurgu mekan üzerine olduğu için, Nerede? Nereye doğru evlerimizi terk edelim. Bu üç kelimelik cümlenin cazibesi burada aslında, verdiği mesaj çok güçlü, ne ima ettiği size kalmış. Kesin olan dışarı çıkmanın gerekliliği. Evlerinizi terk edin.

İçerisi, dışarı. Evin kapısı gerçekten nereye açılıyor, o eşikten nereye geçiliyor? Sadece evin eşiği için değil, aynı soru bütün kapılar ve eşikler için geçerli. Bir kapıyı açmak ve kapamak ne demek? Ya da bir kilidi açmak.

Kafamda kilitli ve kilitli değil ifadelerinin anlamı çok açık. Ama kilit açık ve kilit kapalı ifadeleri, kağıt üzerine çizilmiş bir küpü sürekli farklı açılardan görmek gibi bir algı karmaşası oluşturuyor zihnimde. Bir karenin köşelerini, onun tam ortasından çizdiğiniz başka bir karenin köşeleriyle birleştirerek oluşturduğunuz bir küpe hangi açıdan baktığınızı tam anlayamamak gibi. İki yanlısamanın da bende yarattığı his aynı.

Kafamdaki bu kilit karmaşasının, iç, dış ve bunların arasında durduğunu sandığımız eşik bölgesinin karmaşıklığıyla ilgili olduğunu düşünüyorum. Eşikten hem içe hem dışa doğru adım atılması, iç ve dış arasına sınır koymanın imkansızlığı aklıma kurcalıyor. Nesnenin içini dışarisinden dikkatlice ayıran sınırlarının olması gerektiğine dair sürdürülen yaygın talep ise, anlama dair her türlü felsefi söylemi düzenliyor. İç ve dış insan beynindeki şartlanma kategorileri olabilir mi?

Evinizden çıkıp bir sahile gittiğinizi oradan da bir sandalla alabildiğince uzak bir noktaya açıldığınızı düşünün. Denizin enginliğinin ortasında durmak dışarıda bulunmanın yoğunluk içinde hissedildiği bir an olabilir. İçeride olmak bir kısıtlanmayı simgeleyecekse, sahilde durmak da açık denizde bulunmaya göre bir içerideligi, bir kısıtlanmayı simgeleyebilir. Dışarıda veya açık denizde bulunmak özgürlüğü simgeliyor mu? Sahildeyken denize açılmayı düşleyen birisi için evet, o

içeriden dışarıya geçecektir. Sahil evde bulunan kişi için dışarı, açık denizde bulunan bir kişi için içerisi olabilir. Suyun başladığı yer, bu türden bir dışarılık için eşiği temsil eder. Şimdi de fırtınadan dolayı sahile dönemeyen sandaldaki bir kişiyi düşünün. Dışarısının özgürlüğü bir kabusla dönüşür. Özgürlüğü artık sahil temsil etmeye başlamıştır. Bu kabus halini yaşarken, eşiği ifade etmek için artık suyun başladığı yer tanımı kullanılamaz, buradaki eşik için suyun bittiği yer veya sahil'i selamet demek gerekir.

Aynı şey büyük bir orman için de geçerlidir. Sık ağaçlı bir ormanın ortasında durmak dışarıda bulunmanın yoğun biçimde hissedildiği bir andır. Ormanda kaybolmadıysanız ve korkmaya başlamadıysanız, eşik sizin için hala ağaçların başladığı yerdir. Özgürlüğün tadını çıkarabilirsiniz. Açık denizdeki gibi, aynı yoğunluk ve sessizlikle. Suyun ve ağaçların yoğunluğuyla. Büyük bir ormanda geceleyin kaybolduysanız ve geri dönemiyorsanız, eşik ansızın ağaçların bittiği bir yere dönüşür sizin için. Ormanda, yani dışarıda kilitli kalmışsınızdır. Denizde kilitli kalabileceğiniz gibi. Dış korkunç bir içe dönüşür. İç de ferahlatıcı bir dışa. Eşik ise olduğu yerde durmaktadır.

Kapınızın eşiğinin ne olduğuna da siz karar vermelisiniz. Depremde bu eşik kurtulacağınız ilk sınır çizgisini temsil eder. Ya kimyasal bir savaşta? Kapınızın eşiği, evin başladığı yer mi bittiği yer mi? Kilit açık mı kapalı mı?

Bu karmaşada evin, bir mahremiyet eşiği olduğu da söylenebilir. Gövdelerimiz de mahremiyetin ikinci eşiği sayılabilir. Kıyafetlerimiz de belirli insanlara açığımız

gövdelerimizin eşiğinde dururlar. Gövdelerimizi ulaşılmaz bir içe dönüştürürler. Bir dönemin nudistleri romantiklerin özgürlük arayışından etkilenecek bu için sınırlayıcılığından kurtulmak istemiyorlar mıydı? Belki de çıplaklığın bir iktidar biçimine dönüşeceğini bilmiyorlardı. Gövdenin mahremiyetini yok ederek, bir iç olarak gövdeyi çıplaklaştırıp dışa dönüştürerek ve bu dışı da tabiatın dışarıdalığıyla bütünleştirerek insan doğa kopukluğunu aşabileceklerini düşünüyorlardı. Cinsel mahremiyetin önünde duran eşik silikleştikçe iç dışa açıldıkça daha da özgürleştiğimiz doğru mu? Bazı kapıları açmak istediğimizden emin miyiz?

G. Bachelard "ne kadar çok kapı tereddüt kapısıdır" der ve Jean Pellerin'den şu mısrayı alır:

"Kapı kokumu alıyor, tereddüt ediyor." Nesnellige önem atfeden bir okuyucunun bu mısradaki bir akıl oyununun bulunduğunu düşüneneğini belirtir. Bu ifadenin kaynağının uzak bir mitolojide bulunduğunu düşündüğümüzde ise onu daha kolay bir biçimde kabul edebileceğimizi ekler ve şunu sorar: "neden şairin bu mısrasını kendiliğinden, içten gelen anlık bir mitolojinin küçük bir unsuru olarak düşünmeyelim, neden kapıda mücessem küçük bir eşik tanrısının bulunduğunu sezmeyelim?" Eşik gerçekten sınır bölgelerindeki mütereddit gezginlere müdahale eden küçük bir aşkın varlık olabilir mi?

Düzen	Görünüm	Ekle	Bijim
Geri Al		Ctrl+Z	
Temizle		Delete	
Nefes Al		Alt+Ctrl+H	
Tümünü Seç		Ctrl+A	
Kopyala		Ctrl+C	
Yapıştır		Alt+Ctrl+H	
Özle		Ctrl+D	
Yol Değiştir		Ctrl+Y	
Yapıştır		Alt+Ctrl+H	
Keşfet		Ctrl+K	
Direnç		Ctrl+D	
Özgür Ol		Ctrl+O	
Yapıştır...		Alt+Ctrl+H	
Unutma...		Ctrl+U	

The British Council Sunar:
"A fair place" : Patlayan Sanat!
 İnternet ortamında, sanat sergisi
www.afairplace.org

Küratör: Claire Lyse Bucci

Katılan Sanatçılar:

Mongrel, Matthew Fuller, Nick Crowe, Stanza, Nina Pope & Karen Guthrie, The London Turing project, Jon Thomson & Alison Craighead, Irrational Project, Richard Wright

dulcinea Sanat Yapım

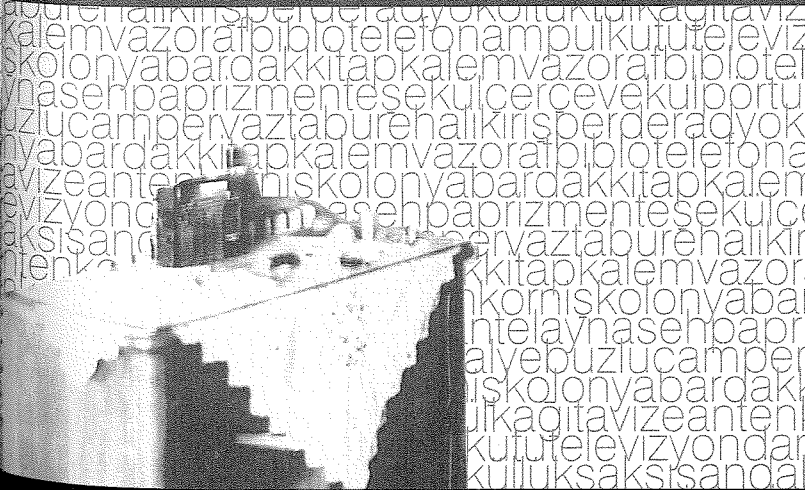
bulaniksular

İçeride Olamamak

Fotograflar: Refika Birgül
Metin: Murat Gülsoy

İçeride **SKİSİO** kaldım

k
A
R
a
b
S
E
e
f
ü
z
d
c
h
w
d
g
p

Çünkü...
Dışarıya çıkamıyorum.
Dünya kitabının harfleri yağıyor.

Giriş Cümlesi

Yekta Kopan

yekta@superonline.com

Gençlik yıllarımda bununla da yetinmemiş ve bir gün televizyona çıktığımda adımın altında ne yazacağını görmeye başlamıştım: "Şair-Yazar". Bu görüntüler rüyalarım girerdi. Kimi geceler "Şair-Romancı" olurdu, kimi geceler "Şair-Yayınevi yöneticisi".

(Bazı gecelerde ise televizyonda konuşurken, adımın altındaki "Veteriner" yazısını görüp, ter içinde uyanırdım.)

"Bu işi sadece para için yapıyorum."

Adam arabasına binmeye hazırlanırken, hâlâ kendisine laf yetiştirmekte olan arkadaşına, konuştukları konuda başka bir şey söylemeye gerek olmadığını hissettirmek isteyen bir ses tonuyla bunları söylüyor. Tam o anda yanlarından geçiyorum. Özellikle kulak kabartmama gerek kalmadan beynimin bir kenarında açılan bilgi dosyasının sayfaları arasına giriveriyor bu söz. Aslında hiçbir sözü duyacak, hiçbir hareketi algılayacak halde değilim. Çünkü bir an önce bakkala ulaşmam gerekiyor. Sigaramın bittiğini fark ettiğimde ofisten beş dakikalığına kurtulacak olmanın sevinciyle doldum. Böyle durumlarda getir götür işlerine bakan çocuğu asla kullanmam. Hatta bütün gün dışarı çıkmamı sağlayacak işleri didikler dururum. Monte Cristo Kontu başardı, ben neden başaramayayım? Gerçi benim özgürlüğe kaçışlarım beş dakikayla sınırlı ama olsun, şimdilik yetinebilirim. Bu keyifli dakikaların ardından masamın başına geçecek, -bir öykü yazmak istediğim halde- bilgisayar yazılımları arasına gömüleceğim. Birden aklıma kedimin mamasının bittiği geliyor. Beyefendi süte doğranmış ekmeğe yüz vermez, akşam eve elim boş gidersem aramızda kavga çıkabilir. Ne yazık ki bakkalda mama var. Yoksa ofistekilere gecikeceğimi söyler, mama almak için iki sokak arkadaki süpermarkete giderdim ve fazladan on beş dakika kazanırdım. Acaba mama alma işini öğleden sonraya mı bıraksam? Anlayacağınız, az önce yanından geçtiğim adamın sözü üstüne düşüncecek halim yok. Pazartesi gününe böyle başlamayı kim ister? Tek bir cümle için açılan dosyayı, anında beynimin çöp tenekesine göndermeliyim. Ama zihin sizin ne halde olduğunuza bakmaz. İlgisini çeken bir dış uyarıcı olduğunda, hemen gerekli süreç işlemeye başlar. (Bununla ilgili deneyler yaparak, ne demek istediğimi daha rahatlıkla anlayabilirsiniz.) Böyle durumların en tatsız olan kısmı ise, gelen sınırlı bilgiyle yetinmek zorunda kalmaktır. Beyin, bu konuşmanın öncesini ve sonrasını da depoya almak ister ama bu olanaksızdır. Acaba nasıl bir soru üstüne bu söz söylendi, karşı tarafın tepkisi ne oldu, bu dostça bir konuşma mıydı ve benzeri sorular, dosyanın önemine göre bir süre beyninizi oylar. (Beynin diğer yarısı vücudunuzun sigara isteği konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Ayrıca sosyal yaşam size, bu soruları konunun başrolündeki kişilere yöneltme hakkı vermemektedir.) Beynin hangi yarısının isteklerini gerçekleştireceğinizi, ilgi çekici dış uyarıcının gücü belirleyecektir. Bütün bu düşüncelerim sizi yanıltmasın, bilim insanı değilim. Yanlış anlamaları noktalayabilmek için önce kendimden söz etmeliyim.

Adım Melih Erginol. Yirmi yedi yaşındayım. Bir bilgisayar şirketinde çalışıyorum. (Böyle söylemem garip çünkü şirketin ortaklarından biriyim ama uzun süredir kendimi sıradan bir çalışan olarak görüyorum.) Bu işi yapmaya başladığım ilk yıllarda, çok şanslı olduğumu düşünüyordum. Çünkü kendi işimin sahibi olduğum için zamanımı dilediğimce kullanabilecektim. Kendimle başa çıkabilmek için, yazının sihirli bir lunaparka benzeyen çekici dünyasıyla her an iç içe olmalıydım. Hep yazar olmayı istemiş bir insan bütün harflerin döndüğü bir atlıkarıncadan başka ne düşler? Ne yazık ki, geçen yıllar bana, bu iki ayrı dünyanın içinde olmanın daha çok çarpışan arabalara binmeye benzediğini öğretti. Siz sakın sakın dolaşmak istesenez de birileri gelip kahkahalar atarak size çarpıyordu. Çok

yalnızlığınoyuncakları

sarsıldım, çok sinirlendim ama inanın ben kimseye çarpmadım. Sonunda kişiliğimi ikiye bölmeye karar verdim: Bilgisayarçı Melih Erginöl ve yazar adayı Melih Erginöl. (Böyle bir durumun algılarımda, duygularımda ve özellikle sosyal ilişkilerimde kırılmalar yaratacağını ve bunun da çok bildik bir hastalığın tanımı olduğunu düşünecek olanlara, psikolojik destek aldığımı ve "normal" bulunduğumu söylemek isterim.) İşte şu anda bu iki kişiliğim beraberce bakkala gidiyorlar ve her ikisinin de yetiştirmesi gereken işleri var: Rüya Reklam Ajansı için bir muhasebe yazılımı ve sürekli yazmakta olduğum dergi için bir öykü.

Bilgisayar mühendisliğinde okumamın nedenlerini açıklamak isterim ama önce şu şirket olayından söz edelim. Henüz üçüncü sınıf öğrencisiyken arkadaşlarımla kurduğumuz bir şirketle iş hayatına girmiştik. Akademisyen olmak istiyordum ama genç yaşta iyi para kazanmaya başlamam, yüksek lisans yapmama bile engel olmuştu. Üniversiteyi bitirir bitirmez, biraz da ailemin baskısıyla, askere gittim. Sekiz ay süren askerliğim, sorunsuz geçti. Bilgisayar operatörü olarak, eğitime çıkmadan, karargahta yapılan bir askerlik ne kadar sorun çıkarabilirdi ki? Gerçi bu erkekler tiyatrosunda yaşanan kimi olaylardan –bütün bu olayları anlatabilirim ama konuyu saptırmamak için sadece akıl almaz şeyler olduklarını söyleyip geçiyorum- oldukça etkilenmiş ama hepsinin ileride yazacağım öyküler için malzeme olacağını düşünmüştüm. (Gerçekten de bir çoğunu öykülerimde kullandım.) Askerlikten döner dönmez, ortak olduğum şirkete dört elle sarıldım. Bu durumun beni mutlu etmeyeceğini biliyordum ama o günlerde kırk yaşına kadar çalışıp, sonraki hayatımı bir çiftlik evinde yazarak geçirecek parayı kazanmak gibi bir fikrim vardı. Yokluğumda işlerimiz oldukça büyümüş, şirket ufak işleri bir kenara bırakıp, büyük ihalelere girmeye başlamıştı. Ama bir süre sonra, işteki tekdüzelik ve özellikle büyük ölçekli olmanın gerektirdiği ayak oyunlarından midem bulanır oldu. Diğer iki ortak –şu andaki konumlarını düşünerek adlarını vermekten kaçınmam gerekiyor- üniversite yıllarındaki heyecanlarını, umutlarını, hayallerini bir kenara bırakmış serbest piyasa ekonomisinin saldırgan savaşçıları olmuşlardı. Onlardan benim gibi olmalarını bekleyemezdim. Kurtlar sofrasında bir kuzu –hem de köyün ozanı olmak isteyen bir kuzu- ne kadar ayakta kalabilirdi? Haklıydılar ama ben bilgisayar dilinin değil, başka bir dilin insanıydım. Bir gün bu sıkıntılarımı ortaklardan birine –lise yıllarından beri arkadaşım- açtığımda, "Banka hesabın o sevmediğini söylediğin yöntemimiz sayesinde kabarıyor," yanıtını almıştım. Pencereden dışarı bakıyordum ve bir gencin mutlu mutlu koştuğunu görmüştüm. Ortağım kendi kendime "Mefisto" diye mırıldandığımı duymamıştı.

Mefisto kelimesi, geçmişimdiki başka bir dosyanın kapağını açtı. Bu kelimeyle ilk olarak Istvan Szabo'nun, Klaus Maria Brandauer'un olağanüstü oyunuyla devleşen filmi aracılığıyla

tanışmıştım. Filmin Klaus Mann'dan bir uyarılama olduğunu öğrenince romanın kendisine ulaşmaya çalışmış, sonuçsuz aramalarını sırasında da bu kez Thomas Mann'ı keşfetmişim. Mann'ın ölümsüz eseri Venedik'te Ölüm'e tutkuyla bağlanmamın bir nedeni de kitabın çevirmeninin Behçet Necatigil olmasıydı. Derken bu özel romanın Luchino Visconti tarafından yapılan sinema uyarılmasını izleme şansına erişmişim. İşte Mahler'le tanışmam da böyle olmuştu. Bir diğer yanda da Goethe ve acılar içinde kıvranan kahramanı Werther'in dünyasına merhaba diyordum. Koşmaya başlamıştım anlayacağınız.

Yolun karşısındaki çocuk parkında bir dede, torununun salıncağa binmesine yardım ediyor. Belki de dedesi değil babasıdır. Ama ben karşımdaki tabloda, bir dedeyle torunu arasındaki sevgi bağına görüyorum. "Bizim evden çocuk parkı kaç adımdır dede?" Belki de yarına yetişmesi gereken öyküye böyle bir cümleyle başlayabilirim. Eminim şimdi yanlarına gidip konuşabilsem, ikisi de bana bir sürü öykü anlatırlar. Çocuklar ve yaşlılar, kapağı her an için açık duran birer öykü hazinesi sandığı gibidir. Böyle düşünmemin nedenini uzun süre sonra bulabildim. Çünkü ikisi de eğitim sisteminden uzaktadırlar. Çocuğun zaten hiç haberi yoktur, içindeki yaratıcı ölmemiş, hayalleri düzen labirentine girmemiştir. Yaşlılar da belli bir zamandan sonra çocuklaşmış, kendilerine çizilen çerçeveden çıkmışlardır. Tam bunları düşünürken benim tablomun da çerçevesi kırılıyor, öykü başlamadan bitiyor. Çünkü çocuk daha hızlı sallamasını isteyince, yaşlı adam kızıyor.

Babam da torununu böyle parka götürmek, onunla oynamak ister miydi acaba? İsterdi herhalde. Ömer Erginöl, Orman İşletmeleri Genel Müdürlüğünde kısım şefiydi. Kötü bir alışkanlığı yoktu –evde balık kızartıldığı zaman iki duble rakı içmek kötü bir alışkanlık değildi tabii ki-, annemle severek evlenmişti, yuvasına bağlıydı. En büyük tutkusu politikaydı. Yıllardır değiştirmedığı gazetesini en küçük ilanına kadar okurdu. Solcu olduğunu söylemekten hiç çekinmezdi. Anarşiye karşıydı. Ona göre, bütün bunlar, iki üç tane kendini bilmez haytanın başının altından çıkıyordu. Annem Şükran Hanım ise evliliklerinden üç yıl sonra işten ayrılmıştı. Ama işten ayrılma nedeni ne evlilik, ne de ağabeyim Salih'e hamile kalmasıydı. Hamileliğinin üçüncü ayında yaşadığı bir olay onu sadece çalışma hayatından değil, dünya işlerinden de soğutmuş. Ankara'da Posta Caddesinin köşesindeki ofisi bir sabah askerler tarafından basılmış. İhtilal olduğunda posta idaresinin basılması, işi bırakma nedeni olarak görülmeyebilir. Ama hamile bir kadının, hem de üstüne silah namlusu çevrildiği bir sırada, pencereden bir askerın ölümüne tanık olmasının büyük bir bunalıma neden olması şaşırtıcı değildir. (İşin garibi, ben yıllar sonra, annemin ölümüne tanık olduğu askerın adı verilen Şehit Tegmen Kalmaz İlkokulundan mezun oldum.) Bu olaydan sonra

annem kendini dine vermiş. Askeri hükümetin işbaşı yapması ile evde balık kızartıldığı zamanların dışında da rakı şişesine sarılan babamla neredeyse her gün ters düşüyorlarmış. Ama ben evin bu kavgalı döneminde değil, fırtına sonrası sessizlikte dünyaya gelmişim. Ağabeyim, evdekilerin karşı çıkmalarına aldırmamış ve ilkokul öğretmeninin istekleri doğrultusunda askeri okula yatılı öğrenci olarak girmiş. İşte Erginöl ailesinin ilk çocuklarından on üç yıl sonra bir evlat daha istemesine de evdeki bu sınırlı bozucu sessizlik neden olmuş ve ben Melih Erginöl, ülkenin Barış Harekatı yaptığı karartma gecelerinden birinde dünyaya gözlerimi açmışım.

Bir an için duruyorum. Çevredeki evlerin pencerelerine bakıyorum. Solumdaki apartmanın ikinci katında bir balkon dikkatimi çekiyor. İnanılmaz güzellikte renkleri olan çiçeklerle süslenmiş. İşi bir kenara bırakıp, dergiye yetiştirmem gereken öyküye yoğunlaşmaya karar veriyorum. Belki de bu balkonun öyküsünü yazmalıyım. "Kadın, balkondaki çiçeklerin saksılarını değiştirmenin, topraklarını havalandırmanın zamanının geldiğini biliyor ama..." Hayır, böyle bir giriş beni ancak bildik yollara sokar. Birçok örneği olan, yeni bir şey söyleyemeyecek bir öykü geliyor gözümün önüne. Bu saçma fikirlerden sıyrılmalı ve alış verişini bitirip, bir an önce işe dönmeliyim. Ama beynimde açılan öykü dosyası yürümeme izin vermiyor. Dosyanın "ne anlattığın değil, nasıl anlattığın önemlidir" başlıklı sayfasına, Bartoli'den düştüğüm not, aklımın koridorlarında koşmaya başlıyor: "İnsan zihni bir hikâye anlatıcısıdır."

Alkole kendini iyice kaptırmış bir baba, beş vakit namazında bir anne ve sadece yaz tatillerinde görebildiğim katı bir ağabey figürünün arasında sıkışan yaşamım, askerler yönetime el koyduğu için evden çıkmanın yasak olduğu günlerden birinde, durmadan cep saatine bakan bir tavşanın arkasından kocaman bir deliğe atlamamla değişti. İçine düştüğüm bu yeni dünyada önce Alice ile karşılaştım. Alice'in beni diğer arkadaşlarıyla tanıştırmaması uzun sürmedi. Kimler yoktu ki; Peter Pan, Nemecek, Pıtırık, Pippi ve tabii ki Küçük Prenses. Anlayacağınız, okuma tutkusu bütün bedenimi sarmıştı. Okuldan geliyor, büyük bir hızla ev ödevlerimi tamamlıyor ve okumaya başlıyordum. Bu durum ailemi de mutlu ediyordu. Babam, bu yaşta bu kadar okuyan çocuğun ileride 'adam gibi bir adam' olacağına inanıyordu. Annem de memnundu memnun olmasına ama bir iki tane de süre ezberlesem hiç fena olmayacaktı. Hatta bu okuma tutkusu yüzünden henüz ilkokul üçüncü sınıfta gözlerimin bozulması bile üzmedi beni. (Zaten yıllar sonra bir doktor arkadaşşımdan gözlerimin bozulmasının asıl nedeninin okuma değil, irsi bir göz tansiyonu sorunu olduğunu öğrenecektim.) İkkokulu takdimamelerle taçlandırılan karneler ve "Dörtgöz" alayları arasında bitirdim.

Şu ana kadar fiziksel özelliklerimden söz etmediğimi fark ettim. Oysa bir yazar için bu önemlidir. Karakterinizin nasıl bir tipi olduğunu her zaman anlatmayabilirsiniz ama en azından okurun zihninde canlanması için gerekli ipuçlarını verirsiniz. Ama kimi zaman verdiğiniz anahtar, okurun yanlış bir kapıyı açmasına neden olabilir. Böyle durumlarda net bir anlatım gerekebilir. Örneğin başarılı genç işadama dediğinizde, uzun boylu, düzgün saç tıraşlı, bembeyaz dişlerini göstererek gülen, şık giyimli ve beden dilini rahatça kullanan bir adam akla gelebilir. Merakınızı hemen giderebilirim. Ben, genç ve başarılı bir işadama değilim.

Elindeki plastik topu havaya atıp tutan bir çocuk geçiyor önümden. Belli ki çocuk parkına gidiyor. İçimden onunla top oynamak geliyor. Sonra da oturup bu deneyimin öyküsünü yazabilirim: "Bunaltıcı gececeği şimdiden belli olan yaz mevsiminin ilk günlerinde, komşumuzun çocuğuyla parka gitmem, onun oyunlarla dolu dünyasına sığınmam kimilerinize garip gelebilir ama anlattıklarımı dinledikten sonra bana hak vereceğinize eminim." İşte böyle başlar öykü, sonra adamın düşünceleri sarar satırları. Çocukla karşılıklı durmuş, topu atıp tutmaktadırlar. Topu her atışında bir kötü anıdan kurtulup, her geri alışında çocukluğuna biraz daha yaklaşır. Saçmalıyorum. Böyle bir giriş cümlesinden sonra bu kadar basmakalıp bir şey yazmak, en azından kaleme saygısızlık. Ayrıca öykü kişilerim aracılığıyla da olsa gerçekten çocukluğuma yaklaşmak istiyorum mu?

Bu bunaltıcı yalnızlıktan çıkmanın tek yolunu erken yaşta keşfetmiş, kitaplardan başımı kaldırmaz olmuştum. Henüz ilkokul üçüncü sınıftayken ilk şiirimi yazıp, bir çocuk dergisinin açtığı yarışmada birincilik ödülünü kazandım. Doğru yolda olduğuma inanıyor, hatta daha da öteye giderek kendimi yaşlılarımdan farklı görüyordum. Ben bir şairdim. O yaşlarda beyin algoritmik bir çözümdense, kısa yoldan sonuca gitmeye eğilimlidir. Çocukluk böyle bir ruh haline izin verir, "Oldum" demeniz yeter. Astronot oldum, pilot oldum, doktor oldum... Ama bunların içinde "Şair oldum" diyenine az rastlanır. Gençlik yıllarımda bununla da yetinmemiş ve bir gün televizyona çıktığımda adımın altında ne yazacağını görmeye başlamıştım: "Şair-Yazar". Bu görüntüler rüyalarımın girerdi. Kimi geceler "Şair-Romancı" olurdu, kimi geceler "Şair-Yayınevi yöneticisi". (Bazı gecelerde ise televizyonda konuşurken, adımın altındaki "Veteriner" yazısını görüp, ter içinde uyanırdım.) Rüyalarla ilişkim bununla sınırlı değildi. Yazıyla olan ilişkim rüya zamanı ile gerçek zaman arasındaki köprüde yaşıyordum. Oysa tümüyle gerçek zamana ait olmayan bir yazarlık macerası söz konusu olamazdı. Köprüden geçilip gerçeğe ulaşıldığında net olarak anımsanamayan hisler ya da görüntülerden oluşan bir yaratıcılık, her şeyden önce inandırıcı değildi. Gerçi bilinçdışı bir yazma sürecinde eserler

veren sanatçılar olduğunu okumuştum ama bunlara pek inanmıyordum. Başucunda kağıt kalemle uyuyup, rüyalarını not alanlara, yarı uyku halinde yazanlara, gündüzün enerjisi dururken yazmak için geceyi yeğleyenlere gülüp geçiyordum. Ama işin asıl komik yanı şuydu ki, o yarı karanlık anların dışında asla yaratıcı olamıyordum.

Ofistekilerin söylenmelerine katlanmamak için, beynimdeki kapanmak bilmez edebiyat dosyasını görmezden gelip, bakkala ulaşmalıyım. Bunu yapacak kadar cesurum. (Edebiyata karşı koymak cesaret gerektirmez mi?) Tam da Paul Auster'in, Don Kişot'un Cervantes'in vekili olduğu konusundaki görüşlerini söylediği kahramanının "Bir yazarı anlatmak için kitapların büyüüne kapılmış birinden daha iyi ne olabilir?" sözü ışıdamaya başladığında dosyayı kapatıyorum.

Üniversite sınavları öncesinde zor bir dönem geçirdim. Edebiyat tutkusu benliğimi sarmıştı ama okuldaki ve dershanedeki öğretmenlerim bunun ancak bir yan uğraş olabileceğini, kendime para getirecek bir meslek seçmemi söylüyorlardı. Başarılı bir öğrenciydim, istediğim üniversiteye gireceğime kesin gözüyle bakılıyordu. Ama hiçbir meslek çekici gelmiyor, beni edebiyatın büyüü dünyasından koparamıyordu. Sonunda matematiğin edebiyatla olan yoğun ilişkisine ve teknolojinin ufkumu hep genişleteceğine olan inancım yüzünden bilgisayar mühendisliği okumaya karar verdim. Bu kararı vermemin önemli nedenlerinden biri de o yıllardaki kız arkadaşım Aylin'di. Tam bu noktada, hepimizden özür dilemek zorundayım. Çünkü bu konuya girmek istemiyordum. Eğer beyninizde bir Melih Erginöl dosyası açıldıysa, bu konuyla ilgili sayfasında bir cümlenin yer alması yeterli: Aylin için daktiloda tek kopya olarak yazıp ciltlettiğim ilk kitabımı hediye edeceğim gün terk edildim.

Bu olay beni bir süre yazıdan soğuttu ama böyle sağlam bir ağacı kökten sökmem de olanaksızdı. On sekiz yaşına girdiğim yıl, edebiyat çevresinin önde gelen dergilerinden birinde yayınlanan bir öyküm oldukça ses getirdi. Bu kadar genç yaşta, birçok kişinin dikkatini çekebilmiş olmam içimdeki aşkı yeniden alevlendirdi. Hatta derginin editörü, beni bazı isimlerle tanıştırmak istediğini söyleyip, bir panele ve sonrasındaki kokteyle davet etti. Adlarını duyduğumda bile kalp atışlarımın hızlanmasına neden olan yazarlarla, eleştirmenlerle tanışıyordum. Akşam hep beraber yemeğe gittik. Alkol sınırı aşıldıkça konuşulan konular da değişmeye başladı. Bütün bu konuşmaları büyük bir şaşkınlıkla dinliyor, soru sorulmadıkça ağzımı açmamaya özen gösteriyordum. Gecenin sonlarına doğru yanımda oturan ve bütün kitaplarını neredeyse ezberlediğim yazar sırtıma vurup, "Uzun ama çok güzel bir öyküydü, bir solukta okudum yalnız ne yazık ki bitirdiğimde aklımda hiçbir şey kalmamıştı, siz gençler biraz daha 'yer eden' öyküler yazmalısınız," dedi.

Ne zaman yeni biriyle tanışsam ve bir şekilde yazıyla uğraştığımı öğrenseler üç aşağı beş yukarı aynı sözü duyarım: "Hayatımı yazsam roman olur!" Yazmanın, harflerin dünyasından bir bütün yaratmanın bu kadar kolay olduğuna inanan düşünce yapısı, tüylerimi diken diken eder. "Yaz o zaman kardeşim," demek isterim, "yaz da okuyalım." Ama hiçbir şey söylemem, susarım. Karşısındakinin yalanlarla dolu bir olay anlattığına inandığında "Hikâye okuma bana," diyen insanlara, Flaubert'in "Madame Bovary benim," derken neler anlatmak istediğini nasıl anlatabilirim ki? Günde en az sekiz saat uyuyan bir insan, hayatının üçte birini uyuyarak geçirmiş demektir. Yani yazsa roman olacağını düşündüğü hayatının, üçte biri konusunda hiçbir şey bilmemektedir. Oysa yazar, her karakterinin uykudaki saatlerini de yaşar. Daha da ötesi, bir yazar için karakterinin hikâyesi doğumuyla değil, anne-babasının onun doğumuna karar vermesiyle başlayabilir. Özür dilerim, amacım ukalalık değil, sadece yazmam gereken zamanlarda, ne kadar istesem de, beynimdeki edebiyat dosyasının ışık saçmasına engel olamıyorum.

Şu uyku için yaptığım hesap, bir anda aklıma yeni bir fikir getiriyor. On gün kadar önce Rüya Reklam Ajansına bir toplantıya gitmiştik. Yeni kurulan bir ajans. Kendi tanıtımlarını yapmak için hazırladıkları broşürleri gösterdiler bize. "Bakin nasıl farklı şeyler yapıyoruz," demek ister gibiydiler. Bilgisayarcı Melih Erginöl "Ne kadar güzel olmuş," derken, yazar Melih Erginöl "Daha sıradan olamaz," diye düşünüyordu. Tanıtımı hazırlayan metin yazarının yerinde ben olsaydım, şöyle bir şey yazabilirdim: (Keşke küçük kayıt aletim yanımda olsaydı, dilerim unutmam ve bu fikri daha sonra bir öykümde kullanırım.) Üstte bilimsel bir açıklama: "İnsanlar uykuları boyunca yedi sekiz kere ve en uzununu yarım saat süren rüyalar görürler." Hemen altında büyük bir başlık: "Rüya Reklam, bilimsel gerçekleri değiştirecek!" Ve onun da altında bir açıklama metni: "Rüya Reklamın çalışmalarıyla yirmi dört saat, kesintisiz rüya göreceksiniz."

Çocukluğumdan beri hayranı olduğum yazarın 'yer etmeyen' öyküler yazdığını söylemesi yazma tutkumu etkilemedi. Aksine daha istekli ve yoğun çalışmaya başladım. Yine de bir kitap yayınlamak konusunda her zaman çekingen davrandım. Sonunda o da oldu. Artık televizyona çıktığımda adımın altında "Yazar" yazacaktı. (Tabii eğer televizyona çıkan bilgisayarlı Melih Erginöl değilse.) Röportajlar yapıldı, panellere katıldım, imza günleri düzenlendi. Bütün bunlar hayatımı değiştirmede. Hâlâ yazabilmek için yaşamak, yaşamak için de çalışmak zorundaydım.

Yıllardır işten bunaldığım her dakikada, kendime çalışma zorunluluğumu hatırlatır, zihnimi beni sıkıntıdan kurtaracak görüntülere açarım: Kirayı isteyen ev sahibi, yakıt parası makbuzunu suratıma dayayan apartman yöneticisi,

senetlerin gününün geçtiğini hatırlatırken bile kibarlığından bir şey kaybetmeyen beyaz eşya satıcısı... Bütün bunları kredi kartı borç bildirim formları, kasa fişi, icra bildirisi gibi belgelerle desteklemeyi unutmam. Aslında bütün bunlar bunaldığım işime, yeniden dört elle sarılmam için yeterli olur ama eğer daha büyük bir kriz söz konusuysa farklı bir uygulamaya başlarım. Görüntüler hızlı kesmeler ve paralel montajla, işsizlik günleri tablolarına bağlanır: Ev sahibinin yüzünden sokakta karton bir kutunun içinde uyduğum plana kesme. Karton kutunun üstünde bir icra bildirisi yapılmış durumda. Belgenin yakın çekiminden beyaz eşyaların takım elbiseli adamlar tarafından evden götürülmeleri sahnesine geçiş. Oradan komşuların bir köşede durup hakkımda fısıldaşmalarına bir genel plan. Genelden, dört numaradaki kızın köpeğine doğru hızlı bir yakın çekim, yerde bulduğu bir şeyi yalıyor. Köpekten hızla geriye açıldığımızda yaladığı şeyin bir ağacın dibinde ölmüş adamın eli olduğu görülür, adama yakın çekim, yüzü benim yüzüm ve son.

Bakkalın önündeki gazetelere bakıyorum. Birbirinin benzeri başlıklar. Yanımda bir adam beliriyor. O da benim gibi boş boş seyrediyor gazeteleri. Belki o da yazardır. Belki o da başlıklardan bir konu bulmaya çalışıyordu. Birden konuşmaya başlamasıyla irkiliyorum.

- Hep aynı haberler...

- Oysa gündemi hızlı değişen bir ülkede yaşıyoruz.

- Ama o gündemi bize sunan kafalar hiç değişmiyor. Hâlâ aynı kuklaclar, aynı kuklaları oynatıyor. Bunlar yerlerine zamkla yapılmışken, son bir kaç ayda kaç tane genç beyin işten çıkarıldı.

Biraksam, sabaha kadar konuşacak. Bazı insanlar politikadan konuşmaktan, hiç tanımadıkları insanlara bilgilerini göstermekten zevk alırlar. Acaba babam da her karşılaştığı insanla bunları mı konuşmaya başlardı? Babamla karşımdaki adamın yüzleri aynı habere, aynı arşiv fotoğrafını kullanmış gazeteler kadar benziyor.

Faruk her zamanki gibi kasanın arkasında oturmuş hesaplar yapıyor. "Bir paket sigara versene Faruk," diyorum. İçtiğim markayı ezbere bilir. Yaptığı hesaptan başını kaldırmaması biraz zaman alınca, belki de boşluk anlarını sevmediğimden "İşler nasıl?" diye soruyorum. "Rezalet be abi," diyor, "Şurada yarım saat otur, anlarsın ne demek istediğimi. İnsanlar arabalarına binip market alışverişine gidiyor artık. Süperiydi, megasıydı, grosuydu derken bizim ocağımıza incir diktiler. Bakkallığın eski tadı kalmadı anlayacağın." Birden inanılmaz bir rahatlama hissediyorum, yazacağım öykünün ilk satırları gözümün önünde belirmeye başlıyor. Her iki Melih Erginöl da çok mutlu artık. Giriş cümlesini unutmamak için defalarca içimden tekrar ederken Faruk'un sesiyle kendime geliyorum: "Neyse beni boş ver be abi, senin işler nasıl gidiyor?" Gevezelik etmekten büyük bir zevk alan Faruk'un özel hayatıma giren bu tür sorularını pek sevmez, genelde geçiştiririm ama o sabah beynimin, içinden geçenleri söyle dosyasının kapağı açık kaldığından fısıldayarak yanıtlıyorum: "Bizim sektör de kötü durumda ama hiç değilse üç beş kuruş kazandırıyor. Zaten bu işi sadece para için yapıyorum."

paralax

Görsel Kültür Arşivi

Editör: Orhan Cem Çetin

www.hezafen.net/paralax

yalnızlığınoyuncakları

Leke

Deniz Karcı

denizkar@hotmail.com

Büyüyorum ve artık bulutlarda aynı şekilleri göremiyorum; yüzümü donuk tutarak kendimi saklamayı başaramıyorum- kuvvetim yok yüzümü denetlemeye. Düşüyorum; büyürken. Ruhum düşüyor, kabalaşıyorum, soğuyorum, daha kısık seslerle konuşuyorum ve başkalarını üzüleceklerini bildiğim halde üzebiliyorum. Kötü olarak büyüyorum.

Bu konunun hikayesi kişisel geçmişimin derinliklerine dayanır. Ve bir mantara. Sağ kolumun dirseğinin iç kısmına çöreklenmiş kirli beyaz bir doğum lekesi. Vücudumdaki diğer mide bulandırıcı lekelerden farkı, onun koyu olmak yerine tenime hiç uymayan ve bağırarak bir renkle sonsuza kadar koluma oturmuş olması. Küçükken çok sayıda doktor gezdim ve ilaç kullandım lekeyi yok etmek üzere. Çoğu sabah da, onun o yuvarlaklığa yakın şekilsizliğini görmemeyi umarak uyandım. Saklamaya, kolumu belli pozisyonlarda tutmaya uğraşsam da o, şaşkınlık ve bulantı yaratarak herkese bir şekilde kendisini gösterir varlığını kanıtlardı. Ve çözümü tabii ki yoktu. Çözümü olsa, belki o eşikten atlamaya zorlanmaz, kendi başıma tıpış tıpış yürüyerek geçerdim. Büyümek, bir atlı karıncaya binmiş dönerken bile başınıza gelebilir. Aniden...

Büyümek, çözümsüzlüklerin gerçekten var olduğunu içinizde yanarak dönen bir ateş topu kızgınlığında hissetmek... Büyümek... Artık iyilerin de mutsuz yataklarda ölebildiğini, hayatın dışında kalma ihtimalini, büyük hareketlerin küçük parçaları çaresizce yaktığını, ruh eşi diye bir insanın olmadığını, varsa da bulunamayacağını, bazı sözlerin ağızları yaktıkları halde söylenemediğini ve bazı gülüşlerin dudaklara yetişemediğini biliyorum. Büyüyorum ve artık bulutlarda aynı şekilleri göremiyorum; yüzümü donuk tutarak kendimi saklamayı başaramıyorum- kuvvetim yok yüzümü denetlemeye. Düşüyorum; büyürken. Ruhum düşüyor, kabalaşıyorum, soğuyorum, daha kısık seslerle konuşuyorum ve başkalarını üzüleceklerini bildiğim halde üzebiliyorum. Kötü olarak büyüyorum.

Mantarım. Kolumdaki mantar beni büyümenin eşigiden çabucak atlattı. Çoğu kişi tam vaktinde yaşadığı bu atlamayla çocukluklarının dehasını siliyor. Ben ise vakitsiz geçişin aksaklığı sayesinde büyümüşüme küçüğümünden bazı parçacıklar kaçırmayı başardım. Minerva'nın kuşu konmuş olabilir mi biz çirkinlerin omzuna? En azından, sadece eşigi geçerken mesela? Çünkü benim kalbimde minik bir yara hiç kabuk tutmaya fırsat bulamadı. Duygularım, çocuk duyguları gibi fazlasıyla hassas, gözlerim çocuk gözleri gibi hep ıslak ya da ıslanmaya hazır. Akıl elmasına sanırım daha çabuk ulaştım güzellikleriyle yollarına devam edenlerden. Akılımın bir yeri, insanlara karşı savunma duvarımı safça hep yıkık dökük bıraksa da, çocuklar gibi, yabancıardan koşarak kaçmayı ve bunu saklamamayı hep başardım. Çocukluğumun hayalci zekası arada bir aklımın tümünü ele geçirip günlük hayatımı zedelese de, kafamın içinde bir kaçış ve hatta son çıkış kapısı olarak kaldı. Büyüdüm, ama şimdi düşününce anlıyorum ki, sanırım eşikte bir yerlerde kaldım.

Zamanın Kapıları

Ali Ergur

Modern-öncesi çağların insanı için eşik, ya sınıfsal haddini bildiği noktaydı ya korkusuzca yürüyüp ilerleyebileceği yeni bir duruma geçişin simgesi. Birincisi bu dünyayla olan ilişkisini, oradaki hiyerarşik konumunu, toplumsal eyleminin anlamını kavradığı düşün bağlamını, kısacası politik ifadesini, ikincisi, çoğu zaman günah ve sevap hesaplarıyla, ama mutlaka bir ölümsüzlük arzusuyla açıldığı öte-dünyayı, diğer bir deyişle bireyin tinsel özünü tanımlamaktaydı.

Eski Mısır mezarlarının kimilerinde, ilk bakışta dikkat çekemeyebilecek bir mimari özellik vardır: Duvarların bazı noktalarında, diğer süslemelerin yanı sıra, kapı şeklinde süslemeler göze çarpar. Bunlar, aslında duvarın bir parçası olup kapı değildirler; daha doğrusu sahici kapı değildirler. Mısır'lıların öte-dünya inançlarına göre ölümden sonraki yaşamda tersine çevrilmiş bir dünya vardı. Bu dünyada belli bir şekil ve işlevle var olan nesnelere öte-dünyada tam tersi bir işlev yüklenecelerdi. Duvarlara kapı şeklinde çıkımlar yerleştirilmesi, bu, tersine döneceğine inanılan dünyevi düzenin zıt bir durumda süregitmesi isteğine bağlıydı: Mısır'lılar, ölümden sonra gerçek kapıların sahte, sahte kapıların gerçek olacağına inanmışlardı. Anti-maddenin ancak 1932'de keşfedildiği düşünülürse, binyıllar öncesine uzanan sarsıcı bir soyutlama gücü ve müthiş bir matematik zekâsıyla karşı karşıya olduğumuz daha iyi anlaşılabilir.

Tersine çevrilmiş bir evrenin varlığı, insan zihnini meşgul eden temel sorulardan birisi olmuş gibi görünüyor. Bizatihi bir öte-dünya ya da ölümden sonraki yaşam fikri, bir 'ötesi' kavramının varlığı bile bu tersine çevrilmiş evren varsayımının birer izdüşümüydüler. Her ne kadar ölümün gerçek anlamda son olduğunu algılamanın ve kabullenmenin güçlüğü karşısında, insan türünün geliştirmiş olduğu doğal bir reddedişle karşı karşıya olduğumuzu bilsek de, öte-dünya temasında bu salt sonluluktan şiddetli korkma durumundan öte bir derinlik aramak gerekir. 'Bu dünya' dediğimiz yer, eşitsizliğin ön kabul, adaletsizliğin doğallaşmış uygulama haline geldiği bir toplumsal deneyimde, en azından sıradan insan için, aslında pek de çekilir bir yer olmamıştır, hiçbir zaman; teknolojinin "hayatı kolaylaştırır"ı gibi görüldüğü, son derece örgütlü bir demokrasi simülasyonunun bütün ölçeklerde kendisini dayattığı çağımızda ise, yetkeci iktidarların kullarının korkusu, yerini koyu bir sıkıntıya terk etmiş benziyor. Korkmak yerine sıkılmak, ilk anda ölüme daha iyi bir direnme, daha doğrusu onu daha iyi unutma yordamı olarak düşününülebilir belki; zira, korkunun kemirici kimiltisinin yerine sıkıntının güçsüz dinginliği geçmiştir. Ama insanı geliştirdiği kadar rahatsız da eden muhakeme yeteneği, onu en çok işte bu sıkıntı aşamasında rahatsız eder. Sonuçta ölüm üzerine aslında, eski çağların kolay boyun eğen bireylerinden çok daha zor kabullenir ölümü modern insan; onunla görece dolaylı yollardan ilişki kurmaya çalışması da bundandır. Ölümle teması, doğal bağlamından koparılmış tekno-bilimsel bir süreç olmuştur. Aklın, kapitalist kâr dürtüsünün yörüngesinde gayri insanileştiği ve mekanik bir çözümleyici haline dönüştüğü bir var oluş düzleminde, ölümün doğallığı da yarı-bilimsel, beteri sahte-bilimsel bir örtünün gizlediği gizemciliklere yozlaşır. Modern çağın insanı, özünde Sumer'liden, Mısır'lıdan çok farklı bir korkuya sahip değil aslında ölüm karşısında; farkı, onunla kurduğu ilişkideki dolaylılık ve mekanik aklın sıkıntıyla son bulan kaçış yeteneğinde. Ancak modern sıkıntı, antik çağ insanının ölümle tekensizce, hatta belirgin, sınırları iyi tanımlanmış bir bilgiyle kurduğu ilişkinin sadeliğinden çok uzaktadır. Bu, ölümle iç içe yaşamının doğallığın en görünür hali, belki de İslam kültüründeki mezar kavramında olsa gerek. Geleneksel İslami yaşayışta, yaşam öğeleri mezarlarla, mezarlıklarla yan yana olağelmıştır; hem her şeyin fânî olduğunu yaşayanlara hatırlatarak hem ölümün yalnızca bir geçiş, bir eşikten ibaret olduğunu göstererek.

gölgelerindansı

Nesneler kadar duyguların da birer tüketim aracına, değişilebilir metaya dönüştüğü çağımızın tacir zihniyeti, insanın en yalın durumlarını süslemekten başka bir şey yapamıyor. Müdahalesi bilgiye (episteme) ilişkin olmaktan çok mâlumata (informatio) ilişkin; önerdiği çözümler ise aynı tacir güdülenmeyi sürekli daha fazla yeniden üretmekten öte bir yenilik ortaya koyamıyor. Dünyayı nesnelere tika basa doldurmanın, anlamsız koşuşturmacadan başka bir etkinliğe yol açmadığı yavaş da olsa anlaşılmaya başlanıyor günümüzde; ancak bu nesne fetişizminin kaçınılmaz olarak neden olduğu bir başka olgu var; bu da, ağırlığını üretimden dolaşıma kaydırmış, sanallıklarla geçinen kitleler biçimleyen geç-kapitalizmin, içi boşaltılmış kavramların, düşünce üretimi adı altında dolaşıma girmelerini sağlamasıdır. Bütün bu dolaşım ve yığışım karmaşası, sanallık üretimiyle gelen bir uçuşan kavramlar resm-i geçidi, insan zihninin derin, köklü, umutsuzca teslimiyetçi bir sıkıntıyla fethedilmesini garantileyip "bu dünya" dediğimiz mekân/zaman'ı bütün bir kaygu bulutuna dönüştürüyor; hiçbir zaman yağmur olamayacak bir bulut. Heidegger'in sözcükleriyle konuşursak, "(...) her şey sıkılaşmıştır; her şey eşçoklukta ya da eşazlıktadır; çünkü tüm Dasein'imizi derin bir sıkıntı kaplamıştır." Bu derin sıkıntı, kuşkusuz salt ve insana dışsal bir ruh hali olarak, dolayısıyla bir gün ondan kurtulunabileceği umudunu barındıran bir özelliğe sahip değildir; çünkü birey, sıkıntıyı yalnızca belli bir yaşam konumunda değil, her zaman her koşulda hisseder; dahası onun vazgeçilmez bir parçası haline gelir; sıkıntının bireyin bir parçası olmasından çok farklı bir durumdur bu. Çünkü, bireyin sıkıntıya eklenmesi, elindeki bütün varoluş hazinesini ona tahvil etmesi anlamına gelir. Böylece bir 'görmezden gelme' koşuşturması, gündelik yaşama, bireyin tek gerçeklik olarak algıladığı görüntüler alanına egemen olmaya başlar. Bu yüzeyselleşme, kişinin varoluş sorunsalını silmekle kalmaz, bu unutuştan doğan gelip geçiciliği, yaşamın sorunsallaşmasını önlemek için kullanır. Bu nedenle, "[y]aşamla, bu dünyayla derdimizin (Sorge) 'hafiflemesi', giderek de kalmamasını, gerçekte varsa bile bu durumla 'hiç' yüzleşmek istemeyişimizi, üstelik burada bir sorun görmeyişimizi semptomatik (belirtisel) okumamız pek mümkün. Şöyle ki: bir paradoks olarak, 'sıkıntı' yüklü bu durumun genelde bütün gereksinim ve konforu karşılanan çağdaş bireyin, özelde de şu ya da bu modern uğraşı ve mesleğin içine itildiği 'aşırı teknolojik tehlike (ungeheure innere Gefahr; Georg Simmel) ile yüklü, yuvadakine benzemez ve tekinsiz (unheimisch / unheimlich; Martin Heidegger) bir yol alışı üstünü örttüğünü söyleyemez miyiz?"

Sıkıntının görmezden gelinmesi, bir yandan yönsüzleşmiş bir yaşam kurgusunu beslerken diğer yandan doğayla kendi bütünlüğü içinde değil, parçalı ve stilize bir şekilde

ilişkilenenin yapaylığını barındırır. Doğum da ölüm kadar bu mesafelenmenin arazlarına sahiptir günümüzde; simgelediği umut, aşırı görselleşmiş bir teknik söylemin içinde yiter gider; yaygın bir rutinin parçası olur. Aynı şekilde ölüm, yaşama iradesini kıvılcımlayıp sanatta sezgiyi, bilimde yetkinleşmeyi mayalamaktan hayli uzak görünüyor; yarattığı derin korku mahiyet olarak değişmese de, onu ne tam olarak bir son, ne tam olarak bir başlangıç olarak tasavvur edebiliyoruz. Üstelik onun gerçekliğiyle olan bağlantımız da git gide yapaylaşmakta. Böylece hep bir çok kapının eşliğinde durup kendi yokoluşunu izlemekle yetiniyor, günümüz insanı. Modern-öncesi çağların insanı için eşik, ya sınıfsal haddini bildiği noktaydı ya korkusuzca yürüyüp ilerleyebileceği yeni bir duruma geçişin simgesi. Birincisi bu dünyayla olan ilişkisini, oradaki hiyerarşik konumunu, toplumsal eyleminin anlamını kavradığı düşün bağlamını, kısacası politik ifadesini, ikincisi, çoğu zaman günah ve sevap hesaplarıyla, ama mutlaka bir ölümsüzlük arzusuyla açıldığı öte-dünyayı, diğer bir deyişle bireyin tinsel özünü tanımlamaktaydı. Öte-dünyaya gidiş çoğunlukla sarıh ya da zımnî bir yolculuk söylencesiyle tamamlanırdı; çünkü bu dünyayla olan ilişkimizin bittiğini bize ölüm kertesinin (eşik) hatırlatması, ardından başka bir yaşamın geldiğine iman etmeye yeterli olabiliyordu. İçinde yaşanan, görüngüleriyle ilişkiye girilen evrenin, ölümden sonra tersine döneceğini düşünmek, aynı zamanda eşitsizliğin eşitliğe, adaletsizliğin adalete, savaşın barışa, esaretin özgürlüğe dönüşeceğine dair bir umuttu da; eksi sonsuzdan artı sonsuza kesintisiz mutluluk. Ölümden sonra duvarların kapı, kapıların duvar olacağına inanmanın öte-dünya nimetlerine bir çağrı olduğu kadar, bu dünyanın ödevlerine sırt çevirmemek anlamına geldiğini vurgulamakta yarar var; bunu, öte-dünya izlekli bütün varoluş kavramsallaştırmalarında ideolojik bir süreç olarak kullanan egemenler de çok iyi biliyorlardı.

Bilinmezin algılanmasını kolaylaştıran en önemli etkinlik, ölümlü insan türü için, eşikten ötesini görmeye çalışmak, eşik 'civarında', ama ayaklar hep bu dünyanın topraklarına basarak dolanmak olabilmıştır. Bu konudaki en olgun bilgiyi, günümüzün teknolojik bilinçli dünyasında bile sanat sağlamaktadır. Eşik, bir sezgiler yığışımından başka bir şey olamayacağı için, sezgileri temel itici güç olarak kullanan sanatın ulaşabildiği betimlemelere hiçbir bilimsel girişim ulaşamamaktadır. Sanatın yüklediği işlev, bilinmezin gizini açığa çıkarmak olmadığı için, 'ötesi'ni sorunsallaştıran zihinlere yeni sorular uçurmakla yetinir; bunlara yanıt vermez. Bu da tam öte-dünyanın dilinden konuşmaktır; gizemi gizemle dalgalandırmak!

Eşikte karanlığa gözünü diken resimden ne denli rengârenk bir imge şenliği türüyorsa, müzikten de o denli uç tınlara açılan bir ses ağacı dallanıyor. Ebediyete bağlanan bir müzik

bestelemek, bütün çağların bestecilerinin düşü olageldi; ama J.S.Bach dışında, bunu en donanımlı ve ustalıkla becerebilenler tonal-sonrası dönemin bestecileri oldu. Tınının, sesin, tonik hegemonyasında olmadığı bir ses evreni, ötesini sorgulamaya en elverişli müzikal araçları üretmekteydi; yoksa önceki çağların bestecileri daha az yetenekli ya da duyarlı olduklarından değil elbette. Yirminci yüzyılın karmaşa ve acı dolu, eşitsizlik ve sömürü, ama bir o kadar da insani değerlerin doğası hakkında derinlikli düşünceler üreten toplumsal ortamındaki sanat, anlamın da gizemin de asıl bu dünyada bulunduğunu gösteren bir müzik türetmiştir. Böylece teknolojiye boğulmuş bireyin sıkıntısını yaratan çağ, ona en köktenci itirazlara da yol açabilmiştir. Aslında yaşadığımız dünyanın gözlemlenebilen tek gerçekliği, dünyanın bir gün sonlanacağı bir eşikten ibaret olmadığıydı; çağdaş müziğin en temel kazanımı, bu dünyanın, sürekli eşikten geçmelerin ardışık dizilişinden ibaret olduğunu göstermesindedir diyebiliriz. Hatta yaşamın, sanıldığı gibi doğrusal bir akış olmadığını, hep bir eşikten bir diğerine açılan yolları keşfetmek gerektiğini, çok geniş bir ses evreninde günümüzün bestecilerinin duyarlılıklarında hissedebiliriz. Toniğe mihlanmamış bir müziği anlama yetkinliği sanıldığı denli karmaşık ve sofistike bir entelektüel altyapı gerektirmez aslında; alışılmadık tınlara önyargısız yaklaşım için gereken şey, yalnızca dinlemeye cesaret edebilmektir. Bilinmenin gizeminin, bilinenin yinelenmesiyle çözüleceğini sanmak artık pek gerçekçi bir varsayım addedilmiyor günümüzde. Yaşamın tek-merkezli, ölüme göre ayarlanmış bir süreç olmadığını anlamamız, belki pek çok bilinmezi peşinen büyüünden sıyırmaya yeter.

Çağdaş müziğin görece genç isimlerinden birisi olan Marc-André Dalbavie'nin "Seuils" (Eşikler) başlıklı yapıtı, bu anlamda özel bir ilgiyi hak ediyor. Dalbavie, halen Paris Konservatuvarı'nda orkestralama profesörü olarak görev yapan, 1961 doğumlu bir bestecidir. Çağdaş müziğin dünyadaki en önemli merkezlerinden biri olan IRCAM'da sayısal sentezleme ve bilgisayar eşikli kompozisyon konularında araştırmalar yapmış, bu türdeki ilk yapıtı Diadèmes'le dünya çapında tanınmıştır. Tayf müziği olarak çevirebileceğimiz "musique spectrale" tarzının önemli bestecilerinden birisi olan Dalbavie, özellikle Seuils'de bu yönelimin belirgin özelliği olan kısa müzik cümlelerinin kaygan ya da vurgulu geçişlerle bağlanmaları tekniğini yoğun olarak kullanmıştır. Tını bütünlüğü, ritim, şiddet bakımından birbirlerinden farklı, çoğu zaman taban tabana zıt sekansların ard arda gelişleri Seuils'ün en dikkati çeken özelliğidir. Ancak asıl önemli özellik, bu farklı 'bölge'lerin birbirlerine bağlanmalarında kullanılan vurgu çeşitlemeleridir; hızlı bir tempoda, birbirlerine açılan bir çok odadan geçme izlenimi yaratan bir akış ekseni üstünden, müzikal öğeler kadar bunların anlık imgesel izdüşümleri de kayıp giderler.

Zamanın, bize göre, çok kısa bir diliminde var olabilen yapay elementlerin serüvenini andırır, her bir odadaki paritılar; bir daha ortaya çıkmamak üzere yok olurlar; çünkü hemen arkalarından onlara tepki olarak ortaya çıkan bir başka tını grubu ana yapıyı baskılamaktadır. Yaşamın simgesel temsilini, henüz hiçbir bilimsel formüleştirmenin yapmadığı kadar gerçekçi bir şekilde resmeden yine sanat olmuştur.

Dalbavie Seuils'de kırk dokuz çalgıcının bulunduğu orta büyüklükte bir orkestra kullanır. Toplam yedi parçadan oluşan Seuils, her bir parçanın süresindeki genel simetriyle de bir bütünsel ritim oluşturur: En uzun parçalar uçlara (1 ve 7), orta büyüklükte olan beşinci sıraya, daha kısa olanlar üçüncü ve altıncı sıralara yerleştirilmişlerdir; 2 ve 4 numaralı parçalar, en kısa olanlardır. Böylece her bir parçanın içinde kullanılan geçişli yapı, bir anlamda yapının makro boyutunda da kendisini belli eder. Bu noktada bestecinin tayf şeklinde bir müzikten yana olan tavrının salt üslûba ilişkin bir arayış olmadığı düşünülebilir; müzikal bir sorunsalı olan bir girişimdir, Dalbavie'ninki. Bütünlüklü bir akış ve huzur içinde bir kendini kaptırış arzulayan dinleyicinin kulağına son derece uzaktır. Müziğin, gündelik yaşam rutinine eşlik etmesi, onu daha çekilir kılmaya için sürekli şablon ritimler ve bildik icra şekillerinde tasarlanan pop müzikle olduğu kadar, "sanatsever" elit gruplarının armonik akorlara ayarlanmış duyarlılıklarıyla da bir hesaplaşma gözlemleriz, tayf metaforunda; çok renklilik kadar, renkler arasındaki geçişlerin sürekliliği ve belirsizliği de, bu müzik yaklaşımına tayf tasavvurunu yerleştirmiştir. Belki yer yer dinleyeni ciddi biçimde rahatsız edecek kadar sık sekans değiştirmeler duyulur. Her biri, kendi müzikal kuruluşunda, sanki sonsuza dek aynı sağlam dokuyla devam edebileceğine dinleyiciyi ikna eden kompozisyon katmanlarının, daha bunların yapılarını tam algılamadan yokolup gitmelerine şaşırır, hatta üzülmüş bile. Geleneksel kulaklarımızın alışmak için belli bir süre gereksindiği müzik cümlelerinin bu denli hızlı tüketilmelerini savruk bir zihniyetin gereksiz ezgi israfı olarak değerlendiririz. Oysa tayf müziğinin temelindeki ideolojik öz de belki bu, homo economicus aklının, kâra dönüştürülemediğini anlayamadığı müzik düşüncesini, kendini yeniden üretebilen ve bunu sürekli dönüştüren, bir kez daha, en azından tamamen aynı şekilde, yinelenmeyen bir akışta gerçekleştirmesidir; müziğin, ısrarla aynı tanıdık çeşitlemelerin farklı sunumlarından ibaret olmadığını, olmaması gerektiğini kararlı bir şekilde duyuran tayf müziği, bu nedenle belirgin bir devrimci niteliğe sahiptir; parçalı bütünlüğüyle tek-tipleşmeye, homojenleşmeye, tek-merkezleşmeye, hepsinden önemlisi rutine direnmenin yolunu gösterir bize. Ancak bunu yaparken, bir başka uca, tepkisel bir açmaza düşme tehlikesini az da olsa içinde barındırdığını saptamak gerekir: Tayf müziği, ardışık değişme sekanslarının sık yinelenmesiyle tam bir merkezkaç

etkisi de ortaya çıkarabilmektedir. Parçaların belli bir akış ekseninden tamamen sapıp kesin bir bağlantısızlık haline geçmeleri, onları temel bir kılavuz-düşünceden de yoksun bırakabilir; bu ise, önceden hazırlanmış geçişler, açılımlar, karşı-cümleler, çeşitlemeler, kadanslar duymaya alışık kitle insanının, burjuva kökenli beğenisinin alt üst edilmesi gibi hayırlı bir niyetle yola çıkılıp ideolojik kerterizden yoksun kalınarak, bir çeşit depolitize üslûpçuluğa yozlaşabilir. Ama Marc-André Dalbavie'nin müziğinden sezilen yoğun kompozisyon ve kurgu, böyle bir işlevsizleşmeye, en azından yapının önemli bir kısmında izin vermeyecek kadar iyi inşa edilmiş izlenimi vermektedir.

Alışıldık olmayan tını ve yapıda müzikler üreterek kitlenin pop batağındaki uyusukluğunu gidermeye çalışanlar, elbette yalnızca günümüzün genç bestecileri değildir. Tayf müziğinden çok daha köktenci karşı çıkışları, çok daha hırçın itirazları ve yöntemleri olduğunu bildiğimiz yirminci yüzyıl bestecileri, özde aynı amaçlarla sayısız yapıt ortaya koymuşlardır. İnsan aklının ve yaratıcılığının sınırları hakkında olumlu yönde hayret duyabileceğimiz bir müzik yaratisinin görece kısa bir süre içinde nasıl düşün evrenimizi işgal ettiğini görebildik; üstelik son derece farklı, çeşitli, birbirine benzemez tekniklerle, yeni olanakların sonuna kadar kullanımını olanaklı kılabilen bir düşünce açıklığıyla. Ancak mutlak yıkıcılar olarak da adlandırabileceğimiz, kökleri Dada'dan yapıbozumculuğa kadar, zamana ve eğilimlere yayılmış öncüler kuşağı, yeni ve eskisinden farklı bir estetik anlayışının kurulması için hayli sert, bir o kadar da çetrefil bir yolu tercih etmişti. Sürekli kurulup bozulan müzik dokuları, en başta bu kuşağın yapıtlarında gözlemlendi. Aslında müzik aleti olmayan nesnelere müzik yapmak için kullanımından, müzik aleti olup yapısı değiştirilenlerin özel partiyonlarda yeniden canlandırılmalarına kadar akla hayale gelmeyecek her olanağı deneyenlerin hedefi, hep o, yüzyılların köklenmiş burjuva estetiğini yerle bir etmekti; üstelik bunu, egemen zihniyetin kendi karabasanlarını onun karşısına çıkartarak yapıyorlardı. Görkem sanatı opera, Alban Berg'in elinde Kara Opera oluveriyordu. Zaten ardından tüm bir yüzyıl boyunca, savaşlar, yıkımlar, vahşet, terör, bağımsızlık mücadeleleri, işgaller, ayaklanmalar, hükümet darbeleri, sömürüler arasından yükselen bir eleştirel müzik gelecekti. Kendi seslerinin çoğaltımından müzik üreten Cathy Berberian'dan, Britten'dan bu yana durağanlaşmış İngiliz müziğine, tarihle söyleşerek yeni soluklar katan James MacMillan'a kadar bir çok birbirinden farklı müzik kurgucusu, bilerek ya da bilmeyerek, yeni bir estetiğin biçimlenmesine katkıda bulunuyorlardı. Tüm bunların yanında tayf müziği de bir farklı yönelimi ifade ediyor; ancak kullandığı müzikal örgü, belirgin bir şekilde aykırı bir duruşa sahip. Mekânın, zamanın egemenliğinin önüne geçtiği geç-modern çağda, Dalbavie'nin müziğindeki en temel özelliklerden başlıcasının

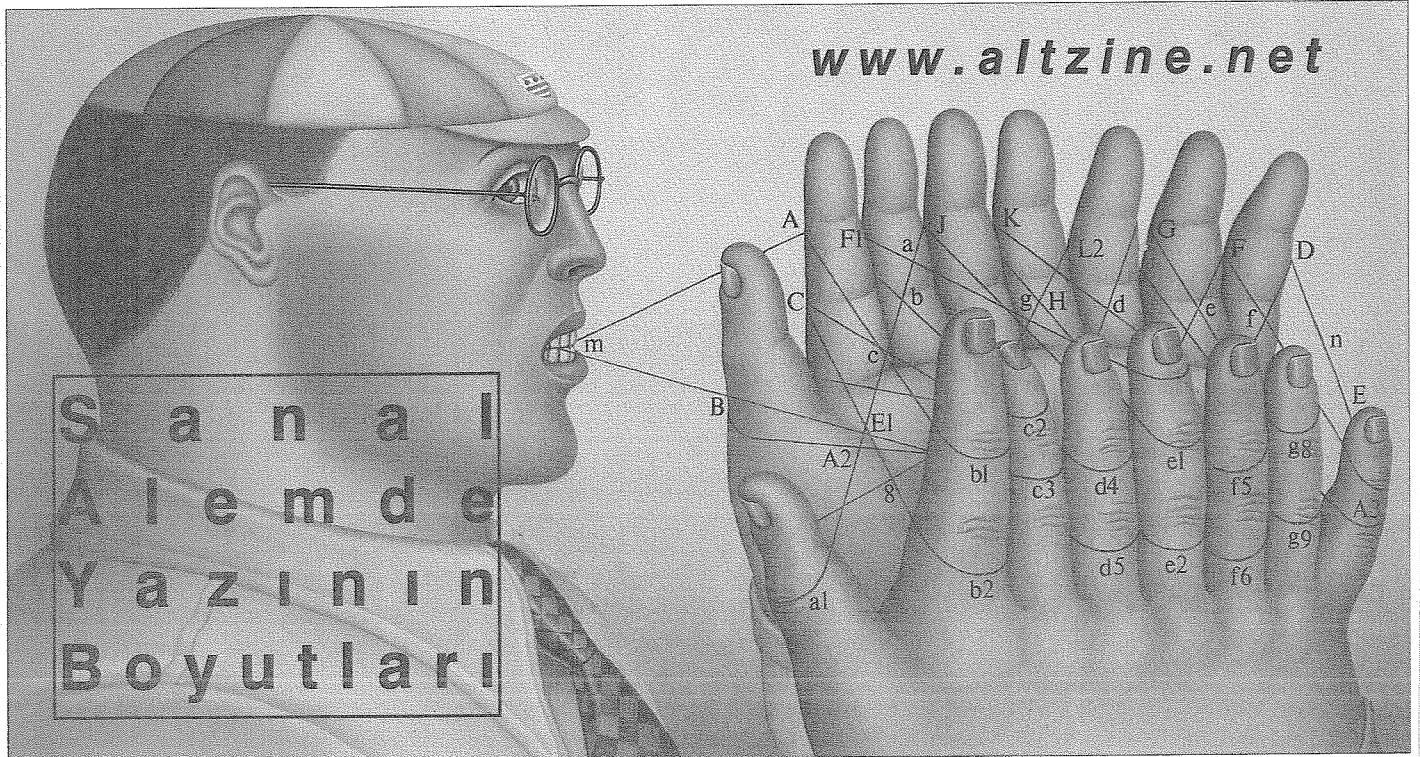
müzikal mekânlar yaratmak olduğunu söyleyebiliriz. Benzer itirazları, Dalbavie, zamanın deformasyonu ya da yepyeni imge sistemleri yaratmakla değil, öncelikle mekânın olanaklarını araştırarak yapıyor. Özellikle arpi, romantizm esaretinden kurtarıp alan, ona tayf müziğinin en stratejik noktalarında belirleyici görevler yükleyen, bu anlamda son derece matematik bir kesinlik içinde tasarlanmış bir müziğin yaratıcısı olarak, Dalbavie'nin üslûbunda, genel tayf özelliğinin yanı sıra, 'eşikler'de belirgin bir kromatizmle vurgulanan 'taşınma' durumları, 'odalar'da yankılanmaya dayalı çalgı grubu karşılaşmaları, insan sesinin yarı trajik yarı karikatürel bir kullanımı dikkati çeken farklılıklar olarak beliriyor. Ayrıca piyanonun da arp kadar, alışılmış kullanımından uzak ama belki John Cage'deki kadar köktenci olmayan tınıda bir ritmik etkisi, hatta neredeyse vurmali grubunun parçası gibi devreye sokulması Dalbavie'yi dikkate değer hale getiriyor.

Daha toplumbilimsel bir mercekle baktığımızda bu odalardan odalara sürekli taşınma, bu uçarcasına geçiş, bu portamento'lar ve marcato'lar arasından gürültülü açılım zenginliği, bu yönsüzleşmiş, tonik hissinden uzak, eski anlamıyla yurtsuzlaşmış müziğin, iki yönlü bir gerçekliği ortaya çıkarmakta önemli bir işlev yüklediğini saptayabilmekteyiz. Dalbavie'nin tayf müziğinde bir yandan çok renkli, çok sesli, sonsuzca çoğalmaya ve kendini dönüştürmeye muktedir bir çoğulluk, diğer yandan kararsız, çabuk değişen, kaygan bir zeminde sürekli biçim değiştiren, ancak asal eylemi, yalnızca bu biçim değiştirme olmuş, yönsüz bir varoluş deneyimi ortaya çıkmaktadır. Birincisi, ne denli kökleşmekte olan bir demokratikleşme süreci, bir birlikte yaşama kültürü, tahammül olanakları izdüşümüyse, ikincisi o denli belirsiz, kargaşa içinde, gizli bir terörü besleyen güç politikalarından türemiş güvencesizlik halinin pusluluğunu yansıtan bir genel toplumsal durum panoraması sunmaktadır. Birey boyutuna indiğimizde ise, tayf müziği, bu toplumsal ortamın ikili ruh halinin betimlenmesinde daha da temsili bir işlev üstlenmektedir. Kararsız, zamanın bütün düzeylerini ve mekânın bütün çeşitlemelerini hızla tüketen, süregelen mutsuzluğunu tüketimle telafi etmeye çalışan, ancak tükettikçe daha da mutsuzlaşan bireyin dramı öne çıkan başlıca özellik olmaktadır. İmgeler, sözler, kavramlar, mekânlar kadar hızla tüketilmektedir çağımızda; tayf müziğinin geçişlerden oluşan yapısı tam bu özelliğe denk düşer gibi görünüyor. Daha bir durumun bilgisini edinmemişken bir diğerine zıplayan hızlı yaşam, kendi özgün varoluş episteme'sini oluşturmaktan çok uzak, çevresinden akıp giden mâlumatla yetinir hale gelmiştir, günümüzde. Tayf müziğinde asıl müzikal vurgu, derinlik ve zenginlik nasıl hep geçişlerde bulunuyorsa, onun temsil ettiği toplumsal gerçeklikte de, bireyin, bütünlüğünden kopmuş yaşam deneyimi içindeki tek anlamlı eylemi,

durağanlığa yol açan, hızlı tüketilen süreçler içinde değil, bizatihi geçişlerdedir. Diğer bir deyişle, bunca yaygın bir toplumsal ruh haline dönüşmüş sıkıntı durumundan, kaçınılmaz bir şekilde başka bir sıkıntı durumuna geçmek için gösterdiği çabalar, bireyin yegâne varoluş belirtisi haline gelmiştir. Bu nedenle, nereden nereye geçildiği önem taşımaz; aslolan geçme eyleminin kendisidir. Standartlaşmış yaşam biçimlerine uyarlanmış birey, tedirginliğin yedeğindeki derin sıkıntının ağırlığını, kaçmanın yollarını çeşitlendirerek hafifletmeye çalışır. Oysa her yeni geçiş, sıkıntıyı katlamaktan başka bir şeye yol açmaz; zira sıkıntı sanıldığından çok daha derinde, yaşamın mekanik tasarlanışı, sunuluşu ve algılanışındadır. Bu noktada Siegfried Kracauer'in sözlerine kulak vermek, üstelik o bu satırları yazdıktan bu yana ileri teknoloji ürünleriyle donanarak toplumsal yaşamı git gide daha fazla sarmış olan sıkıntının, özellikle müziğin tektipleşmesiyle, özgünlüklerimizi nasıl silebildiğini anlamak yerinde olur: "İnsanlar sanki ruhları [Seele] uzaklarda başıboş dolaşırken, sessiz ve yaşamazcasına yan yana dizilirdiler. Ama bu ruhlar keyiflerince dolaşamamaktadırlar; dizginlenemeyen habercilerce taciz edilir dururlar ve kısa zamanda kimdir avcı

kim avlanan, kimse söyleyemez. İnsanın, kirpi gibi tortop olmak ve kendi hiçliğine [Nichtigkeit] aymak istediği café'lerde bile buyurgan bir hoparlör kişiye özel varoluşun her bir izini siler, süpürür."

Dalbavie'nin Seuil's'ünde bir çeşit noktalayıcı ya da durağanlaştırıcı işlevle yüklenmiş soprano partisi, sıkıntının ortasındaki umut olarak parlıyor; ancak katışıksız bir umut değil bu; bir yanıla sıkıntıyı aşmanın, sıkıntı yaratan düzeni değiştirebilmenin olanağıysa, diğer yanıla onu içeren bir iç-çığılık. Seuil's III'ün birinci, ikinci ve üçüncü dakikalarının sonunda yaklaşık aynı uyumcu haykırıyla (ardışık sekizli aralıklar, yavaşlayarak durağanlaşan ezgi) yüzeye çıkan sopranonun, bölümün sonuna doğru nefes nefese kalma taklidinin ardından gelen, elektronik üreteç destekli yankılanmasını nasıl duymalıyız? Yinelenme ve farklılaşma arasındaki mesafe zannettiğimiz kadar fazla değil; farklılıktan yana tavrı, yönümüzü yitirmeden sürdürmeyi becerebilmek yalnızca bir denge sorunu; kendi içsel yolculuklarımıza çıkmaya dayanabilecek sağlamlıktaki tek nemizde bulunması gereken denge.

www.abonet.net

1 aydan 12 aya kadar değişen dergi abonelięi...
Üstelik ücretsiz, adrese teslim.

Yalnız internetten değil telefonla da sipariř verebilirsiniz. Tel: 0 212 210 01 10

Hayalet Gemi

Abonelięi için;

0212 210 0 110

Perpa Ticaret Merkezi 11. Kat B Blok No: 1752 Okmeydanı / İstanbul
www.abonet.net abonet@abonet.net Faks: 0212 222 27 10

Raşel'in Bavulu

Pınar Kayacan

Sabahın erken vakti,
tüm yalnızların kaderi
olan törensiz
ayrılıklardan biri yaşandı
eski evin kapı eşliğinde.
Raşel, hüzünlü bir gurur
içinde ihtiyar suratlı
evle, zeytin ağaçlarıyla
ve boş sokakla
vedalaştı. Sonra
bahçenin paslanmış
kapisını – döndüğünde
yerinde yeller eseceğini
bile bile – kilitleyip,
anahtarı cebine koydu.

"Can sıkıntısı, insanlığın baş düşmanı can sıkıntısı!"

Zeytin ağacının gölgesine kurulu salıncakta dalgın dalgın sallanırken, radyodan gürleyen ses işte böyle diyordu. Şiir programlarından biri olmalı, diye düşündü Raşel. Aslında ne şiir okumaya, ne de radyo programlarına merakı vardı, ama bu sabah, nedensizce, sadece sessizliği yok etsin diye erkenden radyoyu açmıştı. Ve bu cümle, bilincinin duvarlarına çarpıp yokolan diğer seslerin anlamsızlığını süpürüp, dalgın ruhunu hoyrat bir rüzgar gibi uyandırmıştı. Onu, imgelerin bile nemden akışkanlaştığı bu Ağustos sıcaklığında bu denli irkilten, cümlenin anlamından çok, zamanlaması olmalıydı. Gerçekten de, son bir kaç haftadır canı hiç sıkılmıyordu. Hoş, sıcaklığın zamanı adeta durdurduğu bir Ege adasında hiç bir zaman yapacak fazla şey olmazdı. Hatta, uzun zamandır – yani Mavi kaybolalı, evin oğulları evlenip gideli, ve Cici Babanın ölümüyle pansiyon kapanalı – bu boş evde sıkılmaktan başka bir işi olmamıştı. Bunlar yetmezmiş gibi bir kaç ay önce, oğulların, evi bir turizm firmasına satmaya karar verdiklerini öğrenmiş; tıpkı eserinin kusurlu olduğu için yıkılacağını öğrenen bir mimar gibi, tüm işleri bırakıp, kendini derin bir boşluk içinde pineklemeye vermişti. İçine gömüldüğü yalnızlık ve işe yaramazlık duygusundan dolayı aylarca eski günleri; çocuklara oyunlar oynattığı, Cici Babaya gazetesini okuduğu, pansiyondaki müşterileri yaptığı leziz Ege yemekleriyle mest ettiği günleri düşünüp durmuştu.

Tombul omzuna konan sineği eliyle itelediği gibi salıncaktan kalkıp cızırdamaya başlayan radyoyu kapattı. Bahçede arı vızıltıları ve rüzgarın uğultusu dışında hiç ses kalmamıştı. Birbirinden yaşlı zeytinlerin arasından, köhnellikten mutsuz bir ihtiyar suratını andıran eve doğru yürüdü. Bastığı her yere dikkatle, bir şey arıyormuş gibi bakıyor, çıplak ayaklarıyla sanki toprağı okşuyordu. Bir kaç aylık bir Yahudi yetimi olarak evlatlık verildiği ve her santimini ezbere bildiği bu evin toprağına teni öylesine aşınaydı ki. Ana babasız oluşunu, terk edilmişliğini, köksüzlüğünü sanki bu toprakla kurduğu tensel bağla dindirmişti. Şimdiyse buralardan çok uzaklara, bambaşka bir deneyime doğru yol almak üzereydi. O, Raşel, yarın, hayatının 38 yılını geçirdiği bu şirin Ege adasından ayrılacak, bambaşka diyarlara yelken açacaktı. Yaşadığı bölgenin sınırları ötesine yaşamı boyunca çıkmamış bir başkası için bu belki heyecan verici ya da ürkütücü bir durum olabilirdi. Oysa, Raşel'in yüreğine ne heyecan, ne de korku; daha çok derin bir boşluk çöreklenmişti.

Ağaçların kuytulduğunda dikilip, ayaklarını toprağın nemli serinliği üzerinde, sevdiği okşayan bir aşık gibi uzun uzun dolaştırdı. Sonra, gizli bir iş yapmakta olan birinin, bir başkası tarafından yakalanmaktan çekinmesini andıran bir hareketle eğilip, elini toprağına daldırdı, ve avucuna dolan toprağı yüzüne dayayıp derin derin soludu. Yüzünün ifadesi su gibi değişken bir hızla önce duraksama, sonra kararsızlık ve en son da müthiş bir fikirle uyanmışcasına aydın bir tebessümle çevrelendi. Ve Raşel, emin bir tavırla avucundakileri eteğinin cebine döktüğü gibi, içeri koştı.

Son günlerdeki en önemli uğraşı bavulu olmuştu. Üç aydır her gün yerleştirdiği bavulu. Aslında içindeki tedirginliği yenip de gelecek günlerle ilgili hayallere dalamamasının en büyük nedeni bu bavuldu. Bir türlü yanına alacağı eşyalarla ilgili bir karara varamıyor, dolayısıyla sık sık bazı eşyaları ekleyip, bazılarını – bağına taş basarak - gözden çıkarıyordu. Yahya, Denizin İncisi'nde mutfak şefi olduğunu, ve yanına Ege mutfağı konusunda yetenekli bir yamak alınacağını duyurduğu günden beri, bavulu yatağın dibinde, doymak bilmez bir canavar gibi ağzı açık duruyordu. Aslında, Raşel'e kalsa gitmezdi, ama Yahya o kocaman atlası önüne açıp gördüğü yerleri parmağıyla her

deniz kızlarının şarkısı

gösterdiğinde, içinde yaniveren ışığı yadsıyamıyordu. Hem, öyle ya, -Yahya'nın sık sık vurguladığı gibi - evsiz ve yapayalnız kaldığına göre artık kaybedecek bir şeyi yoktu.

Elindeki sıkıştırılmaktan top top olmuş toprağı tülbenitten bir bohçaya sararken, Denizin İncisi'ni ilk gördüğü günü anımsadı. Mutfak alışverişi için pazara gitmek üzere, ritimden geçerken. Gemi öylesine büyüktü ki, göz aldanmasıyla bir an kıyıya bir apartman inşa edildiğini sanmıştı. Şimdiyse, o devasa taşıtın içinden kendisine pamuk ipliğinden yapılmış belli belirsiz bir tünel açılmıştı. İki aylık deneme sürecini aşmış, Yahya'nın yüzünü kara çıkartmamayı başarsa, gemi yönetimi kendisine hayalini bile kuramayacağı güzellikte diyarları görme şansı verecekti.

Bavulda, Raşel'in toprağı sardığı tülbenit bohçaya yer açması kolay olmayacaktı. Zaten bavul, son üç aydır durmadan açılıp kapanmaktan, ve hacminin iki katı eşya barındırmaktan, henüz kullanılmadan eskimiş gibiydi. Üstelik içinde uzun bir yolculuğa çıkacak bir kimsenin ihtiyaç duyabileceği türden hemen hiç kişisel eşya yoktu. Dikkatle bakıldığında, daha çok seyyar bir hırdavatçının ya da eskicinin olabilirdi. Üzerinde padişahların resimleri olan iskambil kağıtları, tenekeden yapılmış eskimiş şeker kutusu, lekeli bir mürekkep hokkası, pörsümüş, yün bir battaniye, bir bakır kap, kocaman bir gaz lambası, ve üzerine kanaviçeyle kedi motifi işlenmiş minik bir minder... Bavulu tıka basa dolduran, işte bu birbiriyle ilgisiz görünen bir yığın ıvr zıvırdı. Raşel, yabancı birinin gülünç bulacağı bu eşyalar toplamını hülyalı bir bakışla inceledi. Bir ananın evlatları arasında seçim yapmasına benzer dokunaklı bir karar sürecinden sonra, mum ışığında mahallenin çocuklarıyla oynadıkları oyunların anısı iskambil kağıtlarını bavuldan çıkarıp, boşalan yere tülbenit bohçayı yerleştirdi.

Eşyalara düşkünlüğü olan biri değildi ama, ah bir de onların çağırıldıklarından kurtulabilseydi! Eliyle, çantadaki en büyük cismi, gaz lambasını oksadı. Yoo, onu asla geride bırakamazdı. 25 yaşından sonra canını dişine takıp, geceler boyu uykusuz kalarak lise bitirme sınavlarına hazırlanırken, tek dayanağı bu lamba olmuştu. Yaşamının en büyük başarısının canlı tanıyıcı bu lamba! Sonra, en uzak geçmişinin anısı yün battaniyeye baktı. Raşel'e, bu eve getirildiğinde ona sarılı olduğu söylenmişti. Hiç kesinliği olmasa da, o, yıllar boyu bunun kayıp ana babasından kendisine kalan tek miras olduğuna inandırmıştı kendisini. Kimsesizliği ve yıpranmışlığıyla yün battaniyede sanki kendi öyküsünün izleri saklıydı. Battaniyenin yanında yaldızları dökülmüş teneke şeker kutusu duruyordu. Pansiyonda kalan yaşlı İspanyol'a bir yaz boyu Türkçe öğretmesine karşılık, minnet dolu bir "teşekkür ederim" le verilmiş o çok özel armağan. Onu da geride bırakamamıştı; kimbilir, belki de verdiği emeğin yürekte takdir edilmesinin ilk ve tek göstergesi olduğundan. Ve sonra diğerleri: Mavi'nin üzerinde uyuduğu kanaviçe minder, içinden ayran yudumlanmanın doyumsuz zevki için bakır bardak ve son olarak, askerden dönemeyen sevgiliye mektuplarda düzülen aşkın simgesi mürekkep hokkası. Buruk bir edayla bavulun kapağını indirdi. Ertesi sabah Denizin İncisi'nde

yolculuk başlıyordu, ve Raşel bavulun kilidinin tok sesine uzun bir iç çekişle eşlik ederek doğruıldı. Artık gitmeye hazırdı.

Sabahın erken vakti, tüm yalnızların kaderi olan törensiz ayrılıklardan biri yaşandı eski evin kapı eşiğinde. Raşel, hüznü bir gurur içinde ihtiyar suratlı evle, zeytin ağaçlarıyla ve boş sokakla vedalaştı. Sonra bahçenin paslanmış kapısını - döndüğünde yerinde yeller eseceğini bile bile - kilitleyip, anahtarları cebine koydu.

Dağlardan gelen kekik kokulu esintiyi soluyarak ritime ulaştığında geminin kalkmasına oldukça az vakit kalmıştı. Etraf, telaşla yürüyen, bağışan, gülüşen turistlerle doluydu. Çevreden yayılan yolculuk sevincini paylaşmaya başladığını duyumsadı birden. Canlanan bakışlarla Yahya'yı aramaya başladı, bulamayınca da işlemleri birlikte yapacakları buluşma noktasında beklemeye koyuldu. Sonra, bir anda, kalabalığı izleyen yüzü ani bir panik dalgasıyla kasıldı. Tarif edilemez bir kızgınlık ve telaş içerisinde eve koşmaya başladı. Unutmuştu, en önemli eşyayı geride bırakmıştı!

Gemiye kaçırma olasılığını bir an bile düşünmeden, bavulu sürüye sürüye koştu Raşel. Zihni bozuk bir plak gibi durmadan aynı cümleyi tekrarlıyordu: Nasıl unutabildin, nasıl? Vazgeçemem, diye sayıklararak bahçe duvarından atlayıp eve girdi. Bir kaç dakika sonra nefes nefese dışarı çıktığında elinde, rengi küften griye çalmış dantelden bir duvak tutuyordu. Engellenemez bir titremeyle yerde suç işlemiş boynu bükük bir çocuk gibi çaresiz duran bavula eğildi. Bilinçsiz hareketlerle kilitlerini çözüp, duvağı zorla çantanın içine itti. Boşalmış iskeleye telaşla geri döndüğünde derin bir nefes aldı. Denizin maviliğinde inci gibi parlayan gemiyi görebiliyordu: Yetişmişti.

Sonra Yahya'nın sesini duydu. Yüzü heyecandan bembeyaz, kontrol geçidinin öteki yanında hem zıplıyor, hem de elleriyle Raşel'e acele etmesini işaret ediyordu. Raşel bilinçdışı bir çabayla, adımlarını hızlandırdı. Her adımda ne büyük bir deneyimle karşılaşmak üzere olduğunu kendi kendine hatırlatarak, içinde sönmekte olan ışığı canlı tutmaya çalışıyordu. İşte tam o anda, bavulun yükün ağırlığını daha fazla taşıyamayan kilidi irkiltici bir sesle takılı olduğu yuvadan kurtuldu. Ondan boşalan yükün ağırlığıyla ikinci kilit de parçalanınca, bavulun kapağı neredeyse dinamit patlamasını andıran bir gürültüyle içindeki tüm eşyaları ortalığa saçarak gövdesinden ayrıldı. Raşel, felç geçirmiş gibi kaskatı gövdesiyle, uzun süre bu manzaraya bakakaldı. İskelede Raşel için bir ölüm sessizliği hüküm sürmeye başlamıştı şimdi. Geminin kalkış düdüğüyle duran zaman tekrar işlemeye başladığında, az önceye dek umutsuzluk içinde çarpınan Yahya'nın seslerini artık duyamaz olmuştu.

Denizin İncisi görkemli bir veda düdüğüyle suları yarmaya başladığında, Raşel ne gemiye ne de bavula bakabilirdi. Sirtını rüzgara çevirip dakikalarca dağları seyretti. Sonra, eve doğru yürümeye başladı. Kapı eşiğine ulaştığında, bu yolculukla ilgili hiç düşünmemiş olduğunu ilk kez fark ediyordu.

Gerçekliğe

Murat Gülsoy

gulsoy@boun.edu.tr

Bir Adım

Varlığının farkında
olmadığımız şeyler
gerçekte var mıdır?
Kuşkusuz bizler için
yokturlar. O insanların
hikayesini dinleriz ve
onlara birer cisim hayal
ederiz. Peki acaba tersi
bir durum söz konusu
olabilir mi? Yani önce
bir hikaye hayal etsek,
o hikaye kendi
gerçeğini yaratabilir mi?
Belki de yaratabilir...

Ormana gitmeyeli o kadar uzun zaman olmuş ki... Geldiğimizden beri her şeyin ne kadar da çok değişmiş olduğuna şaşarak, aval aval çevremi izliyorum. Son anımsadığım, 1989 yılıydı galiba, üniversiteden kızılı erkekli bir grup pikniğe gelmiştik. Orman deyip duruyorum, aslında kastettiğim orman yolunun sağına soluna dağılmış kendin-pişir-kendi-ye piknik tesisleri. O zamanlar bir tek benim arabam vardı (74 model bal rengi bir vosvos). Altı kişi içine dolmuş bu tesislerden birine gelmiştik. O zamanlar tesis falan değildi. Gecekondu benzeri bir kulübenin önüne dağılmış, yağmurlardan yarısı çürümüş tahta masalar ve banklardan oluşan bir yerdi. Sağda solda otlayan kuzular, masanın üzerine serili desenleri çoktan solmuş muşamba örtü, tepelime kömür dolu bir mangal ve yağlı etler... Bizim için fark etmezdi tabii.

Şimdi tuhaf bir biçimde aynı yerdeyiz, aradan yıllar geçmiş, belli ki bütün tesisler kendilerine çekidüzen vermişler. Bembeyaz örtülerin serili olduğu bir masaya kurulmuşum. Karşımda Enis, onun yanında Hikmet oturuyor. Terhis oluşumuzun üzerinden tam bir yıl geçmiş, onu kutlamak için Enis ayarladı bu buluşmayı. Askerden arkadaşız yani. Park ettiğimiz arabalarımızı görebileceğimiz bir masa seçtik kendimize. Kent insanların geliştirdiği yaşama stratejilerinden biri bu.

İkisi de çok neşeli. Öğlen sıcağından bizi koruyan tentenin altında buz ve raki servisi yapıyor Hikmet (gerçekten de dört tarafı açık bir çadır havası verilmiş çok hoş beyaz bir tente gerili üzerimizde); Enis ise garsona upuzun bir liste yazdırıyor. Kızartmalar, soğuk mezeler, ve tabii ki etler. Kendin-pişir-kendi-ye meselesi kendini öyle bir aşmış ki artık yakalamamız mümkün değil. Örneğin ben o soğuk mezelerin hiç birini kendim yapamam. Bunları söylüyorum gülüyoruz. Askerde de gülerdik. Daha doğrusu olaylar olup bittikten sonra gülerdik. Daha ilk hafta birbirimizi bulmuş olduğumuz için çok mutluyduk. Üç İstanbullu, üstelik kafa dengi ve aynı koğuşta. Tabii askerdekiyle şehirdeki yaşamlarımız arasında dağlar kadar fark vardı. Orada ilişkiler çok daha hızlı geliyor, kökleri daha derinlere ilerliyor. Nasıl ilerlemesin ki, askerde güvenebileceğiniz, yanınızda olan sadece arkadaşlarınız. Hasta olduğumda revirde yatarken gizli gizli bana meyva, ilaç ve sigara getiren bu iki adamdı. Nasıl unuturum. Bu ilk buluşmamız değil tabii. İleri terhisten bir ay sonraydı. Şimdi de bir yıl geçmiş. Zamanın şehirde ne kadar çabuk geçtiğini söyleyip, bu tuhaf fizik yasasını birbirimize doğrulamaya çalışıyoruz. Gerçekten de askerde zaman öyle ağır geçiyordu ki... Öğlen olduğunda seviniyorduk. Şimdi asker arkadaşlarımdan yüzünde o günlere ait anıların yavaş yavaş silindiğini anlıyorum. Bir kere Hikmet bıyık bırakmış. Yüzündeki her şeyi değiştiren bir bıyık. Enis'in güderi ceketini ise gözümü alıyor. Aslında eskiden benim de bir tane vardı. Belki de 1989'da buraya geldiğimizde üzerimde o ceket vardı. Tabii benimki bu kadar kalın ve kaliteli değildi. Kapalıçarşıdan almıştım. Kesimi kötü olmasına rağmen o dönem üniversiteli gençler arasında pek modaydı. Bir kaç yıl boyunca üstümden çıkarmadım o ceketini. Kızıl kahverengi güderi ceketim. Yoksa süet miydi? Anılar bazı ayrıntılara yer vermiyor.

Enis, uzaktaki gençlere doğru bakıp bana göz kırpmıyor. İlgilenmiyormuş gibi omzumun üzerinden şöyle bir bakıyorum. Bir kaç hoş kız var, belli ki onları işaret

ediyor. Aralarında tek bekar benim, ayrıca gönül meselelerinde ser verip sır vermeyen de... Bu konularda o kadar ketum davranırım ki, bazen dostlarım rahatsız olurlar. Özel yaşam denilen şeyin de paylaşılması gerektiğine inanıyor insanlar. Neredeyse dostluğun bir ölçüsü olarak algılanıyor. Buna karşı değilim. Yani iyi bir dinleyiciyim. Fakat anlatmaya gelince... Belki de hikaye yazdığım için gerçekleri anlatmaya gerek duymuyorum; bilmiyorum... Gerçi eskiden de böyleydim. 'Bana ne' der gibi omuz silkiyorum Enis'e. Damarına basmak için eşini soruyorum. Evli olmasına rağmen, Enis aslında çapkın bir adam. Fakat her şeyi bir ölçü içinde yapmakla övünür. Üstelik haklıdır da. Hani tüm toplumsal kodları bilen adamlar vardır ya, girdiği ortamın sahibi gibi davranırlar, hiç birşeyden geri kalmazlar, tüm yükümlülüklerini yerine getirirler ve sevilirler, Enis onlardan biri işte. Hangi vergi dairesi nerededir, duvar hangi matkap ucuyla delinir, lakerda nasıl yapılır... Tüm bu ayrıntıları, bir başka deyişle hayatı bilen adamlardan. Hikmet biraz daha farklıdır. Biraz karanlık işlere bulaşmışlığı var. İyi ki onlarla askerlik arkadaşayım diye düşündüğüm çok olmuştur anlattıklarını dinlerken. Enis beni kızdırmak için durmadan sözü kadınlara, evliliğe getirip duruyor. Bu çok iyi tanıdığım bir senaryo, işte Hikmet bildik cümlelerle olaya müdahale ediyor. "Oğlum o bir yazar, senin benim gibi bir kadına bağlanamaz..." Enis, "Doğru mu ha? Çapkınlık mı yapıyorsun? Ben seni evde yazıyorsun sanıyordum. Dedim ki Hikmet'e, oğlum al şu adamı bir hava aldırırım biraz neşelensin..." Gülümsüyorum. Dostların ilgisi güzeldir. Sakalar ve takılmalar aslında başka şeyleri anlatır.

O sırada etler geliyor. Kurtlar gibi acıkmış olarak başladığım bu yemeğin en önemli anında tıkanıp hissediyordum. Izgaraların kokusu, arka masadaki -biraz önce Enis'in işaret ettiği- gençlerin gülüşmeleri, yine o 1989 yılındaki pikniğe götürdü aklımı. Serap'lı yıllar... O pikniği ikimiz ayarlamıştık. Masanın bir ucunda ben oturuyordum, yanımda mangal, etleri pişirip dağıtıyordum (Demek ki o dönem hayat adamı olmaya adaylığımı koymuşum). Semih ve Gülşen, Eray ve Ebru da karşı karşıya oturmuş sürekli gülüyorlardı. Tuhaf yıllardı. İstanbul'un çok daha تنها bir yer olduğunu hatırlıyorum. Bazen öyle anlar olurdu ki, koskoca şehirde bizden başkası yokmuş hissine kapılırdık. Kış akşamları Hisar'daki bir banka sıkışıp bira içerken mesela. Serap domatesleri daha önce etlerin kesilmiş olduğu masanın tek keskin bıçağı ile doğruyor, yağlı domatesleri tabaklara koyuyordu. Acaba şimdi nerededirler? Ne yapıyorlardı? Bir filmin içinde olsaydık, doğranan domateslerden zincirleme bugün başka bir yerde domates doğrayan Serap'ın görüntüsüne geçer, durumu anlardık. Eski anlatım biçimleri. Eski insan ilişkileri. İnsanın ilişkilerini zamana yayamaması ne kötü. Okul bitince dört bir yana dağıldık. Belki de sadece ben uzaklaştım onlardan, bilmiyorum.

"Oğlum askerde bu kadar dalıp gitmiyordun, bir derdin mi var?"

"Yoo... Eskileri düşünüyordum."

"Şimdi sırası mı! İlerde çok zamanın olacak. Torunların koşup oynarken dizlerine battaniye koyup oturur, düşünürsün."

"Ben onun ne düşündüğünü biliyorum."

Bu son sözlerin sahibi Hikmet. Şaşkınlıkla Hikmet'in yüzüne baktım. "Ne düşünüyor muşum?"

"Havayı kokluyorsun."

"Eee?"

"İşte..." Kısa bir tereddütten sonra "Yeni bir hikaye bulur muyum buralarda diye düşünüyorsun."

Gevşedim. Bazen gerçek dışı da olsa yanınızdakilerin düşüncelerinizi okudukları kuşkusuna kapılırsınız ya... Çok kısa bir an öyle sandım. "Yok canım, ne hikayesi..."

"Haydi haydi yeme bizi. Kitaplarını dönünce okudum. Askerde hiç de çaktırmıyordun. Meğer..."

Şimdi bu, çelişik bir durumdur. Hem çevrenizdekiler yaptıklarınıza ilgi duysun istersiniz, ilgilenmediklerinde içinizden kızarsınız, hem de bu şekilde söz konusu ettiklerinde sinir olursunuz. Açıkcası o gün aklımdan en son geçen şey hikayelerdi.

"Ne ulan, yoksa bizi edebiyat konuşmaya değmeyen tipler mi sandın?" Enis numaradan horozlanıp biraz da çevre masalara rol kesmek için sesini yükselterek yakama yapıştı, "Kırarım hikmeti, burnunla yazarsın bundan sonra. Değil mi Hikmet!" Hikmet yeni oyunu basbayağı sevmiş, dalkavuk rolünü hemen üstlenmişti, "Aman abi, yaparsın abi, sen büyüksün, dokunma garibime. Bak şimdi sana yeni bir hikayesini anlatacak, hem de daha kimsenin bilmediği yeni bir hikaye... Değil mi?" Korkmuş gibi başımı salladım. Enis "Ha, şöyle adam ol!"

Neyse ki o sırada garson boşları toplamaya geldi de konu dağılır gibi oldu. Fakat Hikmet'in peşimi bırakmaya niyeti yoktu: "Gerçekten, ne yazıyorsun son günlerde?" Bu sefer sinir bozma sırası bendeydi, rakıya doğru uzanırken, "Söylemem, sır!" deyince Enis şişeyi kapığı gibi, "Söylemem ha! Rakıyı da nah içersin!". İnatçılık bu oyunun en güzel tarafıdır, "İyi, yeterince içtim, araba kullanacağım zaten". Enis iyice kıvama gelmişti, "Bak kırarım kafanda bu şişeyi!". Korkmuş gibi yapıp "Tamam, tamam anlatıyorum. Bak ama kimseye anlatmak yok. Etraf hırsız yazarlarla dolu. Siz bu piyasayı bilmezsiniz. Herkes birbirinden çalıyor. Eh tabii büyük para dönüyor bu işte. Şu kadarını söyleyeyim ben ikinci kitaptan sonra evi değiştirdim, düşünün yani. Her taraf

çakal dolu. Böyle yüzüne gülüyorlar, içiriyorlar, konuları araklamaya çalışıyorlar. O yüzden son zamanlarda evden çıkmıyorum. Hiç görüşmüyorum çakallarla". Neşem yerine gelmişti. Arka masadaki gençler görüş alanımın içinde frizbi oynamaya başlamışlardı ve bir tanesi gizlice arkadaşına beni göstermişti. Sanırım tanıdılar. Ya da ben öyle sandım. "Bana bak, bırak tatavayı, çocuk mu kandırıyorsun sen! Anlatacaksan anlat." Enis'in dayılanma numaraları sökmeyince Hikmet başka bir yerden saldırmayı denedi: "Bırak abi, bunlar bilgisayar yazarı. Açıyorlar önlerine... Ordan bir cümle, burdan bir cümle. Hayattan kopuk bir takım zırvaları yutturuyorlar zavallı sübyan sabilere. Nerde bizimkinde o yetenek. Gerçek bir yazar şu sofradan, şu ortamdan ne hikayeler çıkarır. Bak her taraf hikaye dolu. Bak bak, şu hikayeye bak, mor eşofmanlı olanı, bence çok güzel bir hikaye, okumaya kıyamam, ah düşürdü frizbisini".

"Tamam be, bayağılaşmayın, anlatıyorum o zaman, bakın dinleyin... Şimdi kahramanımız bir emlak komisyoncusu. Evli, seksenbeş kilo ağırlığında nur topu gibi bir abimiz. Muhtemelen kırk yaşlarında. Fakaaat, oldukça yakışıklı ve çapkın bir abimiz bu. Bir gün böyle bizim gibi eski askerlik arkadaşlarıyla buluşuyor, böyle bizim oturduğumuz gibi bir kendin-pişir-kendin-ye tesisine geliyor. Turgay tesislerine. Bunlar içiyorlar, eski günlerden konuşuyorlar, fakat efendi gibi içiyorlar, birbirlerine eşek şakası falan yapmıyorlar. Memleket meselelerinden söz ediyorlar, ekonomik krizden, siyasetten, Avrupa Topluluğundan, savaşlardan falan konuşuyorlar..." Hikmet'in sabrı buraya kadardı, "Ee sıkı ama, ne biçim hikaye bu?".

"Sabırlı ol, be oğlum, giriş yapıyoruz. Bunlar böyle konuşuyorlar ama abimizin aklı başka yerlerde. Canı sıkılıyor. Etrafta insanlar eğleniyor, gülüyor, çevrede bu gençler gibi tipler, bir kaç sevgili falan var. Konuşmalara pek katılmıyor. Aklı gidip geliyor. Meğer eskiden de gelmiş buraya, yıllar önce. Aşık olduğu bir kız varmış, onunla gelmişler. O zamanlar abimiz gençmiş. Geleceğe dair müthiş umutları varmış. Tabii o günlerden bu yana köprülerin altından çok sular akmış. İşte şimdi bu hikayenin kahramanı olan abimiz garip bir boşluk içinde hissediyormuş kendini. Bir yandan rakısını içiyor, bir yandan da kendi kendine 'Yahu bu hayat bu kadar mı, böyle mi bitecek bu işlerin sonu' diye sorup duruyormuş. O sırada abimizin çişi gelmiş. Eh, o kadar rakının üzerine doğal tabii. Tuvaletin yolunu tutmuş. İşini bitirdikten sonra tam tuvaletten çıkıyormuş ki ormanın içinden bir sesler duymuş. Sanki biri birini gırtlaklıyor. Hemen sesin geldiği tarafa yönelmiş, biraz ilerleyince kuytu bir köşede bir arbeye olduğunu fark etmiş. Adam kadının boğazını sıkıyor; bir yandan da pantolonunu indirmeye çalışıyormuş. Abimiz hemen olaya müdahale etmek üzere bağıarak adamın üzerine yürüyünce, herif korkup kaçmış.

Kahraman abimiz kadının yanına gidince bir de ne görsün, zavalıcık çoktan Hakkın rahmetine kavuşmuş..." Hikayenin burasına geldiğimde bir yudum rakı almak bahanesiyle sustum. Yüzlerindeki karmaşadan, anlattığımı ciddiye alıp almamak konusunda kararsız kaldıklarını anladım. Gerçekten üzerinde çalıştığım bir hikayeyi mi anlatıyordum, yoksa onları kafaya almak için atıyor muydum, bir türlü anlayamıyorlardı. Olayları burada başlattığım için o anda uydurduğumu düşünüyorlardı, fakat bir yandan da yüzümde ciddi bir ifade vardı ve eğer gerçekten böyle uyduruk bile olsa ciddi ciddi bu hikaye üzerinde çalışıyorsam, inanmazlarsa, başarısızlığımı yüzüme vurmuş olacaktı. Zaten gözlerinde çok da başarılı bir adam sayılmazdım. İkinin de dünyanın ticaret işleri ile arası son derece iyiydi, aklımın ermediği ne varsa (borsa, arabalar, çapkınlık, futbol) onlar birer uzmandı. Onların bu sıkıntılı durumu kısa sürede bana da bulaştı. Ne diye böyle saçma sapan bir noktaya getirmiştik ki muhabbeti. Onlar bir biçimde dostlarımdı ve bana karşı iyi niyetliydim. Yaptığım işi kendi adaplarıncı takdir etmek istiyorlardı. Buna izin vermeyerek saygısızlık yapan bendim. Durumu bir şekilde toparlamaya karar verdim:

"İşte hikayenin bu noktasında takıldım. Sonrasında neler olacağına karar veremedim." Bu sözleri öyle bir ciddiyetle (off-shore'daki paramı borsaya mı kaydırsam, dolarda mı bıraksam karar veremiyorum tonunda) söylemiştim ki ikisinin de rahatladığını sezdim. Enis gırtlaklığını temizleyip düşüncesini açıkladı: "Şimdi abimizin, pardon adı neydi?" - "Zeki!", tereddüt etmeden bir ad söylemem gerekiyordu - "Hah, Zeki Bey kardeşimiz nereden baksan belaya bulaşmış durumda. Bence birileri gelip onu böyle bulmasındansa, bağırıp o birilerini çağırması... Yoksa suç onun üzerine kalabilir." Hikmet bir şeyler anımsamış gibi başını belli belirsiz sallıyordu. Enis düşüncesi kabul görmediği için sesini biraz daha yükselterek, "Mutlaka o kadının arkadaşları falan aramaya çıkmışlardır ve madem ki olay mahalli tuvaletlere çok uzak değil..." Bu sırada eliyle tuvaletlerin ardındaki ağaçları gösteriyordu ve biraz önce yaratılmış hikaye kahramanından Bey diye söz etmesi komik gelmişti, gülmemeye çalışarak, "Bunları ben de düşündüm..." dedim. Fakat Enis olayı kafasında çözmüştü, "Hayır, hayır, zaman yitirmeden geri dönmeli ve hemen arkadaşlarına, garsonlara falan haber vermeli, yoksa suç onun üzerine kalabilir..." Bu arada Hikmet hâlâ bilmiş bilmiş susuyordu. Aslında haklıydı, fakat hikayenin bu şekilde bir yere varmayacağını bildiğimden gizemli bir havaya bürünerek bir sigara yaktım: "Olabilir, ama bilemiyorum..." Enis bir türlü ikna edememiş olmanın verdiği güvensizlikle Hikmet'e çıkıştı: "Eee? Sen neden bir şeyler söylemiyorsun? Adama hikaye anlat diye tutturun sendin!" Hikmet belli ki olayı tahminimden daha çok ciddiye almıştı: "Düşünüyordum, hikayenin tüm parçalarını

toplamaya çalışıyordum. Şimdi benim daha önce okuduğum hikayelerinden bildiğim kadarıyla farklı bir sonu olması lazım. Ayrıca Zeki denilen adamın emlak komisyoncusu olduğunu söylemiştin, ayrıca adam evliydi ve eskiden buraya gelmiş, ve galiba bir de aşk hikayesi var geride... Bence sen bu adamı yakalatmazsın abi..." Meraklanma sırası bana gelmişti: "Ya ne yaparım?". Hikmet uyandırdığı ilgiden memnun bir şekilde sesini alçaltarak masaya yaklaştı: "Zeki denilen bu adam kadının cansız cesedini kollarına alıp yüzüne baktığında o kadının bir zamanlar sevdiği kadın olduğunu..." Enis yüzünü buruşturarak, "Yapma be oğlum, öyle saçma tesadüf olur mu?" Hikmet kızarak Enis'e: "Sonunu dinlemiyorsun ki! Dur da bir sözümü bitireyim. Tabii ki o kadın değildir. Sadece Zeki bir an o kadın sanır diyecektim. Sonra da bu kuytu köşede bir cesetle yakalandığında durumu açıklayamayacağını anlar. Suçsuz olduğunu anlatması zordur. Belli ki gerçek suçlu çoktan kayıplara karışmıştır. Zaten yıllar önce kaybetmiş olduğu aşk yüzünden de kendini suçlamaktadır. Kadının yüzünü eski sevgilisine benzetmesinin nedeni de bu suçluluk duygusudur. O yüzden kadının cesedini oraya gömmeye karar verir. Ve gömer." İşin gerçeği afallamıştım. Doğru bir çözüm gibi duruyordu. Gerçi adamın elleriyle sert orman zeminine kadını nasıl gömeceği sorunu vardı ki bunu halletmek için biraz zorlanacaktım. Fakat kadını gömme sahnesini gittikçe soyutlaşan bir üslupla yazabilirdim. Kuru yapraklar, vahşi kuş sesleri, elleri toprağa bulanmış adamım... Geçmişteki aşk. Serap... Tuvaletlerin arkasındaki o ağaçlığa gidip bir süre Serap'ı düşünmek, 1989 yılını, geçmiş, her şeyi tekrar gözden geçirmek istiyordum. Suskunluğumu bu sefer bir beğeni işareti olarak algılayan Enis: "Saçma! Öyle şey olmaz. Gerçek dışı. Ne alakası var? Öyle suçu durduk yere üstlenir mi insan ya! Hani akli başında bir adamdı bu Zeki denen herif. Birdenbire sapıtıyor mu yani..." Gözlerimi kadehime dikmiş hala o tuhaf gömme sahnesini düşünüyordum ki Hikmet sinirlendi: "Gömer tabii abi. Ayrıca çok da gerçekçi. Gömmezse ne olur biliyor musun, hayatı kayar. Bakın size gerçek bir olay anlatayım da görün nasıl kayıyor insanın hayatı." Hikmet kendinden emin bir şekilde bana dönerek: "Senin bu hikaye tamamen değil mi abi, sen sonunu bağlarsın." Hikmet'in rahatlığı sinirimi bozmuştu, gülerken, "Tabii bağlarım Hikmetciğim, seni mi kıracağım." Kadehlerimizi tokuşturduk, Enis iyiden iyiye kendini dışlanmış hissediyordu, laf dokundurmadan edemedi, "Hikayeler böyle yazılıyorsa, ohoo... Ben de yazacağım bundan sonra."

Hikmet muhabbetin istediği yönde akmasından mutlu bir biçimde söze girdi: "Bakın bu da gerçek bir olay. Bizim kayınbiraderin dükkanında bir Tayfun Abi var, yaşı kırk falan, fakat çok daha yaşlı görünüyor. Bu da var tabii, her akşam bir küçük deviriyor garibim. Şimdi başına gelenleri duyunca

'ulan ben olsam her gece bir büyük içerim' dersiniz. Tayfun Abi dükkanda getir götür işlerine bakıyor, bir tanıdığın ricasıyla kayınbiraderin yanına yerleştirilmiş bir adam. Tabii hep böyle değilmiş. Üniversite mezunu falan bir aslında. Tayfun Abi Manisa'nın bir köyünden. Liseyi parasız yatılı okumuş seksenden önce, tam seksende üniversiteye başlamış. İhtilalden sonra yani. İstanbul'a ilk kez o zaman geliyor. Okul ortamına çok kolay uyum sağlayamamış. Fakat sessiz, çalışkan, efendi bir tip. Fazla sorun yaşamadan ama vasat bir öğrenci olarak dördüncü sınıfa kadar gelmiş. O sırada bir kızla tanışıyor. Kendinden bir kaç yaş büyük ama aynı sınıftalar. Kız kolej mezunu, ailesinin durumu da süper. Biraz zengin kız-fakir oğlan durumu. Kız gerçi zengin ama yüzüne de pek bakılır gibi değil. Her neyse, bunlar ufaktan çıkmaya başlıyorlar. Kız hayatında ilk defa bir erkek arkadaşı olduğu için çok mutlu, evde habire ailesine Tayfun Abi'yi anlatıyor. 'Söyle iyi bir çocuk, böyle iyi bir çocuk' Evdekiler uyanık tabii, kızı biraz konuşturup Tayfun'un neyin nesi olduğunu araştırıyorlar. Bakıyorlar temiz bir taşra delikanlısı. Bir gün, 'kızım getir de tanışalım şu arkadaşınla' diyorlar, kızcağız da Tayfun'un elinden tutup götürüyor eve. Babası bir de yakından inceliyor çocuğu, aslında mahcup bir oğlan. Bütün gece yemekte bir bu sümsük oğlana bir kendi sünepe kızına bakıyor. Ve o gece kararını veriyor. Kızı bu çocukla evlendirecek. Tayfun'u sıkı bir şekilde sorguluyor tabii, başka kardeşi, salkım saçak akrabaları falan var mı, neyin nesidir, necidir... Neyse bakıyor ki çöpsüz üzüm. Tayfun'a şirketlerinden birinde hemen bir iş sağlıyor. Bunları da mezuniyetten bir hafta sonra nişanlıyorlar. Tabii, kız evin tek çocuğu. Müthiş bir nişan yapılıyor, oğlanın eksiklerini kapatmak da kız tarafına düşüyor ve müthiş bir nişan yapılıyor. Tayfun Abi sonbahara kısa dönem askerliğe gidiyor, dönüyor ki ev de hazır. Araba kapıda, herşey tıkırında yani... Yazık, çok da iyi bir çocuk, çok da toy, sanıyor ki bu işler hep böyle yapılır, başına talih kuşunun konduğunun çok da farkında değil. Her neyse uzatmayayım, buraya kadar her şey çok iyi gidiyor. Ve bir gün arabasıyla eve dönerken otostop çeken bir kadını arabasına alıyor. Hava yağmurlu, kadın orta yaşlı... Kendi arabasız günlerini hatırlayıp vicdanı sızlayınca bu davranışında bir sakınca görmüyor. Fakat kadın arabaya binip bir süre havadan sudan konuştuktan sonra 'E bir boğaz yapalım mı?' diyor. Tayfun Abi şaşırıyor tabii. Hık mık ediyor, kadının biraz çatlak olduğunu düşünüyor fakat o sırada kadın 'İstersen bana gidelim, evim çok uzak değil, sana sofram, takılırız' falan demeye devam ediyor. Tayfun Abi bakıyor ki kadın sağlam pabuç değil hemen sağ tarafta gördüğü bir polis arabasının yakınına çekiyor arabayı, kadına 'Kusura bakmayın burada indirmek zorundayım' diyor. Kadın çok sinirleniyor, hisımla kapıyı açıyor, avaz avaz 'Sapık, terbiyesiz, ahlaksız' diye bağırarak arabadan iniyor. Bir de ayağı takılmaz mı, çamurun

içine düşüyor. Tabii polisler bir şeyler olduğunu görünce arabanın yanında bitiveriyorlar. Kadın ağlayarak polislere şikayetçi olduğunu söylüyor. Polisler pis pis Tayfun Abiye bakıyorlar. O anda başının belada olduğunu anlıyor ama iş isten geçmiş bir kere, hep beraber doğru karakola. Kadın da bir numaracı ki, karakolu ayağa kaldırıyor. Tayfun Abi her şeyi bir bir anlatıyor fakat kadın bambaşka bir ifade veriyor. Komiser durumu anlıyor aslında, kadının bir biçimde yolunu bulmaya çalıştığını falan hissediyor; hatta, Tayfun Abi'ye bir şekilde işi tatlıya bağlamasını ima ediyor ama bizimkinde nerde o feraset. Anlamıyor tabii. Oysa, şimdinin parasıyla bir elli milyon atsa kadının önüne belki de her şey hallolacak. Tayfun Abi nuh diyor peygamber demiyor, ilk kez de karakola düşmenin verdiği panikle, 'Ben diyor çok namuslu bir adamım, nişanlıyım, kayınpederim de kefilirdi, arayın'. Hiç yapılacak şey mi..." Hikmet hikayenin bu noktasında durup beni taklit ederek, "Ee, sizce bundan sonra ne oluyor?" diye sordu. Ben hemen atıldım: "Ne olacak Tayfun Abin her şeyi kaybediyor, baştan söylemiştin ya". Hikmet bozuntuya vermeden devam etti, "Fakat nasıl kaybediyor? Mesele orada. Tüm bunlar olurken ve de meşhur kayınpederin adı karakolun içinde yankılanırken, oralarda çay içip pusuda bekleyen bir gazeteci olayın üzerine atılıyor. Kayınpeder gelip Tayfun'u kurtarıyor ama, kadın fotoğrafçıyı görünce rezaletin boyutlarını daha da büyütüyor. Ertesi gün gazeteler hep bunlardan söz ediyor. Kayınpeder de, 'bu herif bu salaklıkla daha da büyük zararlar verir benim aileme' diyerek Tayfun Abi'yi kapı dışarı ediyor. Hem de o kalantor işadamı acımasızlığıyla bir ton laf ediyor, aşağılıyor. Aslında çocuğun bir günahı olmadığını biliyor, ama asil kızdığı beceriksizliği ve aptallığı. Ve Tayfun Abi haksızlığa uğramış olmanın verdiği çöküntüyle kendini sokakta buluyor. Bu arada olup biten her şeyde Tayfun Abi'nin suçlu olduğuna yüzde yüz inanan nişanlısı yüzüğü arkasından fırlatıyor. Ondan sonra Tayfun Abi bir daha toparlanamıyor. Şimdi bizim kayınpederinin yanında bu yaşında ofisboyluk yapıyor."

Hikmet susunca hepimizin içine bir kasvet çökmüştü. Çevre masalar çoktan boşalmış, gölgeler iyice uzamıştı. İçtiğimiz

rakılar etkisini göstermişti. Zihnim bulanmıştı. Uydurduğum hikaye ile Hikmet'in anlattıkları birbirine karışıp duruyordu... Üstelik biraz önce çok da mantıklı gelen Zeki'nin, meçhul kadının cesedini yitirdiği aşk niyetine gömmesi sahnesini yazma isteğim de tamamen kaybolmuştu. Gerçek dünyanın, hikayenin -ya da benim hikayemin- düşmanı olduğunu bir kez daha fark etmiştim. Üstelik geçmişi didikleme kime yarar getirirdi ki. Serap'la şu anda karşılaşsak bucak bucak kaçardım herhalde...

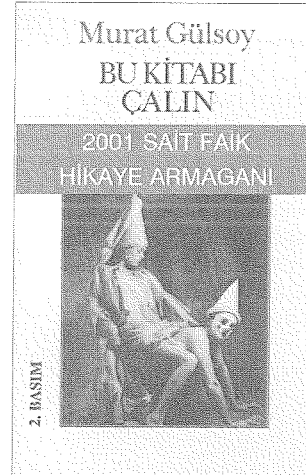
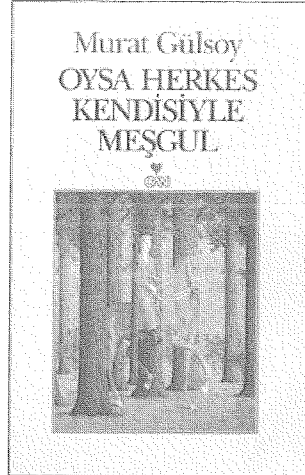
Yakında tekrar görüşmek için sözleşerek ayrıldıktan sonra eve giderken otobanın kenarında otostop çeken bir kadın gördüm. Belki de gördüğümü sandım. Hemen sol şerite geçip gaza bastım. Dış dünya arabanın camlarını yalayıp geçerken Tayfun Abi'nin hayalimde canlanmış yüzü gözümün önünden gitmiyordu. Benim laf olsun diye uydurmaya çalıştığım hikayenin kahramanı ile hiç bir ilgisi yoktu. Şu anda, şu saniyede bir yerlerde yaşamını sürdüren talihsiz bir adamdı o. Hikayesini bildiğim için gerçektir artık.

Eve döndüğümde düşünceler birbirini kovalamaya başlamıştı: Varlığının farkında olmadığımız şeyler gerçekte var mıdır? Kuşkusuz bizler için yoktur. O insanların hikayesini dinleriz ve onlara birer cisim hayal ederiz. Peki acaba tersi bir durum söz konusu olabilir mi? Yani önce bir hikaye hayal etsek, o hikaye kendi gerçeğini yaratabilir mi? Belki de yaratabilir...

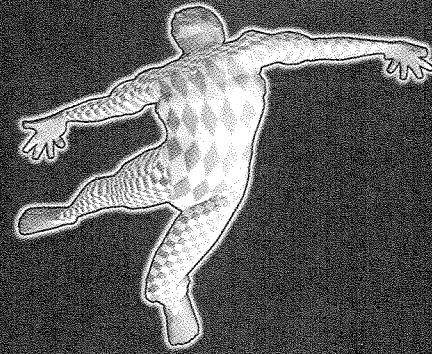
Masanın başına oturup kalemi elime aldığımda, yaratılmak üzere, kollarında bir kadının cesediyle bekleyen kahramanımı düşünüyorum. Ne garip, ne ürpertici bir yer orası: doğum öncesi bir tür araf, bir tür gerçeklik eşiği... Düşündükçe adamın ete kemiğe büründüğünü hissediyorum. Düşündükçe o adamın, kucağında Serap'ın yüzüne sahip bir kadınla bekleyen benden başka kimse olmadığını, kimse olamayacağını anlıyorum. Düşündükçe, bastığım parke döşemenin geçmişinde saklı bir orman hayalinin toprağı üzerinde olduğumu anlıyorum. Yazdıkça, kuru yapraklar hisriyor. Yazdıkça bir başka aleme geçiyorum...

M u r a t G ü l s o y

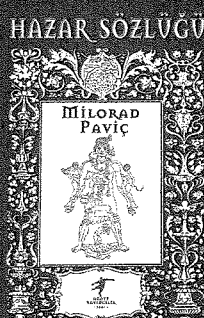
Kıtmir Kıtmir
Kadınların Gölgesinde
Keşifler ve İcatlar Ansiklopedisi
Körebe
Randevu
Açık Çek
Gecenin ve Yazın Bilgelğine Dair
Kendisini Orhan Pamuk Sanan Adam
Gaia ile Tanışma
Mahşerin Otuzbeş Dakikası
Değiştikçe Aynı
Kağıttaki İz

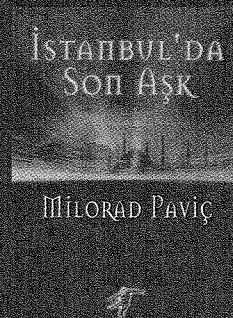
Bu Kitabı Çalın
Kayıp Eşyalar Bürosu
Hindistan Yolculuğu
Hızlı Düşünme Sanatı
54 Numaranın Esrarı
Kötü Yola Düşen Ev
Yazarın Belleği
Hasta Bir Konak
Biraz Dolar İçin
Kukla
Sakla Beni
Yasadışı Öyküler

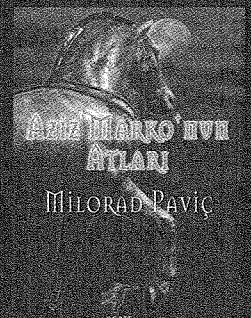
AGATE
YAYINCILIK
- 2001 -

HAZAR SÖZLÜĞÜ

İSTANBUL'DA SON AŞK

AZİZ MARKO'YUN
ATLARI

APTIKOR

KAPLI RÜZGAR

GOBLİNER

TELEFON

0212 282 78 09

FAKS

0212 283 66 78

YEKTA KOPAN

Yekta Kopan
AŞK MUTFAĞINDAN
YALNIZLIK TARİFLERİ

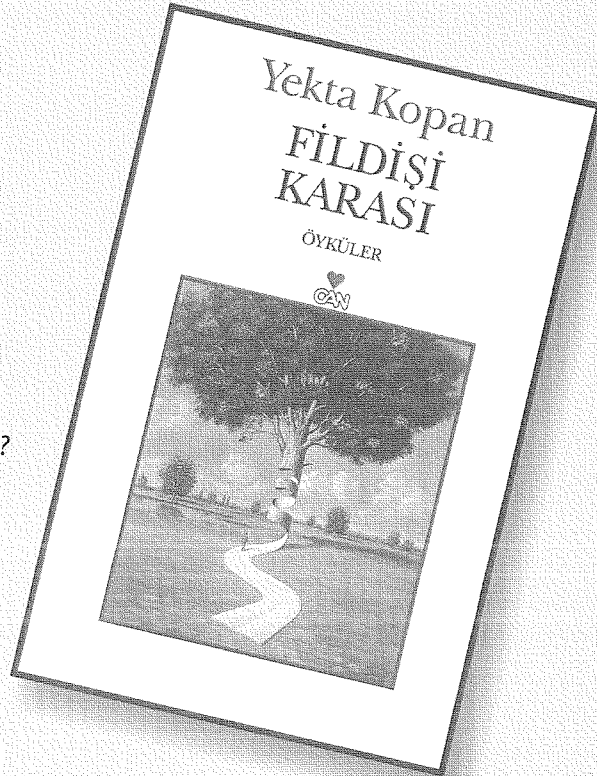

Yeni Öyküleri

"Sabah oluyor. Hastaneye gitmeye karar veriyorum. Şirketten çıkar çıkmaz, tatlı bir esinti yüzümü yalıyor. Bir çöp arabası gürültüyle geçiyor önümden, nefesimi tutuyorum. Yürümek iyi gelecek. İçimde Akın'ın hayati tehlikeyi atlattığı yolunda bir umut var. Tabii ya... Akın güçlüdür. Atlatacaktır. Geçen yıl bir öğrenci yürüyüşünde kafasına cop yediği halde çekime devam eden o değil miydi? Yarın yine açılışları, seminerleri, yürüyüşleri, muhabbetkuşlarını, üfürükçüleri, travestileri çekmeye beraber gideceğimiz o değil mi? Sefalılıköy halkının mahkemesi sırasında, "Onlara o kadar çok yalan haber sunduk ki, sonunda onlar da kendi yalan haberlerini yaptılar. Bizler de onlar kadar suçluyuz, o yüzden davacı değilim hakim bey," diyecek olan o değil mi?"

Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri

İlk öykü kitabı olan 'Fildişi Karası' ile çok olumlu tepkiler alan Yekta Kopan, duru, abartısız, akıcı dili, yaşamın içinden seçilmiş, şaşırtıcı ayrıntılarla zenginleştirilmiş konuları, hüznün ve duygusallıkla mizah ve ironiyi dengede tutmayı başaran kurgularıyla, Türk edebiyatı içinde kendine özgü yolunu bulmuş görünüyor. A. Ömer Türkeş'in dediği gibi, "Yaşam kurgulanmalıdır" anlayışından yola çıkıp yazma serüvenine ağırlık verdiği hikâyelerinde anlatısını olaysız bir oyun olarak bırakmıyor. Bir kurmaca metin içerisinde olduğumuzu hiç unutturmadan hayata dair, biraz hüznü, biraz kırık, bazen ölümcül, zaman zaman da mizah yönü olan öyküler anlatıyor."

"Fildişi Karası'ndaki dünyalar, yazarın hayalgücünün zenginliğini, kaleminin kıvraklığını, dildeki ustalığını ve tüm bunların yanısıra iyi bir edebiyatçının sahip olması gereken en önemli özelliklerden biri olan alçakgönüllülüğünü ve samimiyetini yansıtıyor. Merakı sürekli ayakta tutan kurgular okurun da yaşama başka pencerelerden bakabilmesine zemin hazırlıyor."

YAYINLARI

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Gölgeli harflere düşkün okurlar için: Sâdık Hidâyet

Y K Y

599 153
Dünya Sâip. Dağ.
Tarih: 09.08.08
2000.000